

bus regulari fidei, vel morum, omnibus fidelibus tenendam, iudicando, & diffiniendo errare potest, tradit *Canus de locis Theologicis lib. 5. cap. 5. q. 5.* consonat *Soto in 4. dist. 3. q. 1. art. 6.* & post *Caietan.* & alios, tradit late *Cordub. d. lib. 4. q. 3. ante finem §. Exemplum quarti.*

9 Quarta conclusio. Pontifex tanquam persona particularis hæreticus esse potest, fallum aliquid contra fidem credendo; probat noster textus in præsentibus, ubi scribentes; & colligitur ex *Clemente primo Epistola 1.* ubi docuit hæreticum Papam esse deponendum. *Canus de locis lib. 6. cap. 8. §. Præterea,* post alios *Cordubens. in questionibus Theologicis lib. 4. q. 3. post principium. §. Respondeo ad primum, & q. 5. §. Hanc opinionem & q. 11. in principio. Decian. tract. crimin. lib. 5. cap. 52. n. 1. etiam Caiet. de autoritate Papæ tract. 1. c. 17. Covar. lib. 1. variar. cap. 10. nu. 11. vers. 3. Cardinalis Tusch. tom. 2. præct. conclus. 522. n. 26. dicit etiam communem Bellarm. lib. 4. de Romano Pontif. c. 6. licet ipse Bellarm. contrarium non ineleganter doceat, quod probat ab eventu, nam hætenus de nullo Pontifice probari potest, quod hæreticus fuerit; ergo signum est non posse hæreticum esse, quod nititur probare cap. 8. & sequentibus. Quodpium, & probabilius dicit *Suar. de fide disp. 10. sect. 6. n. 1. ad medium.**

10 Unde *Præpositus hic n. 9.* citans *Gofredum in cap. licet de elect. & ibi, Innocentius,* disputant questionem. An quando Pontifici opponitur, quod sit hæreticus, & ille negat, possit admitti probatio opponentis, de quo *Castaldus de potestate Papæ n. 44. Iacobac. de Concil. lib. 8. art. 1. folio 514. late Decian. lib. 5. cap. 52. n. 10.* Vtrum autem si contingat Papam errare in his, quæ sunt fidei, possit deponi, & damnari per Concilium generale, vide *Innocent. in cap. ex parte, de verborum significat, Doctores in cap. in fidei favore, de hæretic. in 6. late Caietan. tract. 1. de autoritate Papæ, & Concil. cap. 18. Cordub. d. lib. 4. q. 11. Decianus lib. 5. c. 12. n. 2.* Spectat congregare tale Concilium ad omnes Ecclesiæ Episcopos; nã cum illi sint ordinarij pastores, & columnæ Ecclesiæ, ad illos credendum huiusmodi causam interesse: eritq; satis, si in singulis regionibus Concilia provincialia, vel nationalia convocentur ab Archiepiscopis, vel Primatibus, & omnes in eadem sententia conveniant; vide *Albanũ de Cardinalibus. q. 35. optime Suarius de fide disp. 10. sect. 6. num. 7. & 8.*

11 Vtrum autem Papa hæreticus, sit ipso facto privatus papatu, & desinat esse caput Ecclesiæ? Vide *Aragon. 2. 2. q. 1. art. 10. in tract. de Ecclesiâ pag. 64. Castro de iust. hæretic. punit. lib. 2. cap. 22. latius cap. 23. vers. an Papa, vel quivis alius, Driedo de libertate christian. cap. 14. Turrecremat. in summa lib. 4. tit. de Ecclesiâ 2. p. c. 20. Peres lib. 8. ordinam. tit. 4. l. 3. ex pagina 126. vers. queritur, Caietan. ubi proxime c. 19. & sequent. Decian. d. lib. 5. c. 52. n. 3. quidam aiunt ab ipso Deo immediatè deponi;*

ita *Simanch. de catholicis cap. 21. Salmeron tom. 12. tract. 38. fundamentum est, quia sæpe indicatur, nullum fide carentè posse habere iurisdictionem in Ecclesia, cap. Novicianus, 7. q. 1. cap. Diderimus 24. q. 1. cap. Verbum de panit. d. 1. Sed communis sententia dicit, quod Papa hæreticus tunc desinit esse Pontifex, cum primum per legitimam Ecclesiæ iurisdictionem sententia declaratoria criminis in eum profertur, de quo late *Suar. in tract. de fide disp. 10. sect. 6. nu. 6. & vide supra num. 1.**

In Glossa, verbo, à fide devius 12
vers. sed quare. Docet Glossa, si Papa committat crimen notorium, & scandalifatur Ecclesia per factum eius, quod possit accusari de tali crimine, dicit singularem *Abb. in cap. Significasti n. 4. de electione, & communiter Glossam approbari tradit Barbat. in Clement. ne Romani de elect. n. 86. sequitur Decius in d. cap. Significasti n. 21. vers. ult. asserens, quod totus mundus illam sequitur, & quod practicata fuit in Concilio Constantiensi; refert Platina in vita Ioan. 23. Contrariam tamen opinionem tenent omnes ferè Theologi, & Canonistæ, quos refert, & sequitur *Turrecremat. in presenti ubi allegat pro utraque opinione plenius, quam alij, & n. 2. cum sequentibus clarè ostendit, hanc opinionem esse magis veram, & tenendam. Comprobat multis Card. Tusch. tom. 2. conclus. 552. n. 30. Quæ omnino videbis. Cordub. d. lib. 4. q. 5. opinione 3. & §. Hanc opinionem expresse, ubi refert multos; eleganter Suarius in tract. de fide disp. 15. sect. 6. n. 14. & sequentibus.**

Unde sequitur, quod verus Pontifex, nisi in perpetuam incidat amentiam, quanvis multis alijs criminibus, & calamitatibus impediatur, ne possit Ecclesiam commodè gubernare, nequit dignitate sua privari, quia perpetua amentia æquivalet morti, quoad usum rationis, & libertatis & sic quoad capacitatè iurisdictionis, & dignitatis. Nã si liceret casus aliquos fingere, in quibus esset Papa deponendus, ut propter nimiam senectutem, aut captivitatem, daretur occasio schismatum, & sæpe nimia iniuria, verus Pontifex in dubium vocaretur, ut tradit *Suar. de fide disp. 10. sect. 6. nu. 17. Porro si ob perpetuam amentiam depositus ad se redeat, tamè depositus manet, quia negotium hoc nõ debet ex futuro contingenti depedere, ut advertit Suar. ubi proxime num. 18. ad finem.*

In eadem Glossa, ibi, Si occulta 14
est hæresis. Docet Glossa, Papam de hæresi occulta accusari posse, de quo vide *Decianũ tract. crim. lib. 5. cap. 52. n. 9. qui Glossæ meminit, & de Pontifice occulto hæretico vide Suar. de fide disp. 10. n. 11. ad finem. Quid autè dicendum sit de Papa hæretico, sed iam emmedato;*

die non debere, posse deponi, cum iam hæreticus nō sit, cap. Dixit Apostolus 24. q. 3. & post alios docet, *Suarus de fide disp. 16. sectio. 6. numer. 11. in principio.*

15 **In vers. Item.** Igitur si Papa est hæreticus, potest ei fieri monitio, quod si te non audierit, dic Ecclesia, Matth. 18. nu. 17. de quo per Ioan. Andream, & Hostiens. in cap. Proposuit de concess. prabenda, prout illos refert Decianus d. cap. 12. n. 12. & post Caietan. docet *Suarus in tract. de fide disp. 10. sect. 6. num. 11. post principium.*

16 **In fine Glossæ, ibi, Quod non posset.** Non potest autem Papa legem condere, quod ipse non possit de hæresi accusari, vel alius quispiam Pontifex, ut voluit nostra Glossa, quam sequitur Decianus d. cap. 52. num. 11. dicit communiter approbatam *Tuschus tom. 2. conclus. 522. num. 27.*

CAP. Ante omnia. VII.

S V M M A R I V M.

- 1 *Sacerdotes dicuntur milites.*
- 2 *Dignitatem regendo consequuntur calamitates.*
- 3 *Virtus difficilior, est præclarior.*
- 4 *An possit aliquis cogi, ut Episcopatū acceptet?*

1 **I**N textu, ibi, Militetur. Et ita clericus appellatur miles, & est maior quocunque milite seculari, de quo late, & eleganter *Peres ad l. 1. tit. 3. lib. 1. Ordinament. vers. privilegiatus etiam, ubi multa congerit adversus nostræ ætatis homines, qui clericos in servire vxoribus faciunt, non solum tanquam capellanos, sed tanquam famulos pedaneos, & quod magis est tanquam histriones, exclamat etiam Cassan. in cathal. gloria mundi 4. p. considerat. 2. vers. sed heu contra nobiles, qui clericos sibi in servire faciunt, tanquam suos receptores, pincernas, stabularios, & coquos.*

2 **I**bi, Miserabili. Igitur dignitatem regendo, consequitur labor, studium, cura, & calamitas; unde *Gregor. lib. 4. cap. 68. in registro, dicit, quomodo autem suscepto pastoralis onere habere serenitatem cogitationum possitis, cum scriptum sit, Iob. 269 nu. 5. Ecce Gigantes gemunt sub aquis. Vide Luc. de Penam in l. 1. C. de veteranis lib. 12. Cassaneum in cathal. gloria mundi p. 1. considerat. 69. qui nostrum textum refert.*

3 **I**bi, Difficilior. Quod enim est virtus difficilior, eò est præclarior, ut tradit *D. Thom. 1. 2. q. 114. art. 4. Navar.*

in cap. consideret de penitent. dist. 5. num. 90. vers. infero, qui nostri textus meminit.

In Glossa, verbo, Mihi. Docet Gloss.

aliquem posse cogi, ut fiat episcopus; Vide *Turrecrem. hic, & Præposit, qui citat Abb. in cap. fin. de postulatione pralat. Innocent. Host. & Ioan. Andr. cum alijs, vide etiam Petrum Ledes. in summa 2. p. tract. de stat. Episcopi conclusione 4.*

CAP. Sicut. VIII.

S V M M A R I V M.

- 1 *An mutuus consensus in contrahētib; sit necessarius, ut matrimonium sit verū, & an requiratur etiā copula?*
- 2 *Qui veniant appellatione clericorum?*
- 3 *An sit necessarius baptismus ad hoc, ut ordinandus possit ordinari?*
- 4 *An si aliquis recipiat ordinem presbyteratus, non susceptis inferioribus, sit verè ordinatus?*

IN textu, ibi, Digna cōiunctio.

Est enim mutuus consensus necessarius ad matrimonium contrahendum, vide *Sanch. lib. 2. de Matrimon. disp. 25. cum sequentibus, ubi late de materia consensus, quia in matrimonio est mutua traditio corporū; sed quod est vnus non traditur alteri, absque proprio consensu; vide etiam eundem disp. 1. n. 3. & sequentibus, disp. 6. ubi resolvit non esse de essentia matrimonij, quod interveniat copula. At de hoc commodius alibi dicendum.*

Ibi, Clericatus. Quid veniat appellatione clericatus docet *Abb. in cap. Cum tibi, n. 4. de verborū significat, ubi resolvit, quod in materia stricta appellatione clericorum, non veniunt clerici constituti in dignitate, secus in favorabili; vide eundem Abb. in Rubr. n. 4. de vita, & honestat. clericorum, Felin, qui plures refert in cap. Non dubium 2. 1. de sentent. excommunicat. & Præposit. in cap. Nullus 4. dist. n. 1. inquit, quod non veniunt Episcopi, *Barbat. in Clem. 1. n. 61. de elect. tenet, quod in materia restringibili, appellatione clericorum veniunt canonici ad evitandum inconveniens, & adde posita ad cap. Nulli 4. n. 3. supra dist. 38.**

In textu iuncta Glossa, verbo, clericatus in fine, ibi, Dum tamen baptisatus. Debet præcedere baptismus, ut aliquis possit ordinari; videndi sunt de materia textus *DD. per*

per textum, ibi, In cap. veniens de presbytero non baptisat. Egidius de Sacram. ordinis disp. 20. dub. 10. n. 96. Tolet. in summa, lib. 6. cap. 3. nu. 2. & cap. 6. nu. 4. Petr. Ledesm. in summa, tract. de Sacrament. ordinis, cap. 6. conclus. 2. Cardoso. in praxi advocatorum, de Sacrament. ordinis, nu. 8. fol. 355. D. Thom. in additionibus ad 3. part. quest. 36. art. 4.

4 In eadem Glossa, in principio. Disputat Glossa. An si laicus promoveretur in sacerdotem, reciperet characterem? Vide titulum de clerico per saltum promoti. Petr. Ledesm. in summa de Sacramento ordinis, cap. 6. conclus. 4. Egidium de Sacramento ordinis, disput. 20. dub. 10. conclus. 4. nu. 101. Salzedo in praxi, cap. 24. ubi late de materia. Tolet. in summa, lib. 6. cap. 8. nu. 7. D. Thom. in additionibus ad 3. part. quest. 36. art. 5. Ledesma, citato loco, conclusionem. 8. ubi invenies, quid dicendum sit in episcopatu, an ante eum sit necessarius presbyteratus ordo.

CAP. Illud. IX.

S V M M A R I V M.

- 1 Quod virtus nobilitati anteponitur.
- 2 Quod pro nobilibus semper presumitur, in ijs, quæ pertinent ad nobilitatem.

1 IN textu, ibi, Non nobilitate, sed virtute. Igitur virtus nobilitate anteponitur; latissime videri potest Tiraquel. de nobilitate, cap. 12. num. 3. & cap. 7. nu. 9. qui utroque loco nostrum textum refert; Cassan. in cathalog. gloria mundi, 8. p. considerat. 28. per totam, & seqq. & considerat. 1. & seqq. Potest videri, quid sit nobilitas Luc. de Peña in l. Mulieres, C. de dignitat. lib. 12. in principio, notat novem causas, ex quibus ipsa nobilitas oritur, & in l. 1. C. conditis in public. horreis, lib. 10. resolvit quis dicatur nobilis. De virtute quid sit, de eius effectibus, & quemadmodum faciat homines consequi gloriam, vide eundem Cassan. 1. p. considerat. 62. & seqq. ubi diffusè, & elegantissime, & quod vera nobilitas est scientia, & propria virtus, cum plus nobilitet, quam sanguis, & prosapia maiorum. Cened. ad Decretal. collectan. 150. nu. 3.

2 In Glossa, verbo, Non loci, in fine, ibi, Semper debet presumi. Docet Glossa, semper pro nobilibus presumi, in ijs, quæ pertinent ad nobilitatem; de quo vide Menoch. de presump. lib. 6. presump. 59. nu. 7.

& per totam presumptionem; multa videri possunt, quæ faciunt ad hoc, & lib. 5. presump. 4. nu. 7. Romanus singulari 723. Palat. in repetit. rubrica, §. 9. nu. 7. vers. In his, qui nostram Glossam singularem appellat; latissime Tiraquel. de nobilitat. cap. 20. ubi figillatim describit in quibus nobilitati defertur.

CAP. Quælibet. X.

S V M M A R I V M.

- 1 Non locus occultus salvat, sed gratia Dei.
- 2 An ius varietur ex varietate locorum?

1 IN textu. Collige ex D. Gregor. non loca occulta, ut Paradisus, & Cœlum, sed gratiam Dei salvare: Nam Loth in Sodoma fuit iustus Genes. 19. nu. 17. in monte peccavit, Genes. 19. nu. 34. ut notat Petrus Alagon in compendio iuris Canonici, 2. p. fol. mihi 30. post principium.

2 In Glossa, verbo, Cecidit in prima. Dixit Glossa ex varietate locorum nullum discrimen induci, de quo Bart. in l. ult. nu. 6. & 7. C. de temporibus in integ. restit. Aliquando tamen ex diversitate locorum inducitur diversitas iuris, l. Omnino, ff. de eo quod certo loco, l. 1. ff. officio proconsulis, quod intellige, quando ex diversitate locorum inducitur diversitas rationis, l. Prædia, ff. ad falcidiam, alia iura citat Bart. dict. nu. 7.

CAP. Adam. XI.

S V M M A R I V M.

- 1 Quod propter delictum privatur, quis privilegio nobilitatis.

1 IN textu, ibi, Nobilitate privatus est. Collige Adamum, quia peccavit, amisisse nobilitatem loci, Genes. 3. nu. 23. & sic propter delictum privatur quis privilegio nobilitatis; vide Lucam de Peña in l. 3. per totam, C. de veteranis, lib. 12. ubi latissime exemplificat, inferens, quod Baro, vel Comes privilegiatus, ut non possit convinci, nisi per certos testes, perdunt privilegium propter enorme delictum.

CAP. Multi. XII.

SYMMARIUM.

- 1 Locus hominem non sanctificat, sed homo locum.
- 2 Sotus nostrum textum interpretatur.
- 3 An iniuste detinens beneficium, si collationem eiusdem impetret à Summo Pontifice, debeat facere mentionem de iniusta detentione?
- 4 Non debet quis appetere praelationem.
- 5 An maior pars Doctorum sequenda sit in decisionibus causarum, an minor, quae melioribus rationibus fulcitur?

IN textu, ibi, Non locus. Non enim locus hominem sanctificat, sed homo locum; sic aliàs lupanaria non infamant castitatem, sed castitas loci abolet infamiam; unde Lucas de Peña in l. Cum neq̄, in fine, C. de incolis, lib. 10. dicit, quod rusticus emens feudum nobile, non ex eo fit nobilis; prosequitur Tiraquei. de nobilitat. cap. 7. nu. 9. Valenzuela cons. 1. nu. 1. & seqq. qui nostri textus meminere.

Ibi, Omnis sanctus est sacerdos. Non intelligas, quod qui non est sanctus, non est sacerdos, & quod omnis sanctus etiam laicus sit sacerdos; respondetur enim allusionem hic fieri ad ethymologiam nominis sacerdotis: est enim sacerdos idem, quod sacra dans; & ideo quicumq̄ sanctus etiam laicus, quatenus sua sacramenta amicis communicat, dicitur generali nomine sacerdos; iuxta illud Apocalypsis, 5. nu. 10. Fecisti nos Deo nostro regnum, & sacerdotes. Attamen sacerdotes ministri Sacramentorum, qui non operantur sua virtute, sed Dei, absq̄ sanctitate possunt sacerdotio fungi, impertientes gratiam de plenitudine Christi, ita post D. Thom. explicat nostrum textum Sotus in 4. dist. 25. q. 1. art. 4. §. Vnum autem.

Ibi, De sacerdotio crimen acquirat. An iniuste detinens beneficium, debeat facere mentionem de iniusta retentione. Notat Felin. in cap. In nostra, nu. 34. vers. Sexto nota, de rescriptis. Dominic. in cap. Eum qui, §. Insuper, nu. 10. de prabendis, in 6. Gomes in regula de annal. possessor. q. 23. vers. Contrariam, & ad hoc, quod dicatur titulus coloratus, & possessio colorata. Garcia de beneficijs. tom. 1. 4. p. cap. 4. n. 4. Mart. de iurisdic. 2. p. cap. 5. nu. 19.

Ibi, Desideravit primatum. 4

Reprobat textus, si quis appetat primatum, aut praelationem; cuius ratio est, quia qui appetit praelationem, aut est superbus, aut iniustus, secundum affectum, qui adversatur iustitiae distributivae iniustitia enim contra distributivam est, quod aliquis velit sibi plus de honore accipere, aut de potestate, aut de alijs bonis, nisi sit moribus dignus; quod autem aliquis aestimet se esse magis dignum praelatione omnibus illis, super quos praelationem accipit, superbiae, & praesumptionis est; facit illud Apostoli ad Hebr. 5. num. 4. Nemo sibi assumit honorem. Docet eleganter D. Thom. Quodlibet. 2. art. 11.

Glossa final. ibi, Et est hic argumentum. An argumentum, quod Glossa hic facit sit verum, vide

textum in l. 1. §. Sed neq̄, in multitudine, C. veteri iure enucleando, Abb. in cap. Ut debitus, num. 29. de appellat. Barbat. in Clement. Ne Romani, nu. 2. & seqq. de electione. Hieronym. Grach. in consilio de syndicatu, num. 89. & 97. Inter quaestiones Iulij Clari, idem Abb. in cap. 1. nu. 15 de constitut. Tiraquei. ad leges connubial. l. 11. Glossa 1. nu. 4. q. 11. Mascard. qui plures refert, de probat. conclus. 1243. nu. 3. vol. 3. Navarr. in Manual. cap. 27. num. 286. Menoch. de praesumpt. lib. 2. praesumpt. 71. num. 24. Cevall. commun. contra communes, in praefatione, nu. 10. & seqq. Et quid quando agitur de causis in quibus iudices procedunt dando votum? Vide Cabed. 1. p. decis. 6. num. 3. & 4. Et an in actibus spectantibus ad plures requiratur, & sufficiat consensus minoris partis? Felin. in cap. Cum Omnes, nu. 15. de constitut. Praepos. in cap. Nicæna, nu. 3. 6. & 7. dist. 31. & quid in electionibus, idem Praepos. in cap. In canonicis, num. 2. distinct. 19.

DISTINCTIO. XXXXI.

In principio distinctionis.

SYMMARIUM.

- 1 Quod sacerdotes incesu debent ostendere maiestatem.
- 2 Quod debent esse parci in cibo, & in potu.
- 3 Quod vestibus decentibus uti debent.
- 4 Quid si dubitetur, an tales vestes sint decentes?
- 1 Vestes nec debent esse fulgidae, nec sordidae.

IN summa, ibi, incessu. Ex altitudine dignitatis, quam sacerdotes habent, sicut dem Angeli, & Dei appellantur, ut constat ex textu in cap. Sacerdotibus, 11. q. 1. cap. Cum ex iniuncto, circa medium, de hereticis, tales se esse debent ostendere in gravitate, & maiestate, & hoc est, quod debet intelligi in illo verbo. Quod debet esse ornatus incessu; incessus namque explicat maiestatem, & gravitatem, de quo vide Lacerdam in commentar. ad lib. 1. Æneid. super illo loco. Ast ego, qua Divum incedo Regina, num. 18. fol. mihi 12. & eodem lib. fol. mihi 97. num. 7. illo altero loco. Et vera incessu patuit Dea. Vbi inquit, quod incedere nobilitatem est; vide etiam Georgium Fabric. in commentar. ad eundem locum, Æneid. 1. folio mihi 475. Vbi inquit, spiritus namque apparent, incedunt, non ambulant, incedere enim Deorum est; vide Silium, discrebentem virtutem illis versibus.

Incessuque viro proprior.

De quibus Cassan. in cathal. gloria mundi, 1. part. considerat. 63. & D. Ambros. in suis epistolis, epist. 6 Vbi, inquit, quod dignitas sacerdotalis vendicat sibi sobriam à turbis gravitatem.

2 In textu, ibi, Quam decibus intelligendum est. D. Ioann. Chrysostom. in homil. 15. ad Timoth. inquit, quod præfules ecclesiasticos nihil præter victum, & vestimentum habere oportet, ubi multa ad propositum. Vide etiam Prosper. lib. 2. de vita contemplat. cap. 17. de abstinent. & cap. 22. Stimul. Pastor. 2. part. de moribus prelatorum, fol. mihi 121. ubi verbi Tres pestes, inquit, Quod honor, pecunia, & mensa destruunt Episcopi dignitatem. Possidon. in vita D. August. ita loquitur de eius parsimonia. Mensa usus est frugali, & parca, que quidem inter olera, & legumina, etiam carnes aliquando propter hospites, vel quosque infirmiores continebat, &c. Vide Ioan. Gerson. in 2. p. suorum operum, in opusculo de temperantia, & modestia prelatorum, ubi multa habentur scitu dignissima. De intemperantia in potu Abb. in cap. à crapula, nu. 1. ubi num. 2. inquit, quod effectus ebrietatis est mentis exilium, & provocatio libidinis; vide etiam, que latè scripsimus in cap. Luxuriosa. 3. & in cap. Venter, 5. & in cap. Vinolentum, 6. supra dist. 35. Vide etiam de parsimonia ea, que cumulat Stimulus Pastor. in concione, de officio pastoral. fol. mihi 85.

3 In textu, ibi, Habitu. De hoc extat Conc. Trident. sess. 24. cap. 22. prope finem, & sess. 22. cap. 1. verbo, deponit, quod iura canonica servantur circa ornatum vestium clericorum; de quo vide Barbat. in Clement. 1. de electione nu. 125. Imol. in Clement. 2. nu. 5. de vita, & honest. clericor. Bucar. nu. 1. & 2. dicens quod clericus debet uti ves-

tibus, quibus quisque non apparet alius, quam est; per textum in cap. Fulcare, de consecrat. dist. ult. vel melius cum Abb. in cap. Clerici, nu. 18. de vita, & honestate clericor. Salzedo in praxi, cap. 79. ubi additio littera A. resolventes, quod in hoc debet attendi consuetudo, seu usus uniuscuiusque provincie, & secundum illum debent diffiniri, que sint vestes honeste, que non, & ibidem loquitur Salzedo, de pœnis impostis urentibus vestibus prohibitis, de quo etiam vide textum in d. Clement. 2. de vita, & honestate clericor. & multos. quos citat Barbos. in remissionib. ad Concil. Trident. de reformat. sess. 14. cap. 6. Adde posita ad cap. Si quis virorum, 15. nu. 1. & 3. supra, distinet. 30.

Quid autem dicendum sit, quando quis est captus in habitu decenti, dubitatur tamen, an talis habitus sit clericalis. Vide Mart. de iurisdict. 2. part. cap. 31. nu. 24. Farinac. tom. 1. q. 8. à nu. 33. Grivellum decis. Senatus Dolani, 30. nu. 3. & seqq. Caballum decis. criminal. casu 224. nu. 30. & seqq. Mastrillo decis. Regni Sicilia 133. nu. 17. resolventes hoc ad iudicem ecclesiasticum pertinere: nam cum agatur de re ecclesiastica, non nisi per ecclesiasticum iudicem cognosci debet.

Ibi, Nec fulgidis, nec sordidis vestibus. Monet Gratianus, ut sacerdos, nec fulgidis, nec sordidis se ornent vestibus. Vnde D. Hieronym. ad Eustoch. de virginitate servanda, inquit. Sit vestis, nec satis munda, nec sordida, & paulò infra. Nec affectata sordes, nec exquisita munditia conveniunt christiano. Rursusque ad Heliodorum laudat Nepotianum, quod nec munditijs, nec sordidis notabilis esset. Et ad Nepotianum ipsum de vita clericorum. Vestes, ait, pallas æquè devita, ac candidas, ornatus, ut sordes pari modo fugienda sunt, quia alterum delicias, alterum gloriam redolet. Et ad Marcellam de laudibus Asella, ad finem: Neglecta mundities, & inculta vestis, cultus ipse sine cultu. Compertum est enim cultum mediocre ad dignitatem quandam, auctoritatemque comparandam, non parum momenti afferre, ut docet Pontifex in cap. Vt Apostolica, de privilegijs. lib. 6. & ex authoribus Æthnicis multa de more suo congerit. Tiraq. in l. 3. connubial. Glossa 1. part. 3. nu. 51. & seqq. ubi nu. 54. nostri Gratiani in præsentem meminit. Adde posita ad cap. Si quis virorum, 15. nu. 1. supra, dist. 30. Palat. in repetitione Rubrica, §. II. nu. 10. latè, & eleganter Augustin. Barbos. in tractatu de potestate Episcopi, part. 1. tit. 2. Glossa 7. quem omnino coniule.

CAP. Quisquis. I.

SYMMARIUM.

1. *Mos Regionis sequendus est.*
2. *Quod excommunicatus potest cum alijs communicare, & toleratur propter contractum celebratum ante excommunicationem.*
3. *Quod in dubijs debet prasumi pro eo, quod minus nocet, & quod actus magis valeat, quam pereat.*

IN textu, ibi, Cū quibus vivit.

Vnde D. Hieronymus. in epistola ad Heliodorum, laudat Nepotianum, quod in cultu, provincie morem sequeretur, nam in cultu, & moribus, cuiuscunq; regionis usus debet maxime observari, ut ex nostro textu late comprobatur Tiraquel. in l. 3. connubial. part. 3. Glossa 1. nu. 57. Quando forenses, & peregrini teneantur servare leges locorum in quibus commorantur, vide posita ad cap. 2. nu. 2. & seqq. supra, dist. 8. & ad cap. Illa autem, 11. supra, dist. 12. Sanch. de matrim. lib. 3. disp. 18. nu. 4. vers. Tertio ex eodem, ubi nostri textus meminit.

2 In Glossa, verbo, Vivit, vers.

Et est argumentum. Glossa similis in cap. Si verè, de sentent. excommunicatorum, de hoc vide Abb. qui affirmative resolvit, in cap. Si verè, nu. 2. de sentent. excommunicat. Covar. in cap. Alma mater, 1. part. 4. 1. nu. 8. in fine, Suar. de censur. disp. 15. sect. 8. nu. 6. Et an si post excommunicationem contrahatur, contractus sint validi? Vide eundem Suar. citato loco, nu. 7. Tolet. in summa, lib. 1. cap. 11. num. 3. ubi resolvit excommunicatum si contrahit peccare, contractum autem esse validum. Egidius de Sacrament. disp. 14. dub. 12. nu. 118. Navarr. in Manual. cap. 27. nu. 36. vers. Ad sextum.

3 In Glossa, verbo, Flagitia, ibi, In meliorem partem.

Potest exemplificari cum Bart. in l. Si librarius, n. 7. ff. regul. iuris. Iason. in l. 1. nu. 27. C. servus fugit. Felin. in cap. In presentia, nu. 18. & in cap. Quoniam contra, nu. 31. de probation. facit text. in l. Merito, ff. pro socio, & in cap. 2. de reg. iuris. Oldrad. conf. 53. nu. 8. Lessius de iust. lib. 2. cap. 29. dub. 4. Vbi late, an dubia in meliorem partem sint interpretanda? Vide etiam Alex. conf. 127. nu. 13. & conf. 128. nu. 4. & conf. 129.

nu. 2. lib. 4. Menoch. lib. 1. prasumpt. 13. nu. 5. & lib. 3. prasumpt. 52. num. 5. & lib. 6. prasumpt. 4. ubi per quinque ampliationes, & decem limitationes, ostendit quando debet sumi prasumptio, ut actus potius valeat, quam pereat.

CAP. Delitiæ. II.

SYMMARIUM.

1. *Divus Thomas de materia nostri textus agit.*
2. *Dictio, absq; quid importet?*
3. *Quid sit ieiunium, & an qui cibis utitur magna aviditate, ieiuniū servet?*

IN textu. De cuius materia vide D. Thomam 2. 2. quæst. 148. art. 4.

In textu, ibi, Absq; Dictio adverbialis, de qua vide Oldrad. conf. 46. consuevit. nu. 10. Tusch. tom. 1. conclus. 238. nu. 6.

In textu, ibi, Impediunt profectum abstinentie. Diffinito ieiunio, quod sit abstinentia ab his, quæ gustu percipiuntur, secundum Tolet. in summa, lib. 6. cap. 1. num. 1. Dicendum est contra Præpositum hinc, quod ieiunium observatur, quanvis quis magno desiderio, & affectu cibum in magna quantitate comedat; nam de substantia ieiunij solum est, quod observetur abstinentia ciborum certi generis, & abstinentia plurium refectionum Cened. ad Decretum collect. 53. num. 1. certa refectionis hora, quibus requisitis si satisfiat, datur verum ieiunium. Less. de iust. & iure, lib. 4. cap. 2. dub. 2. nu. 8. vide etiam Covar. variat. resolut. lib. 4. cap. 26. num. 11. & seqq. Frater Emmanuel. in summa, cap. 23. in principio. Tolet. ubi supra, cap. 2. nu. 6. ubi resolvit, quod si quis excedit modum in quantitate prandij, peccet contra sobrietatem, non tamen solvit ieiunium.

CAP. Non cogantur. III.

SYMMARIUM.

1. *Divites non debent cogi pauperum cibis vesci.*
2. *Quis excusetur à ieiunio? & nu. 3.*
4. *An sit aliquando sub præcepto dare elemosinam pauperibus?*

5 Nobiles in panis corporalibus, mitius puniuntur,

6 Quod pane possunt commutari.

IN textu. Collige divites non debere cogi pauperum cibis vesci, sed posse uti cibis pretiosis, & dare pauperibus viles, quia non qualitas cibi, sed summentis affectus consideratur; de quo plura ex nostro textu deducit Pacianus de probationib. lib. 2. cap. 26. nu. 122. & seqq. optime Tiraquel. de nobilitate, cap. 20. nu. 142.

In textu, ibi, Infirmittatis suæ.

Causæ quæ possunt excusare à ieiunio, ad tres reducuntur; impotentia, laboris, & pietatis, ut concludit Lesius de iust. lib. 4. cap. 2. lib. 6. nu. 39. vel ad quatuor cū Fratre Emmanuel. in summa. cap. 24. Tolet. in summa, lib. 6. cap. 4. Ledesma. in summa, tractat. de abstinentia, cap. 2. dub. 3. vers. à esta difficultad. fol. mihi 654. In causa impotentia includuntur infirmi, de quibus in hoc textu, circa quos tria possunt considerari. Primum, quod sit necessarium ad hoc, ut excusentur à ieiunio. Secundum, an dato casu, quod excusentur à ieiunio, possint comedere carnem? Tertium, an casu quo eis concedatur, quod possint comedere carnem, possint cœnare carnem? In primò casu, dicendū est, posse sufficere medicorum iudicium iuxta ea, quæ Lesius, citato loco, nu. 40. vel melius cum Tolet. in summa, lib. 6. cap. 4. nu. 9: necessarium est, ut accedat superioris, seu prælati declaratio, quando datur dubium, an causa excuset, an non? In secundò, dicendum est, quod cum ieiunium contineat abstinentiam à certis cibis, & à secunda refectione, non ideo eximitur ab abstinentia à certis cibis, quanvis aliquis eximatur propter aliquam causam à secunda refectione, & sic non possunt comedere carnem, nisi ij, quibus sic concessum est propter aliquam infirmitatem, Lesius, citato loco, nu. 45. Tolet. lib. 6. cap. 3. nu. 4.

In tertio casu distinguendum est, aut licentia comedendi carnem, fuit alicui concessa propter debilitatem; aut propter nocumentū, quod scilicet à piscibus abhorreat, vel putetur nocere temperamento: si propter prædictum, non potest cœnare, secus si propter debilitatem. Lesius, proximè citatus, in finalibus verbis. Frater Emmanuel in summa, cap. 24. nu. 10. quanvis Tolet. citato loco, teneat contrarium, & in cap. 2. nu. 2. in fine. Petrus Ledesma in summa, in tractat. de abstinentia, cap. 2. dub. 1. fol. mihi 649. & dub. 4. vers. La quarta difficultad. fol. mihi 656. Dubitatio tota est in quarto casu, si aliquis voluerit sequi opinionem illorum, qui absolute tenent, quod quibus conceditur, quod possint

comedere carnem, possint cœnare. (Quæ opinio est probabilis, propter auctoritatem doctorum eam tenentium, Tolet. loco citato, Caietan. & Navarr. quos citat Lesius d. nu. 45. quinimò communis ex Ledesma, proximè citato) quo casu cum nullibi inveniam apud doctores casum in specie, auderem distinguere, como do, quo supra citati DD. in tertio casu, scilicet, quod si alicui conceditur licentia ad reficiendas vires fractas propter infirmitatem, vel aliam causam, possit carnem cœnare, si verò solum propterea, quod timet nocumentum stomachi si piscibus vescatur, ideoq; nō potest uti piscibus, nec alijs similibus cibis, tunc contrarium dicerem. Videtur tamen, quod usus contrarium tenuit, ut patet. Adverte insuper, quod qui tenet licentiam comedendi carnem, potest aliquando suinam, seu porcina comedere, affirmat Frater Emmanuel in additionibus ad Bullam Cruciatam, §. 6. nu. 4. fol. mihi 453.

In textu, ibi, Dent pauperibus. 4

Supponendo, quod elemosyna, aut est corporalis, aut spiritualis, iuxta ea, quæ notavi in tractat. de confessar. sollicitant. quest. 18. nu. 2. Dic quod in casu extremæ necessitatis, non est dubium, quod ex superfluo sub peccato sit unusquisq; obligatus elemosynam dare indigentibus; de quo vide Cened. ad Decretal. collectan. 27. nu. 1. Navarr. in Manual. cap. 24. nu. 5. Fratrem Emmanuel. in summa, cap. 197. per totum. Tolet. lib. 8. cap. 34. nu. 1. & per totum lib. Petrus Ledesma. 2. tom. in tract. 4. de misericordia, cap. 3. conclus. 10. cum sequentibus, & præcedentibus, ubi late; & vide, quæ infra distinct. 42. cap. Quiescamus, 2. verbo, postulat. & distinct. 45. cap. Tria sunt, 12. & quomodo ecclesiastici teneantur elemosynam dare, docet Frater Emmanuel. ubi proximè, cap. 198. & an possint cogi dare elemosynam, Lesius de iustitia, lib. 2. cap. 12. dub. 12. num. 75. Quod verò etiam sub mortali teneatur quis de superfluis erogare elemosynam graviter egenti, sentiunt communiter doctores, præsertim D. Thom. in 4. dist. 15. q. 2. art. 1. Quodlibeto 3. D. Antonin. Rich. Sylv. Arvil. Tabiena. & Medin. quos refer, & sequitur Tolet. in summa, lib. 7. cap. 35. nu. 1.

In Glossa 1. Docet Glossa nobilium, & ignobilium pœnas non esse æquales, cum nobiles in pœnis corporalibus mitius puniantur. At in pecuniarijs, cæteris quidem paribus, magis debent puniri, l. Properandum, §. Sin autem utring, & ibi Bart. C. de iudicijs, cap. 1. cap. Si quis vero ausu, titulo de pace iurament. Eleganter Tiraquel. de nobilitat. cap. 20. nu. 125. qui nostræ Glossæ meminit; & est ratio, quia licet pœna corporalis etiam minima, gravior sit pœna pecuniaria, etiam maxima, non tamen procedit in ignobili, cui infamia

mia quantuncūq; maxima, modica est, ut probat l. 2. C. ut intra certum tempus, ponderat Tiraquel. ubi proximè, num. 127. Adde posita ad cap. Non loca, 4. nu. 2. & ad cap. Homo, 5. num. 1. & seqq. supra, dist. 40.

In Glossa, verbo, Consuetudinem, ibi, Argumentum est.

Quod pœna possit commutari per iudices, & superiores, vide Abb. in cap. 1. nu. 6. de voto, & in cap. Licet. nu. 3. & in cap. Deus, nu. 4. de penitent. & remission. & in cap. In Archiepiscopatu, nu. 5. de raptoribus, & in cap. De causis, nu. 16. de officio delegat. & in cap. Reprehensibilis, num. 8. de appellat. vide etiam Turrecrem. in cap. Omnis, qui iudicat, dist. 45. qui dicit hoc procedere in his, quæ arbitrio iudicis relinquuntur; vide etiam Gutierr. lib. 4. practicar. q. 46. ubi à nu. 12. remissivè agit de causis, quæ possunt movere iudices ad tales commutationes. Felin. in cap. Qualiter, & quando, §. Ad corrigendos, nu. 29. de accusat. resolvit, an iudex possit alterare pœnam positam in sententia; & nu. 30. An episcopus possit in sententia sibi reservare potestatem minuendi pœnam suo arbitrio; & nu. 37. notat septem causas ad commutandas pœnas. Primam propter magnitudinem delicti. Secundam propter consuetudinem. Tertiam quando proceditur ex præsumptione. Quartam, quando proceditur solum per famam. Quintam, propter pauperatatem condemnati. Sextam, quando quis aliquem occidit defendendo se, sed excedit modum. Septimam, ratione vitandi scandalum; vide etiam Bart. in l. Quid ergo, §. Pœna gravior, nu. 1. & seqq. de ijs, qui notantur infamia. Farinac. 3. tom. q. 88. & seqq. ubi latissimè agit de pœnis temperandis; vide etiam Luc. de Peña in l. 1. C. de senator. lib. 12. verbo, distulerit, col. 8. ubi enumerat aliquos casus, in quibus quis excusatur à pœna mortis, quando imposita est; Felin. in cap. Quæremi, de offic. deleg. nu. 6. Iason. l. Debitoribus, nu. 15. ff. re iudicat. & an pœnitentiam impositam à Romano Pontifice, possit Episcopus, vel parochus mutare ex causa, Cened. ad Decretum, collect. 40. nu. 1.

C A P. Quod dicit. IV.

S V M M A R I V M.

1. *Quæ sit hora comedendi in diebus ieiunij, & an illam non servando solvatur ieiunium?*

2. *Quod Episcopus, & eius visitatores visitando Ecclesias pauperas, debent se*

habere moderatè in expensis, in illis faciendis.

IN textu, ibi, Si id in tempore. Quod de substantia ieiunij sit hora comedendi, vide cum Caietan. in summa, verbo, ieiunium, in principio. Lesium de iustit. lib. 4. cap. 2. dub. 2. nu. 8. & 13. Tolet. in summa, lib. 6. cap. 2. nu. 5. ubi resolvit, quod communiter solet comedi per unam, aut duas horas ante meridiem, & quod attendatur semper consuetudo loci, & vide eundem ibidem ubi additio, verbo, & prandium differunt, quo loco resolvit probabiliter, quod potest quis mutare horam prandij sumendo cœnaculum circa meridiem, & prandium sub noctem, sed contrarium verius reputat Bertach. de Episcop. 1. p. lib. 4. §. De vita Episcopi, nu. 10. & §. De causa mater. Episcopi, nu. 74. concludit, qua hora debeant comedere prælati extra dies ieiunij.

In Glossa ultima, ibi, Sic faciunt Episcopi. Debent igitur episcopi, & eorum visitatores, cū Ecclesijs pauperibus mitius agere, de quo vide Abb. in cap. Cum Apostolus, de censibus. Marian. Socin. in tractat. de visitat. nu. 40. & nu. 38. per totum. Matth. Soar. in praxi visitator. cap. 8. ubi à nu. 5. cum sequentibus, & præcedentibus de materia,

C A P. Parsimoniam. V.

S V M M A R I V M.

1. *Temperantia ciborum, & vestium laudatur.*
2. *Per verbum, non recipitur, quis censetur exclusus.*
3. *Quod congregationes factæ pro communi utilitate, & ad opus pium sunt approbatæ à iure, & an possint fieri in Ecclesia?*

IN textu. Collige ex illo, temperantiam ciborum, & vestium, non dissolutionem laudari eorum. Unde Quintilianus in prologo. lib. 8. orat. instit. Cælius, inquit, concessus, atq; magnificus addit hominibus auctoritatem. At muliebri. & luxuriosus non corpus exornat, sed detegit mentem; refert Tiraquel. l. 3. connubial. Glossa 1. part. 3. nu. 52. & 54. ubi nostri textus meminit. Adde posita ad principium distict. 41. num. 3. & 5.

Ibi,

2 **Ibi, Recipimus.** Notat in presenti Domin. in tertio notabili ad hoc, quod per hæc verba, *non recipio, vel non admitto*, quis censetur exclusus, de quo vide *Rochum de iure patronatus*, verbo, *honorisatum*, q. 46. nu. 78. ubi firmat, quod si iudex dicat, *non admitto exceptiones*, videtur eas rejicere.

3 **In textu, ibi, Congregationem in Ecclesia.** Vide *Præpositum*, hic, nu. 3. *Bart. in l. Sodales*, num. 6. & sequentibus, *C. Colleg. illicit.* ubi resolvens, an sit necessaria licentia Summi Pontificis ad instituenda collegia, & prædictas congregationes, distinguit, quod quando instituantur, ut personæ habitantes in eis efficiantur ecclesiasticæ, est necessaria licentia Summi Pontificis, quando vero personæ remanent sæculares, quanvis tale collegium, aut congregationes sint factæ causa religionis, sunt approbatæ de iure, & non est necessaria auctoritas Summi Pontificis. Vide etiam *Felix. in cap. Accedentes, de præscript.* ubi declarat, quæ sint collegia licita, & quæ fraternitates, seu consortia faciant collegia licita. *Decian. in tractat. crimin. lib. 7. cap. 20. nu. 1.* & sequentibus. *Paulus Fuscus de visitat. lib. 1. cap. 28. num. 7.* resolvit, an possint congregationes fieri in Ecclesia, & *lib. 2. cap. 14. per totum. Navarr. de orat. cap. 5. nu. 31. & seqq.*

CAP. Sæpe. VI.

S V M M A R I V M.

1 *Quod vitia, aliquando simulantur sub nomine, & apparentia virtutum.*

2 **In textu, ibi, Mentiuntur.**

Collige ex textu, quod sub specie boni, quandoq; committitur malum, ut ex nostro textu profequitur *Abb. in cap. Sicut, 2. de heretic. Stimul. pastor. ex pastoral. D. Gregor. vers. Valde attendere. fol. mihi 8. Less. de iustit. lib. 2. cap. 18. dub. 17. nu. 132.* ubi invenies, an qui simulat sanctitatem, vel paupertatem, & ea ratione eleemosynam recipit, teneatur restituere? De quo vide *Lessium de iustit. lib. 2. cap. 18. nu. 132. & 133. Vasquez de eleemosyna, cap. 3. dub. ultimo. Turrianum 2. 2. disp. 85. d. 2. Lorcani, ibi, disp. 37. nu. 4. Navarr. cap. 17. num. 107. Scotum in 4. dist. 15. q. 2. art. 3. Adrian. in 4. tract. de restit. q. 5. & alios apud Lessium citatum. Cum quibus ita respondeo. Si illa fictio fuit causa finalis principalis eleemosynæ, ita ut illa nobili-*

tas, vel sanctitas, vel paupertas ficta, sit principalis causa obtinendi eleemosynam maiorem, quam obtineret ni se talem fingeret, tenebitur fictus pauper ad restituendum illius eleemosynæ excessum, quem reportavit ex fictione. Si tamen simulatio non fuit causa principalis, sed solum impulsiva ad illam eleemosynam dandam ob paupertatem, non quidem tenebitur ad restitutionem. Consultatur *Frater Emmanuel in summa, tom. 1. cap. 200. nu. 1. Stimul. pastoral. 2. part. de moribus prælator. folio mihi 75.* ubi de differentia inter illum, qui quærit veraciter sanctitatem, & illum, qui quærit apparentiam.

CAP. Episcopus. VII.

S V M M A R I V M.

- 1 *Episcopi debent habere modicam suppellectilem.*
- 2 *Vbi debent episcopi habere habitationem in suis Ecclesijs.*
- 3 *An episcopi possint hodie habere magnas possessiones? & num. 4.*

2 **In textu.** Collige ex textu; episcopum debere pauperem suppellectilem habere, mensamque, ac victum simplicem. Sic *Beatus Clemens lib. 2. cap. 28. de constitut. Apostol. ait. Quod episcopi debent esse non inanes sumptus facientes, nec delicati, non sumptuosi, sed expetentes necessaria ad reservandam naturam.* pro ut illum refert *Navarr. de redditibus ecclesiasticis, q. 1. monitu 22. nu. 1.* ubi, ait, nostrum textum esse revocatum in *Concil. Trident. sess. 25. cap. 1. de reformat.*

3 **In textu, ibi, Non longè ab Ecclesia.** *Præpositus in cap. Necessaria, 12. q. 1. nu. 1.* inquit, quod de honestate, & utilitate convenit, quod episcopi habeant hospitium suum prope Ecclesiam, & sic quod non ad illud tenentur, & in hoc textu *num. 4.* idem *Præpositus*, cum eodem textu concludit, non longè ab Ecclesia habere habitationem, idem esse, quod intra limites dignitatis Ecclesiæ eam habere, quod tenent *Innocent. & Archid.* quos citat.

4 **In Glossa 1. ibi, Quia modo habent amplas possessiones.** De duobus potest hic dubitari: Primum, an

D d

Episcop:

Episcopi habeant dominium in rebus temporalibus, hoc est acquisitis à parentibus, vel maioribus suis, vel aliter hoc modo? Secundo. An habeant dominium in redditibus ecclesiasticis applicatis mensæ episcopali? In primo casu, non est dubium, quod possint habere proprium, & quod habeant dominium rerum temporalium. *Petr. Ledesm. in summa, 2. part. in tractat. de statu Episcopit, conclus. 17. fol. mihi 35.* In secundo casu, ultra ea, quæ notavi in cap. 1. verbo, *Cum hereditate, supra, distinct. 40. vide Les. de iustit. lib. 2. cap. 4. dub. 6. per totum. Petrus Ledesm. citato loco, conclus. 24. dub. 1. ubi tunc se extendit; & in vers. Digo à lo tercero, cū præcedentibus, & sequentibus, fol. mihi 42. resolvit, quod habent dominium, cum declarationibus tamen de quibus ibi, & etiam concludit vers. *A' la rason de dudar, cum sequenti, fol. mihi 43.**

4 Non est enim contra iustitiam, quod ecclesiastici possint donare propinquis, & amicis, & idem de episcopis, quanvis aliquando possint peccare, si ijs malè utantur, & ita hic textus, & similes loquuntur de consilio, & non de præcepto, ex ijs, quæ *Præpositus, hic, & in cap. Dilectissimis, 12. quest. 1. num. 4. ad medium, quinimò ut ipse resolvit in cap. 1. nu. 2. eadem causa, & questione, convenit, quod ecclesiastici habeant proprium, quatuor de causis. Prima ad sustentationem vitæ. Secunda ad eleemosynarum largitionem. Tertia ad declinandam simulationis, vel hypocrisis necessitatem. Quarta propter infirmitatem, eoquod quanvis non habere proprium sit perfectionis, non est necessitatis. Illud enim solum locum habuit in primo statu primitivæ Ecclesiæ, à tempore verò Sylvestri, qui fuit secundus status Ecclesiæ, contrarium est in usu, & practicatur.*

CAP. Clericos. VIII.

SUMMARIUM.

- 1 Quod clerici in omnibus debent ostendere statum, quem profitentur.
- 2 Clerici non debent arma portare.
- 2 An clericus arma portans, possit per laicos capi, & armis spoliari?

IN textu, ibi, Professionē suam. Ultra ea, quæ notavi in summa huius distinctionis in textu ibi; *Habitu;* adde quæ spe-

ciator in tit. de advocatis, §. Sequitur, num. 2. faciunt enim ad propositum, & vide *D. Bernard. sup. Cantica, serm. 33. exclamantem contra clericos, qui obligationi sui status, non satisfaciunt, ubi hæc verba profert. Ministri Christi sunt, & serviunt Antichristo, honorati incedunt de bonis Domini, qui honorem Domino non deferunt, inde is quem quotidie vides meriticius nitor, histrionicus habitus, regius apparatus, inde aurum in franis, in sellis, in calcariibus; plus calcaria, quam altaria fulgent: inde mensæ splendida scyphis, & cibis, inde comestationes, & ebriitates, &c. Vide etiam *D. Hieronym. super epistolam ad Timoth. & eundem Bernard. lib. 3. considerat. ad Eugen.**

Quod autem sit contra professionem clericorum, portare arma, notatur in summa, & in cap. 1. 23. quest. 8. *Abb. in cap. Clerici, num. 1. de vita, & honestat. clericorum. Marha de invidiacione, 4. part. casu 7. num. 1. Decian. tractat criminal. lib. 8. cap. 3. num. 23.* Arma enim clericorum sunt lacrymæ, & orationes dict. cap. 1. & in tantum est verum, quod eis prohibeatur portare arma: quod si ter admoniti non desistant, amittunt privilegium fori; ita concludit *Molin. de iustit. tom. 4. disput. 54. num. 4. & casus in quibus ea portare possint, vide cum Socin. in suis fallentijs, verbo, arma, num. 48.* Et quod quando clerici portant arma prohibita, per principes sæculares possint capi, & eorum iudicibus ecclesiasticis consignare, & arma auferre, & lucri facere sine aliquo timore excommunicationis: quia talia edicta ligant clericos, tenet *Cabal. resolut. criminal. casu 9. num. 13. cent. 1. & seqq. citans Covarr. lib. 2. variar. cap. 20. num. 28. & practicar. quest. 37. nu. 7. ubi agunt de pœnis, in quibus sunt condemnandi, & per quos iudices, *Boyardilla in politica, tom. 1. lib. 2. cap. 18. num. 66. & sequentibus. Peguera decis. 56. num. 11. & 17. expressit Ordinatio nostra Lusitana, lib. 2. tit. 1. §. 26. ubi disponit clericum arma deferentem posse à iudice laico spoliari, puniri tamen non posse pœna pecuniaria, aut alia quacumq.**

Sed *Pater Vasquez 1. 2. tom. 2. disp. 167. cap. 4. nu. 31. fatetur hoc discrimen inter amissionem armorum, & pœnam pecuniariam non percipere, cum utraq; vera sit pœna, & per Principes sæculares non possit illa pœna clericis imponi. Vnde existimat posse iudicem sæcularem auferre arma clericis, qui contra legem civilem ea deferant, ita tamen ut illa restituant, & clericus pro crimine à suo iudice ecclesiastico puniatur: nisi etiam lex non tantum prohiberet tali hora deferre arma, sed tale genus armorum etiam domi retineri; tunc enim cum tale genus armorum tanquam Republicæ perniciosum prohibitum esset, rectè posset iudex laicus clerico illud auferre. Imò, quod*

quod clericus arma prohibita portans, non possit per laicum illis spoliari, defendit Martib. de iurisdic. casu 7. nu. 7. & vide Cened. ad Decretal. collectan. 7. nu. 1. ubi invenies, quid veniat appellatione armorum. Gutierr. lib. 4. practic. q. 26. Cabal. citato loco, casu 73. Et an milites Hierosolomytani, & familiares episcoporum possint talia arma portare prohibita, Cened. citato loco.

DISTINCTIO. XXXII.

S V M M A R I V M.

- 1. Quod omnis sacerdos debet esse hospitalis.
- 2. An ecclesiastici teneantur in opera pia convertere omnia, qua eis supersunt, deductis necessarijs ad sustentationem status?

I N S V M M A.

IN textu, ibi, Hospitalem verò Sacerdotem. Turrecremat. hic nu. 5. ostendit septem rationibus teneri unumquemque esse hospitalem. Prima, quia mensa hospitalis, res sacra est, inquit ille. Secunda, quia hospitalitas disponit, & parat ad susceptionem divinæ gratiæ. Tertia, quia bona temporalia multiplicat. Quarta, quia à malo temporali servat. Quinta, quia meretur Angelos recipere. Sexta, quia Deum meretur recipere. At Paulus Fuscus in tractat. de visitatione, 2. p. cap. 13. nu. 1. multa de hospitalitate congerit, ubi nu. 4. nostri textus meminit, inquires, quod clerici debent sequi Christum, exercendo opera hospitalitatis, qui fuit hospes activè, & passivè; & nu. 5. resolvit, quod Episcopus potest excommunicare clericos non servantes hospitalitatem, & per totum caput latissime agit de hospitibus, qui recipiendi sunt in hospitalibus, & resolvit multas alias quæstiones ad hospitalitatem, & hospitalia pertinentes; vide etiam Cened. ad Decretal. collectan. 118. nu. 1. & Menoch. de arbitrar. casu 182. nu. 43. Spinum de testament. Glossa 6. principali, nu. 8. Latam in l. Si quis à liberis, §. Et si impubes, nu. 37. ubi an possit quis compelli ad hospitalitatem.

Ibi, Alienam rapere convincitur. Sequitur ergo, quod ecclesiastici teneantur in opus pium convertere omnia, qua eis supersunt deductis necessarijs ad

sustentationem, aliàs faciunt contra iustitiam. De hoc vide, quæ notavi in cap. Episcopus, 7. in Glossa, verbo, quia modo, ubi ex ijs, quæ resolvimus ibi, distinct. 41. scilicet, quod ecclesiastici habent dominium fructuum, & reddituum ecclesiasticorum, sequitur, quod non tenentur de iustitia, nec etiam in casu necessitatis, nisi tantum de charitate, & misericordia; vide Petrum Ledesm. in 2. part. summa, tractat. 4. de misericordia, conclus. 10. & 11. Covar. lib. 3. variat. cap. 14. nu. 5. Lesium de iustit. lib. 2. cap. 4. dub. 6. nu. 48. eundem Ledesm. in tractat. de statu Episcopis, conclus. 19. vers. Lo tercero, fol. mihi 73. Tolet. in summa, lib. 8. cap. 37. nu. 2. & cap. 35. nu. 3. vide etiam, quæ notavi in cap. 1. verbo, cum hereditate, dist. 40.

C A P. Si quis. I.

S V M M A R I V M.

- 1. An possint congregationes, & confraternitates facere statuta, quod semel, vel bis in anno conveniant?
- 2. An possint statuere, quod nullus recipiatur, nisi certum quid solvat?
- 3. In quo differat anathema ab excommunicatione?

IN textu, ibi, Convocant fratres. I

Ultra ea, quæ notavi in cap. Parcimoniam, 5. verbo, congregationem, supra, dist. 41. Dic cum Preposito, & Turrecremat. hic, & Bart. in l. final. nu. 20. ff. collegijs illicitis; quod confraternitates possunt illa statuta facere, quæ necessaria sunt ad sui conservationem, & gubernationem, dummodò non sint præiudicialia alicui. An res confraternitatum dicantur profanæ, & non ecclesiasticæ, & possint vendi sine solemnitate bonorum, in quibus Ecclesia habet dominium, vide Rebuffum in compendio alienat. rerum Eccles. nu. 58.

An valeat statutum, quod nullus recipiatur, nisi certum quid solvat? Dicendum est tale statutum esse reprobatum, tanquam simoniæ nutritium, ut concludit Turrecremat. hic nu. 2. & Preposit. nu. 4. distinguit tamen ipse Prepositus, quando statutum imponit collectam in receptione alicuius ad confraternitatem, & quando imponit collectam post eius receptionem, ut primò casu non valeat, valeat vero in secundò. Sed hoc non videtur verum ex ijs, quæ Abb. in cap. Iacobus, nu. 3. de simoniis, Folin. in

cap. Cum M. nu. 21. de constitution. Idem Prapost. in cap. Ex multis, l. 9. 3. ubi num. 3. citans Abb. inquit, quod stante statuto, quod noviter receptus in canonicum teneatur solvere, quid certum Ecclesie, quod si ille canonicus in ingressu illud offerat, sine exactioe non licite recipitur, quia ex quo procedit taxatio per statutum, non videtur sponte oblatum, sed invitatus a statuto cum quo transit, & ita hæc ratio militat in nostra quæstione, & distinctio non potest habere locum.

In textu, ibi, Anathema sit.

Anathema vox est Hebraica, & proprie significat quandam imprecationem, seu detestationem, vel maledictionem, ex qua maledictione fluxit in Ecclesia consuetudo, quod quando aliquis excommunicatus, ita est contumax, quod non resipiscit, tunc aggravantur censuræ, quæ fiunt cum illis maledictionibus, & execrationibus, & talis reaggravatio dicitur anathema, non quod sit diversa, & distincta excommunicatio ab excommunicatione maiori, sed ipsam excommunicationem maiorem auget, illis maledictionibus, & solemnitatibus, quibus imponitur adversus rebelles; differunt tamen in forma, quia prius imponitur excommunicatio, deinde succedit anathema. Spino de testament. Glossa II. rubrica, nu. II. Cened. ad Decretum, collect. 24. nu. 4. Egidius de Sacrament. disp. 14. de excommunicatione, dub. 2. nu. 4. in fine. late Suarez. de censur. disp. 8. sect. 4. nu. 4. & seqq. forma in anathemate est, quod duodecim sacerdotes debent ipsum episcopum circumstare, & tenere candelas ardentes in manibus suis, & in fine anathematis debent eas projicere in terram, pedibus conculcando, & tunc debet mitti per parochias epistola continens nomina excommunicatorum, & causam excommunicationis. Et advertite cum Tolet. in summa, lib. I. cap. 5. nu. 2. tale anathema non posse inferri nisi ab Episcopo, & propterea dicitur micro episcopalis, Abb. in cap. Cum non ab homine. nu. 23. de iudicijs.

C A P. Quiescamus. II.

S Y M M A R I V M.

- 1 An dicens se sacerdotem, teneatur id probare, & qualis probatio requiratur?
- 2 Pauper an possit compellere iudicem, ut faciat sibi eleemosynam?
- 3 An sine distinctione debeat dari eleemosyna omnibus pauperibus, & quomodo se debeat unusquisque habere eam distribuendo? & nu. 4.

5 An quando sumus in dubio quis ex duobus, vel tribus occidit hominem, reputentur omnes irregulares? & n. 6.

IN textu. Prapost. hic nu. r. tenet, quando quis se nominat, & dicit sacerdotem, necessarium esse, ut probet se esse talem, & non standum esse illius dicto, de hoc vide, quæ notat Decian. tract. criminal. lib. 4. cap. 9. nu. 117. Mascard. de probation. vol. 3. conclus. 1254. nu. 1. & qualis probatio requiratur, vide cum eodem conclus. 1145. ubi resolvit esse necessariam probationem per litteras testimoniales episcopi ipsius; sed hoc cum ampliationibus, & limitationibus, de quibus ibi, & qualem penam incurrat, qui se gerit tanquam sacerdos, seu clericus, cum non sit clericus, vide Cabal. resolutionum criminal. causa 176. nu. 3.

Ibi, Pro nutrimento postulat.

Per hunc textum tenet Antonius Monach. decis. Bononiens. 69. nu. 9. Quod tempore sterilitatis, potest pauper implorare officium iudicis ad compellendum divitem, ut faciat sibi eleemosynam, allegat Rebuffum privilegio schol. 90. num. 10.

In Glossa, verbo, postulat, ibi, Ergo indistinctè omnibus.

Si eleemosyna ita copiosa est, quod sufficiat omnibus pauperibus, tunc non licet differentiam facere, sed omnibus largienda est; quando verò eleemosyna non potest omnibus subvenire, tunc in distributione potest quis investigare, cui magis debeat, & præferre unum alteri, sed in hoc casu præferendus est semper ille, quem debemus eligere ex maiori charitate. Cened. ad Decretum, collect. 36. nu. 2. Tolet. in summa, lib. 8. cap. 36. & cap. 31. nu. 2. ubi agit de conditionibus, quæ requiruntur in eis, quibus largienda est eleemosyna; vide etiam Navarr. in Manual. cap. 24. nu. 8. ubi concludit, quam grata sit Deo eleemosyna, vide etiam, quæ notavi supra dist. 41. in cap. Non cogantur, 3. verbo, Dent pauperibus, & infra, dist. 45. cap. Tria, 12.

In eadem Glossa, ibi, Parentes.

Igitur potius consanguineis est danda eleemosyna, quam extraneis, cum teneamur plus diligere consanguineos, eisque potius subvenire, quam extraneis; ut docet D. Thom. 2. 2. q. 32. art. 9. Abb. in cap. I. nu. 4. de cohabit. clericor. & in cap. Ut super, nu. 19. de rebus Ecclesie non alienand. Sylvest. verbo, eleemosyna, nu. 4. Afflictis decis. 299. nu. 10. Menoch. cons. 321. nu. 3. Rojas de success. cap. 32. nu. 5. Mantica de comestur. lib. 6. titulo 3. nu. 4. Paul.

Paul. Fusc. de visitatione, lib. 1. cap. 30. nu. 8. & 10. comprobat late Cened. in questionib. practicis, q. 17. nu. 1. qui nostræ Glossæ meminit.

In Gloss. verbo, Sed quoniam, ibi, Qui ex duobus occiderit.

De hoc potest videri *Suar. de censur. disput. 45. sect. 3. nu. 8. Cened. ad Decretum, collectan. 65. nu. 1. Pater Molin. de iustitia, tom. 4. tractat. 3. disput. 33. cum quibus resolve, omnes irregulares reputari in hoc dubio, quando tunc constat de facto, quanvis dubitetur de persona interficiente, extra vero hunc casum, an in dubio quis censendus sit irregularis, vide Sanchez in summa, lib. 1. cap. 10. num. 37 & sequentibus, ubi refert quinque opiniones in hac questione; sed ego assentior opinioni dicentium, quod in dubio, siue sit iuris, siue sit facti, facta diligenti inquisitione, & manente dubio, nemo censendus est irregularis, ut colligitur ex Glossa in præsentia, & ex rationibus, quas Sanchez præstat prædicto loco, & *Suar. de censuris, disput. 40. sect. 6. num. 10. Egidius de Sacrament. disput. 8. de irregularitate, dub. 2. nu. 16. in fine, & sequentibus. Saa in aphorism. verbo, irregularitas, aphorism. 3. in prima impressione. Speculat. de dispensat. §. Iuxta, num. 31. vide etiam, quæ Sanchez lib. 2. de matrimonio, disput. 41. nu. 32. favent enim huic opinioni.**

Sic aliàs, quando in rixa à pluribus commissa, reperitur quis unico tantum vulnere interfectus, ignoratur namque quis ex rixantibus, illud intulerit, tunc enim propter hanc incertitudinem omnes absolvuntur à pœna ordinaria homicidij, & condemnantur aliqua pœna extraordinaria arbitrio iudicis. *Alberic. in l. Si in rixa, nu. 3. ff. ad legem Corneliam de sicarijs. Annania in cap. Significasti, in 2. nu. 24. vers. Occurrit, de homicidio, qui late hanc opinionem comprobat, & ibidem Bellamera num. 9. Felin. nu. 9. dicit communem Marsilius conf. 24. nu. 4. & 9. & conf. 36. nu. 45. plures refert Farinac. in praxi crimin. tom. 3. quest. 96. nu. 1. qui nostram Glossam recordatur.*

C A P. Non oportet III.

S V M M A R I V M.

1. Agapem, & convivia, quæ pauperibus exhibentur, dilectio, & charitas appellantur.

2. An clerici possint renunciare privilegio? & num. 3.

4. Casus in quibus iudex laicus potest cognoscere de clericis.

5. Clerici, an possint prorogare iurisdictionem clericorum?

IN textu, ibi, Agapem. Vide *Alciatum lib. pratermissorum 1. in dictione, Agapes. Covar. in cap. ult. num. 2. de testament. ubi inquit, quod convivia christianorum, quæ pauperibus exhibentur, Agapem, appellantur, quasi dilectio, eo nempe, quod dilectionis, & charitatis causa fiant; qua dictione in hunc sensum utuntur Tertullianus in Apologetico, cap. 39. D. Hieronymus tom. 1. epistolar. ad Eustoch. de custodia virginitatis. Unde contra charitatem faciunt, qui partes tollunt ex Agape, & domum mittunt, ut inquit textus; sic apud nos plerisque in locis viget mos, ut defunctorum hæredes ipsi plebi in funeribus, leve quoddam convivium exhibeant, quod vulgus, charitatem, appellat, advertit Covar. ubi proximè, quem late videbis.*

Ibi, Propter iniuriam ordini.

Quatenus textus loquitur de clerico faciente aliquid prohibitum ordini suo: potest sumi argumentum, quod cum ex renunciatione privilegij fori sequatur derogatio, & iniuria honoris, & status ecclesiastici; clerici non possunt illud renunciare, de quo vide *Abb. in cap. Si diligenti, de foro competent. num. 1. Felin. nu. 17. Covar. in cap. Quavis, 2. part. in principio, nu. 19. Barbof. in l. Alia, 15. §. Eleganter, nu. 14. ff. solut. matrim. Marth. de iurisdic. 4. part. centur. 1. casu 100. num. 1. & 5. & 2. part. cap. 6. num. 40. cum sequentibus. Baiard. ad Iulium Clar. q. 36. nu. 10. Albertin. in cap. Quoniam, de hæreticis, lib. 6. q. 11. nu. 17. Caldas questionum forens. quest. 15. nu. 19. Et quod etiam cum iuramento non possint ecclesiastici tali privilegio renunciare, vide *Gutierr. de iuramento confirmat. 1. p. cap. 18. num. 50. Barbof. in l. 1. p. 5. nu. 73. ff. solut. matrim.**

Clericus etiam primæ tonsuræ, non potest privilegio fori renunciare. *Ioan. Andr. in cap. Si diligenti, nu. 8. de foro compet. & ibi Butrius nu. 3. quos sequitur Farinac. tom. 1. q. 8. nu. 14. Gomes tom. 3. cap. 10. nu. 3. Thom. Vallasc. allegat. 24. nu. 1. qui alios refert, & nu. 5. Alex. de Nevo in cap. 2. nu. 2. de foro compet. Decius conf. 150. nu. 4. Nec obstat Glossa in cap. Tue, de Apostatis, in fine: nam debet intelligi, ut clericus in minoribus possit renunciare ordini clericali, dimittendo habitum, & tonsuram, vel exercendo negotia sæcularia, & ita potest renunciare facto, non tamen verbo, ut ibi solvit *Ioann. Andr. Ananias nu. 13. Capola conf. 11. nu. 16. Farinac. d. nu. 14. ad quem sensum reducendus est Riccius in praxi episcopali, decisione 368.**

4 De casibus autem, in quibus iudex laicus potest cognoscere de clericis, vide *Glossā in cap. Principes, 23. q. 5. Marth. de iurisdictione*, aliquos casus refert. Primus est in clerico assassino. *Albertinus, citatus, num. 90.* duobus enim concurrentibus potest iudex secularis de illo cognoscere. Primò, si qualitas assassini sit probata concludenter. Secundò, data declaratione iudicis ecclesiastici, quod delictum commissum fuit per assassinum, *Martha casu 129. nu. 9. & 16.* Secundus casus erit, quando clericus primæ tonsuræ non defert habitum, & se immiscet enormitatibus, idem *Martha casu 130. nu. 9.* Tertius ratione feudi, idem *Martha casu 102. nu. 16. & casu 122. nu. 18.* Quartus, quando pupillus clericus litigat de temporalibus coram iudice seculari, poterit enim ipse iudex dare ei curatorem ad litem, idem *Martha casu 38. nu. 2.* Quintus casus erit, quod iudex secularis poterit cognoscere per viam extraordinariæ cognitionis, idem *Marth. loco proxime citato, nu. 6.* de quo vide latè *Ceval, commun. quest. 897. à nu. 102. ubi num. 157.* Sextus casus erit, quando iudex laicus prævenit per capturam ecclesiasticum; poterit enim tunc adhibere aliquam causæ cognitionem de clericatu ad ipsius instructionem, idem *Marth. 2. p. cap. 31. nu. 2.* faciunt quæ *Caldas forens. question. quest. 25. nu. 19.* cum quo poteris videre *q. 51.* aliū casum in quo iudex secularis potest cognoscere de causa ecclesiastici, quando agitur de reconveniendo ipsum ecclesiasticum in civilibus, non criminalibus, de hoc potest etiam videri *Abbas, Decius, & Felin. in cap. At si clerici, de iudic. Barb. in l. Si constante. §. final. num. 28.* cum sequentibus, & præcedentibus, ff. *solut. matrimou.* ubi alium casum ponit, quando ecclesiasticus instituitur hæres à laico, & instantia fuit capta cum defuncto.

5 An autem ecclesiastici possint prorogare iurisdictionem iudicum? vide *Abb. in cap. Significasti, de foro competent. nu. 1.* ubi resolvit, quod potest, novem requisitis intervenientibus, ut colligitur à *num. 6. & 17.* Primò, quod ecclesiastici consentiant. Secundò, quod non per errorem. Tertio non per metum. Quartò, quod sit ecclesiastica persona. Quintò, quod sit alius iudex. Sextò, quod sit ordinarius. Septimò, quod sit de consensu episcopi. Octavò, quod re integra non poeniteat. Nondò, quod causa sit talis, quæ talis iudicij prorogationem recipiat, vide etiam *Barbos. l. 1. num. 179. & 173.* à *nu. 3.* ff. *de iudicijs*, ubi à *nu. 212.* ponit quatuor limitationes prædictæ regulæ, quod iurisdictione potest prorogari. Et an consensus partium, qui requiritur ad prorogationem, sufficiat tacitus, an necessarius sit expressus? *Barbosa, citato loco, nu. 1.* & an iudex prorogatus possit

exequi sententiam, quam dederit? Vide cum eodem *art. 5, nu. 25.*

CAP. Non oportet. IV.

S Y M M A R I U M.

- 1 Quid sit Basilica?
- 2 Quod non licet convivia facere in Ecclesia, nec in ea dormire.

IN textu, ibi, In Basilicis. *Basilica* secundum *Turrec. hinc nu. 1.* seu *basileos*, secundum *Præpositum nu. 2.* latine, Rex interpretatur, & ita Basilica palatium Regis dicitur, & cum Ecclesia sit domus, & palatium summi Regis æterni, ideo quælibet Ecclesia dicitur Basilica; quanvis aliqui teneant, quod solum cathedrales Ecclesiæ dicantur basilicæ, seu, quia Reges consueverunt fundare, & dotare tales Ecclesiæ, seu quia, cum basilica dicatur à *baseo*, quod idem est, quod fundo, basilica dicitur. De basilicis martyrum fit mentio in *Concilio Gangrensi Canon. 20.* & in *Concilio Cabil. Canon. ultim.* & vide *Suar. tom. 1. de Sacrament. disput. 81. sect. 1. §. Dico ergo secundo, in fine.* *Durant. de ritibus Ecclesiæ, lib. 1. cap. 7. & cap. 26. nu. 8.* Ad differentiam inter Basilicam, & Orationarium, vide posita ad *cap. ult. nu. 1. infra, hæc eadem distinctione.*

Ibi. Manducare, vel accubitus sternere. Non solum in hoc textu per Concilium Laodicense prohibentur hæc convivia in Ecclesia, sed iam factum fuit à *D. Paulo 1. ad Corinth. 11. num. 22.* & per multa decreta ecclesiastica, ut constat ex *sexta Synodo, Canon. 74.* & ex *Concil. Africano, cap. 27.* ex *Altiostodorensi. cap. 2.* ex *Carthaginensi. cap. 45.* & alijs: nam contra reverentiam debitam loco sacro est, quod ibi fiant convivia, & ibi hospitentur, aliqui dormiant, & faciant alias actiones humanas, quæ locum sacrum minus decent, de hoc vide *Suar. 1. tom. de Sacram. disp. 81. sect. 8. art. 3. verè.* Secundò ex hoc principio, ad medium, & quod de præcepto hoc non prohibeatur in hoc textu, sed quod tantum contineat illud, quod ex decentia locus ex natura rei postulat, vide cum eodem *Suar. tom. 1. de Religione, lib. 3. de reverentia debita loco sacro, cap. 6. num. 7.*

CAP. Nulli. V.

S Y M M A R I V M.

- 1 Quod in casu necessitatis possunt episcopi, Ecclesiastici, & laici comedere in Ecclesia, nō verò extra casum necessitatis.
- 2 An hoc omnibus sit de precepto?
- 3 An appellatione clericorum comprehendatur populus civitatis, vel loci & è converso?

IN textu, ibi. Necessitate illic reficiantur.

Præposit. & Turretrem. hic dubitant, an casus necessitatis intelligatur solum de expresso in hoc textu, sed concludunt, quod etiam de alia iusta causa debet intelligi. *Suar. tom. 1. de religione lib. 3. cap. 6. num. 7.* de reverentia debita loco sacro, inquit, quod concessio, quam textus facit, potest extendi ad omnem casum, ubi prudentia dictaverit esse aliquam necessitatem sed etiā in hoc casu quādo permittitur, dicerem quod debet esse cum debitis, & honestis circumstantiis, ut videtur sentire multis in cōfirmationē adductis, & Sacræ scripturæ, & Conciliorū, & doctorū testimonijs idē *Suar. de Sacram. 1. tom. disp. 81. sect. 8. art. 3. vers.* supra citato. Excusantur mulieres, quæ ob devotionem in Ecclesijs per aliquot dies commorantur, comedunt, & dormitant.

Ibi, conviventur.

Verbum hoc videtur importare præceptum circa ecclesiasticos (in laicis enim, iam supra resolvimus, nullum dari, positivum scilicet) Sed *Suar. tom. 1. de relig. lib. 3. cap. 6. de reverentia debita loco sacro, num. 7.* resolvit contra *Navar, quem citat,* quod in hoc, etiam respectu clericorum nulla est culpa specialis contra ius positivum, sed solum contra rationem naturalem, quæ in hoc casu dictat, ad reverentiā loci sacri pertinere, quod id non fiat.

In textu, ibi, Populi.

Quatenus textus separat populum à clericis, & diverso modo decidit respectu illorum, supponit quod non venit appellatione clericorum, ita concludit *Decius in cap. Ecclesia Sanctæ Mariæ num. 8. de constitutionib. tenet Archidiacon. in cap. Si sententia n. 1. de sentent. excomun. in 6.* dicens, quod cum populus, & clerus sint diversæ professionis, in excommunicatione unius, non comprehenditur alter; idem tenet *Dominic. in d. cap. Si sentent. in prin-*

cipio, *Felin, tamen in cap. Ecclesia Sanctæ Mariæ, nu. 69. de constitut. refert Cardinal. in Clement. in plerisque de elect. in principio tenentem contrarium, quos vide, & Barbat. in proemia Clement. num. 8. fol. mibi. 9.*

CAP. Oratorium. VI.

S Y M M A R I V M.

- 1 Quid sit oratorium?
- 2 Quod in Oratorijs, non est tractandum de rebus prophanis?
- 3 Quod cause Ecclesiasticae, possunt in Ecclesia tractari.

IN textu, ibi, Oratorium.

Est locus constitutus ad orandum, precesque Deo offerendas, & ex inde Oratoria sunt dicta, ut operi nomen conveniat, *Paulus. Fuscus in tract. de visitat. lib. 2. cap. 12. à principio, ubi à num. 2.* resolvit quod Oratorium, aut est publicum, aut privatum (quod etiam sentit *Socin. in tract. de visitat. n. 13.*) & quod publicum sine autoritate Episcopi consecrari non potest, quia nemo sine episcopo facit, ut oratorium sit locus religiosus. *Abb. in cap. Officij de testament. privatam autem potest ab unoquoque sine licentia episcopi constitui, Glossa, verbo, Oratoria in cap. Autoritate, de privilegijs, resolvit, num. 6. cum quo num. 5.* & cum *Abb. in capit. final de censibus,* potest videri, quod Oratorium publicum gaudet immunitate Ecclesiastica, probat eleganter *consobrinus meus Doctor. Lodovicus Correa, in relectione sua ad cap. Inter alia, de immunit. Ecclesiast. part. 2. q. 9. à num. 21.* non verò privatum. Item si fuerit publicum gaudet solemnitate requisita circa alienationem rerum Ecclesiæ, non autē privatum. *Rebus. in compend. alien. rerum, Eccles. nu. 57.* & venit etiā appellatione beneficij, ut inquit, *Abb. in d. cap. fin. Dec. conf. 148.* quos vide, idem *Abb. in d. cap. fin. nu. 4.* resolvit, quod Oratorium privatum, si constituitur autoritate Pontificis, est publicum; vide etiam ea quæ *Garc. de benef. 5. par. cap. 1. numer. 62. per totum, & præcipue in fine.*

Ibi, Quæ quod divinis misterijs.

2 Vide *Paul. Fusc. in tract. de visitat. lib. 2. cap. 12. num. 1. in fin. & num. 7.* ubi resolvit, quod si Oratoria non tractentur honestè, potest Episcopus sub censuris ordinare, quod destruantur, ex *Abb. quem citat in cap. fin. num. 3. de censib.* quod verò textus habet, quod in Oratorio, nihil agatur

præter orationem, & psalmodiam, non est lex Ecclesiastica sed regula S. Benedicti, & S. Augustini, quæ de se consilium continet, non præceptum, ut advertit *Suar. tom. 1. de relig. lib. 3. de reverent. debita locis sacris cap. 6. n. 7. in fine.*

3 In Glossa, verbo, Quidquam aliud, ibi, Ecclesiasticæ causæ.

*Domin. in cap. Decet nu. 16. de immunitat. Ecclesiast. lib. 6. tenet quod Ecclesiastica, & spiritualia negotia possunt tractari in Ecclesia, ut est Synodum facere; tractare de libertate Ecclesiæ, de statu cleri, & reformatione morum in populo; sed hoc debet fieri non tumultuose, ut ipse declarat, n. 17. quem etiam vide num. 3. & 12. Archid. n. 6. Præpos. in cap. Qua fronte num. 4. de appellat. inquit, quod omnia iudicia Ecclesiæ possunt fieri in Ecclesia, *Aretin. in §. Multis, & ibi, Plat. num. 9. Inst. libertin. Decius verò in d. cap. Qua fronte num. 1. contrarium tenet, quod nec causæ Ecclesiasticæ possunt tractari in Ecclesia, sed quod si tractentur processus valebit, quod in secularibus non est sic dicendum.**

CAP. In Oratorio. VII.

S V M M A R I V M.

- 1 *Differentia inter Basilicam, & Oratorium.*
- 2 *Ad quem pertineant oblationes factæ in Oratorio privato?*

IN textu, ibi, Oratorio. Differentia inter Oratorium, Basilicam ea est, quia basilica absque congrua dote construi nequit, *cap. nemo, de consecrat. dist. 1. cap. Pia mentis, 16. q. 7.* Non ita tamen Oratoria. *Innocent. in cap. ult. de censibus, Anchar. notabili, 2. in cap. autoritate de privilegijs lib. 6. Cardinal. conf. 11. col. 2.* Ratio differentia est, quia basilicæ ad missarum celebrationem sunt institutæ: contra verò Oratoria solù ad orandum, ut probat noster textus. Adde alteram differentiam; nam basilicæ nequeunt in privatis domibus construi, *cap. nemo, ibi, Publicè atrium designet, de consecrat. dist. 1.* non ita Oratoria *capit. Vnicuique. 33. capit. clericos 34. eadem dist.* Nam cum ad orandum sint instituta, non inconvenit, quod in privatis locis pro unius tantum, vel alterius familiæ utilitate construantur, *cap. Certam 7. in fine, cap. Siquis etiam 35. eadem dist.*

- 2 *Ibi, Opera impensa. Dubitant DD. ad quem per-*

tineant oblationes factæ in Oratorio privato? Dicendum est, quod oblationes, quas fideles faciunt ad altare, vel ad manum sacerdotis, aut ubi aliquid voluntariè offertur divino cultui, deputandù in usum ministrorum, vel alicuius pij loci exponendum, quanvis opinio aliquorum fuit, quod tales oblationes debebantur domino Oratorij, *per textum in l. In rem, §. Item ff. reivendicat.* Cõmunis tamen opinio est in contrarium, quod prædictæ oblationes factæ imaginibus talis Oratorij, acquiruntur soli Deo, & presbyter parochialis solum eas percipere debet, tanquàm sibi debitas; nam omnia, quæ templo, altari, seu imagini Sanctorum relinquuntur, Dei sunt, non verò Domini Oratorij, seu loci, ubi sũt dictæ imagines, quia talis Dominus est in capax horum iurium spiritualiũ; vide *Abb. in cap. Quoniam, num. 1. de decimis, & in cap. Pastoralis, n. 2. ubi Butr. de his quæ fiunt à prelat. Angel. conf. 224. quem citat Parochial. curator. cap. 3. folio mibi 25. ubi loquitur de simplici Oratorio; Marian. Socin. in tractat. de oblation. libel. 18. num. 1. fol. mibi 223. Marascot. variar. resolut. lib. 2. cap. 42. Videatur textus in cap. ad audientia, 3. de Eccles. edificand.*

DISTINCTIO. XXXXIII.

S V M M A R I V M.

- 1 *Quid sit, pudicitia, quam debent habere sacerdotes?*
- 2 *An impudicitia sit peccatum mortale?*
- 3 *Quod prelatus debet habere scientiam?*
- 4 *Qualis sit scientia, quam debet habere, & quomodo debet docere? & num. 5.*

IN textu, ibi, pudicus. Præposit. hic, & *Turrecrem. ex D. August. inquit, quod pudicitia, est quadam virtus anima ad castitatem specialiter pertinens, & ex D. Thom. 2. 2. q. 151. Quod nomen, pudicitia à pudore sumitur, & in quo verècundia significatur, & ideo oportet, quod pudicitia propriè fiat circa illa de quibus magis homines verècundantur, & cum homo non solum verècundetur de cõmixtione venerea, ut sunt actus venerei, sed etiã de aliquibus eius signis, ideo pudicitia attenditur circa signa venereorum, ut sunt aspectus, oscula, & tactus. Vnde pudicitia non est propria virtus à castitate separata, sed respicit quandam castitatis*

statis circumstantiam: de hoc vide *textum in cap. Nec solo. & in cap. Qui viderit, 32. quest. 5. Ceterum lib. 4. antiquarum lection. cap. 27. ubi inquit, pudicitiam, ita retinendam esse, quoniam ea amissa, omnis ruit virtus; vide etiam quæ notavi in tractat. de confessor. sollicit. quest. 11. num. 16. ubi resolvi, pudicitiam per oscula, tactus, & amplexus, & signa venerea lædi, castitatem verò per copulam. De impudicitia potest dici, quod sit inordinatio, quæ in tactibus, & osculis impuris fita est, ita Lessius de iust. & iure, lib. 4. cap. 3. dub. 6. num. 45. veri. inordinatio.*

2 In textu. Cum Gratianus hinc ait, quod sacerdotes debent esse pudici, hoc est, quod evitent impudicitiam, non abs re erit agere. An impudicitia, hoc est, an tactus oscula, & aspectus sint peccatù mortale? Quãdo tales tactus, & oscula, sumimus ut in hoc textu, & respectu ad actus venereos, dicendum tunc mortale esse, nam quando alio modo prædicti tactus, & oscula considerantur, possunt dari casus in quibus non sint peccatum mortale, vide Lessium de iust. & iure lib. 4. cap. 3. dub. 8. per totum, & dub. 6. vers. inordinatio, cum quo ibidem vide, quod prædicti tactus, & prædicta impudicitia refertur ad illam speciem, ad quam disponit, ut si fiant cum alterius coniuge, refertur ad adulterium; si cum consanguinea, ad incestum, quod notandum est, pertinet enim ad circumstantiam peccati, quæ si ipsum aggravat, aut mutat in aliam speciem, an eam teneamur confiteri, vide cum Navar. in Manual. cap. 6. per totum, Ægid. Connick de sacram. disp. 7. de integritat. confess. dubit. 3. & 4 per totum, Tolet. in summa lib. 3. cap. 7. n. 7.

3 In textu, ibi, Gratiã docendi. Episcopus, & prælatus, debet esse talis, & habere talem scientiã, quod possit docere, id est, consentientes doctrinæ exhortari, contradicentes verò arguendo convincere, ut ait Præposit. hic, num. 1. & Turrecremat. nu. 2. Cum enim ipse episcopus sit pastor, non debet se ostendere mercenarium, qui lupum venientem videns aufugit, sed cum sit canis latratu prædicationis, debet lupos à gregibus arcere: cū sit Propheta, populis exponere debet mysteria Scripturæ; cum sit Angelus debet denunciare populo eloquia Dei, cum sit veritas sacerdotis veteris testamenti, debet habere in vestibus tintinabula, ut viam vitæ ipsa opera clament cum sonitu linguæ; cum loca Apostolorum obtineat, debet spiritum Sanctum accepisse in igne, & linguis. Cū præco sit incessanter clamare debet. Et quod debeat habere scientiã, significant etiam insignia, quibus ipsi episcopi utuntur, mitra, scilicet, & baculus, de mitra, vide posita ad cap. Episcopus, 7. n. 7. distinct. 23. In baculo, qui etiam virga dicitur, significa-

tur, quæ ipsi debet habere. Primò, virgam disciplinæ, per quam, audaciam, & improborum hominum insolentiam compescat. Secundò virgam potestatis, per quam iuste præsent. Tertio virgam custodiæ, per quam iustitiam, liberalitatē, pacē, & legum disciplinã custodiãt, ac tueantur. Quarto virgã miserationis, per quam tenuioribus, & iniuria laborantibus, pie, misericorditerq; subveniant. Quintò virgam debellationis, per quam victoriam consequantur. Sextò virgam cognitionis, & scientiæ, per quam instruant; quæ omnia ita explicat Casan. in cathalog. glor. mundi 1. p. conclus. 5. & 6. ubi in vers. quereret forsitan aliquis, potest videri, cur Summus Pontifex non utitur baculo, seu virga pastorali, cum alij inferiores Pontifices ea utantur; vide etiam quæ tradit. Felin. in rubric. de constitut. vers. benefacit.

In textu, ibi, In ipsa autem do-

ctrina. Turrecrem. hic, num. 4. & Præposit. nu. 2. tenent, quod episcopus debet docere. Primò utendo disciplina correctionis, ostendendo, quod ea usus fuerit, ardentem charitatem, vitam lucentem, & quod episcopis sit multum necessaria, vide Stimul. pastoral. in concion. de officio pastorali, 2. p. vers. primo igitur loco, & D. Bernard. in suis Epistol. Epistol. 2. ad Eugen. ubi inquit. Bona mater charitas est in pastore, cum arguit, mitis est: pie solet savire: sine dolo mulcere: patienter irasci: humiliter, &c. Vide etiã in Epistol. 24. ad Magnum Gilbert. Episcopum: & Epistol. 80. & quod etiam ultra charitatem, debeant habere vitam lucentem, vide Stimul. pastoral. 2. p. de moribus prælatorum, fol. mihi. 75. ubi ex D. Greg. inquit, Recordare, quod sanctus monachus est velut lucerna sub modio: idem autem Episcopus factus, ponitur super candelabrum excelsum, ut clarissimorum operum ubique radios emittat, etiamsi (quemadmodum de lucerna est in proverbio) consumantur; va autem ei, qui in altum constitutus radios non emittit, sed fumigat tepiditate sua, socordia, tenacitate, fastu, diluvijs. Vide de hoc Concil. Trid. sess. 22. cap. 1.

5 Debent etiam Episcopi, secundum eundem Præposit. & Turrec. docere prædicando, de quo D. Chrysostom. 1. ad Thimoth. homil. 15. ubi inquit, ut quid dicit Apostolus, oportet Episcopum esse doctorem, nisi, ut doceat, nec satis est, quod doceat exemplo vitæ, imò oportet eum laborare verbo, & doctrina. profecto si præsul non pollet gratia doctrine, plurima Ecclesiastica disciplina exempla peribunt, quomodo enim lucerna sine lucē, &c. Vide etiam D. Augustin. homil. 7. super Esay. 58. cap. num. 1. in illa verba, clama ne cesses, inquit ille; in grandi periculo sunt Episcopi, & alij Rectores Ecclesiastici ob multa, specialiter, quando præcipit illis Dominus, quod libere arguant vitia, dicens clama ne cesses, & Apostol. Ad Tit. cap. 1. num. 9. dicit, quod Episcopus debet esse potens in doctrina sana, ad redarguendum contradicentes, &c. Et in ipsa prædica-

dicatione debet episcopi, quatuor considerare, Primum, tempus, ut non semper loquantur, sed temporibus opportunis. Secundum, locum, quia in Ecclesia predicatio fieri debet, vel in alio loco publico, & honesto: non autem in privatis domibus, ne ex hoc nascatur suspicio hæresis. Tertium, qualitatem audientium. Quartum, modum, & qualitatem dicendorum, sapientibus enim, & dignis potest prædicator alta, & profunda prædicare; simplicibus vero, & non capacibus, pauca, plana, & utilia; de quibus. *Præposit. hic, num. 3. Turrec. 4. Adde posita ad cap. 2. num. 1. dist. 23. & ad cap. 1. num. 2. dist. 38. & ad cap. Omnes, 6. n. 2. eadem dist.*

CAP. Si Rector. I.

SYMMARIUM.

1. Prælati non debet negligens esse, in obviando delictis subditorum.
2. An illud quod incaute, & indiscrete fit, possit revocari?
3. Silentium aliquando est fugiendum.
4. An ad matrimonium requiratur consensus expressus, an sufficiat, quod signis exprimat?
5. An ordo scriptura debeat attendi, & servari in dispositionibus?
6. An, clausula in principio dispositionis posita, trahatur ad alia capitula, & comprehendat totam dispositionem?

In textu in principio, ibi, Proferenda reticescat. Vide *Abb. in cap. ea que, num. 1.*

*de officio. Arch. ubi tenet, quod negligentia in prælato, est reatus, & delictum, Felin. in cap. 1. n. 6. de offic. delegat. inquit, quod negligentia, & dissimulatio in prælato, est peccatum mortale; Alex. cons. 75. n. 2. vol. 3. idem Felin. in c. 1. n. 2. de treuga, & pace, ubi latè de materia. & an propter negligentiam, possint prælati deponi, vide cum eodem Felin. citatis locis, ubi citat Dominic. in cap. Grandi, de suppl. negligent. prælat. in 6. distinguentem inter prælatum sæcularem, & regularem, quod regularis possit deponi propter solam negligentiam, non verò sæcularis, nisi ipsa negligentia sit annexa delicto. Vide etiam *Præposit. in cap. Sed illud, 45. dist. ubi dicit, quod remissio in prælato, est ut somnolentia in rectore, & quasi sopitus gubernator amisso clavo, & multa alia cumulat: & pro hac in**

prælati erga subditorum crimina correctione, obiter, abservat cum *Ioanne Sancio in suis selectis, & practicis disputationibus disp. 6. n. 9. prælatum qui per correctionem non obviat subditorum delictis, peccare non solum contra misericordiam, sed etiam contra iustitiam; proptereaque prælati circumstantiam esse in confessione aperendam, ut apud eundem Sancium credit *Suar. Bañes, Torres, Villalobos, & Egidius ibi citati.**

In textu in principio, ibi, Sicut incauta loquutio in errore pertrahit. Ex his verbis infert *Præposit. hic, nu. 2.* quod qui incaute responderet, potest revocare tanquam erroneam prædictam confessionem: & citat *c. Ex litteris, de divor. & cap. Dudum de convers. conjugat, vide Abb. in d. cap. Ex litteris, num. 10. & in d. cap. Dudum, num. 8. ubi tractat, an confessio facta calore iracundiæ valeat. Felin. in cap. Matheus de simon. num. 2. ubi inquit, quod voluntas turbata in peccato, non excusat à delicto, & in d. cap. Ex litteris, num. 1. concludit, quod cum calor iracundiæ est tantus, quod quis deliberatè non facit actum, tunc cum voluntas sit indiscreta, actus non est obligationis; vide etiam *Decium in cap. At si clerici, n. 18. de iudic. Abb. in cap. 1. n. 2. de ijs, qui filios occiderunt, & vide quæ infra scribimus in c. dist. 5. ratio, hac eadem dist.**

Ibi, Indiscretum silentium. Ergo negligentia iudicis, & rectoris, est aliquando peccatum mortale, quia superiores adversus vitia non latrantes *Isaias, cap. 50. n. 10. increpat, appellando eos canes mutos non volentes latrare, ut in presenti exponit pontifex Greg. quem latè explicant. Navar. in cap. Inter verba prælati, 2. num. 3. & 4. Mandos. in regula 20. de idiomate in principio, num. 2. Paul. Fusc. de visitat. lib. 1. cap. 3. n. 12. & cap. 18. n. 7. Farinac. in praxi crimin. tom. 1. q. 8. num. 31. Nau. in manual. cap. 5. nu. 2. Adde cap. su. num. 1. hac eadem dist.*

In Glossa, verbo opera, ibi, Argumentum est. De materia vide *Cened. ad Decretal. collect. 21. Tit. 1. de iure mariti, Glossa. 7. nu. 18. & resolue quod apud DD. inveniuntur quatuor opiniones circa hanc questionem. Prima quod in ijs, qui loqui possunt, ita necessaria sunt verba, quod si matrimonium solum signis celebretur, sit nullum *Glossa in cap. tua nos, verbo, nec forma, despons. salib. Bart. in l. nuptias, nu. 1. ff. regul. iuris, Bald. in l. ad recognoscendos, numer. 1. C. de ingen. & manumiss. Innocent. in cap. tua despons. & multi alij, quos refert *Sanch. de matrimon. lib. 2. disp. 31. nu. 2. Secunda opinio est, quod verba non desiderantur præcedentè tractatu de matrimonio contrahendo.***

Ioan. Andr. in d. cap. Tria, num. 6. Tertia opinio est, quod altero proferente verba, sufficiunt alterius signa. *Iason in l. Si stipuler §. In locando nu. 1. ff. verborum obligat.* Quarta, satis est, quod consensus exprimat per signa, ut matrimonium valeat, & hoc respectu omnium; hanc opinionem tenet *D. Thom. in 4. dist. 27. q. 1. art. 2. q. 2. ad 2. & 3. Victor. in summa de Matrimon. num. 250. Henr. lib. 1. de matrimon. cap. 2. num. 60. Suar. 1. tom. de Sacrament. q. 60. art. 8. disp. 2. sect. 1. & 2. Abb. in cap. Si inter, nu. 6. despons. Navar. in summa cap. 22. num. 20. Mascard. de probat. conclus. 1024 nu. 2. quos, & multos alios, refert, sequitur, *Sanch. cit. loco, nu. 5.* cum quo *num. 9.* potest videri, quod verba in matrimonio, non sunt de necessitate precepti Ecclesie, & disp. precedenti, quod non sufficit internus consensus, ut valeat matrimonium, nisi per verba, aut signa declaretur, & quæ verba, & signa sint necessaria, vide cum eodem *lib. 1. disput. 18. & 22.* & qualis debeat esse hic consensus *Ledesm. in summa 1. tom. de matrimon. cap. 8.**

In Glossa, verbo, Præmisit, ibi, Ab ordine.

Bart. in l. 2. §. Prius, num. 7. quem etiam vide à *n. 2.* tenet, quod ubi mens disponentis non est dubia, sed certa, non est curandum de ordine scripturæ; quando verò sumus in dubio, tunc ordinem scripturæ debere attendi; idem tenet *Aretin. in §. ante heredis Instit. delegat. & ibi Ioan. de Plat. n. 87. Bald. in l. adversus C. de furis & in l. 2. C. impuberum. Felin. in cap. Cum dilecta n. 4. de rescriptis.* late exemplificat hanc quæstionem, ubi regulam affirmativam constituit, quam à *numer. 5.* limitat, quinque modis. Primò quando mens disponentis est certa. Secundò quando ordo est positus exempli causa. Tertio ubi contractus accipit firmitatem in omnibus partibus, tunc enim non attenditur primum pactum, sed omnia. Quartò nisi fiat nominatio aliquorum in actu denotante eorum vitia, quia primò nominatur minus dignus, & non arguitur ab ordine nominando primò loco, dignior. Quinto nisi effemus certi, quod dispositio non dat ordinem, quem vide ubi multa de materia; vide etiam *Abb. cons. 85. num. 5. lib. 1. Menoch. presumpt. lib. 1. q. 28. n. 2. idem Felin. in rubrica de maior. & obedient. cõcludit, quod etiam ordo scripturæ operatur, quod in præcedentijs habeat locum, qui primò nominatus est.*

In eadem Glossa, ibi, & Si præcedens.

Vide *Bart. in l. talis scriptura §. Hanc autem ubi de materia deleg. 1. Præposit. in cap. secundo requiris. num. 7. in fin. ubi ponit conclusionem, quod clausula in fine, principio, vel medio apposita, trahitur ad alia capitula, & omnem dispositionem comprehen-*

dit, quam conclusionem à numeris sequentibus limitat, quatuor modis. Primò in materia odiosa. Secundò quando clausula apponitur in medio unius capituli, & dispositio continet plura. Tertio quando sunt plura capitula, sed singula perse determinata. Quartò ubi resultat absurdum. *Felin. verò in cap. causam qua de rescriptis, n. 4.* eam limitat octo modis, quanvis faciat regulam in clausula posita in fine dispositionis. Prima limitatio est, nisi pena sit apposita in principio in vna parte prohibita, quia in alijs postea prohibitis non censetur repetita. Secunda nisi aliqua ratione clausula non posset referri ad omnia, quia tunc referretur tantum ad proxima. Tertia dummodo clausula in fine posita, esset per se principalis posita. Quarta limitatio est, quod referatur ad omnia principaliter apposita, non autem ad apposita incidenter, aut causa demonstrationis. Quinta si sequeretur absurdum, referendo clausulam ad superiora. Sexta nisi effemus in materia, in qua debet fieri interpretatio latissima: quia tunc nunquam ea, quæ sequuntur, debent referri ad omnia præcedentia, quando per talem rationem restringeretur dispositio, quæ de sui natura est amplianda. Septima quia licet plura in ea oratione prohibita, habentia unam qualitatem, ceseantur omnia restringi ab illa qualitate, quæ regitur ab eodem verbo, hoc non habet locum, ubi mens verificaretur in omni casu, etiam qualitate non repetita, quia tunc qualitas non censetur in omnibus repetita. Octava nisi in uno capite aliquid subauditur, quia talis subauditio non censetur repetita in alijs capitulis; vide etiam *Iason. in l. Si idem cum eodem, §. Si una actio, num. 4. ff. iurisdict. omn. iudic. Rip. in l. 1. num. 42. ff. legat. 1. Abb. cons. 78. lib. 2. nu. 2. Afflict. decis. 268 num. 12. & ibi additio nu. 1. Vallase. consult. 133. num. 3.*

C A P. In mandatis. II.

S V M M A R I V M.

- 1 Quando licet de fide disputare? & nu. 2. 3. 4. & 5.
- 6 De pena disputantis de fide in casu prohibito.
- 7 Licitum est reo iniuste convento, actorem eludere.

IN textu, ibi, Non me oportet aliquid divinæ sciëntiæ proloqui. Dubitant. DD. per hunc textum, an & quãdo liceat

liceat disputare, textus civilis in cap. 2. §. 1. De heret. lib. 6. Pro intellectu, & varijs dubijs, & ut doctorum controversiæ componantur, sequentes statuo conclusiones. Sit 1. conclusio. Disputatio de fide dubitativa, quæ procedit ex animo illam improbandi, est omnino illicita, & hæretica, si adsit pertinacia; observat Glossa in cap. Nos, & in cap. satis, 96. dist. Glossa ult. in cap. cum quibus, 24. q. 3. D. Thomas 2. 2. q. 12. art. 12. in corpore D. Antonin. in sum. 2. part. tit. 12. cap. 2. §. 2. In qua specie procedit textus in l. nemo C. de summa Trinitate, iuxta verba, & rationem illius, ut bene intellexit, D. Thom. ubi supra ad secundum. Villadiego de heretic. q. 21. nu. 1. Afflict. lib. constitut. rubr. 4. num. 1. quidquid aliter accipiant Doctores, & Conradus Brun. de heretic. lib. 6. cap. 8. Castro lib. 1. de iusta hereticor. punit. cap. 19. verl. hanc verum Suar. de fide disp. 20. sect. 1. num. 2.

2. Secunda conclusio. Disputatio de fide materialis, seu ficta, qualis est inter catholicos, animo quidem concordis, & disputantes causa exercitij, ad intelligentiam, & veritatē magis indagandam, ac errores confutandos, licita est, servatis debitis circumstantijs, ut patet ex textu in d. cap. satis, & ibi Glossa ult. in cap. Quis nesciat 9. distinct. Glossa in d. cap. Nos, observant Thomas, & omnes supra citati, Simanch. de catholic. cap. 20. num. 9. & quotidie fit in scholis, & intendit textus per argumentum à contrario in d. cap. Cum quibus in fin. Dixi servatis debitis circumstantijs, quia oportet maxime ad id attendere, tam respectu audientium, ne decipiantur, vel scandaliscentur; quam disputantium, ne sint indocti; quam etiam loci, & temporis, aliter fieri non potest huiusmodi disputatio: conducit illud Ciceronis 2. de natura rerum, mala inquit, & impia est consuetudo, contra Deos disputare: siue ex animo fiat, siue simulate, & ex Gregor. Nazianz. refert Alciat. d. l. nemo, num. 2. lege Suar. de fide disp. 20. sect. 1. n. 1. Sanch. in Summa lib. 2. cap. 6.

3. Tercia conclusio. Disputatio vera, seu formalis, quæ habetur cum hæreticis, ubi disputantes, non tantum verbis, & argumentis, sed animorum, & sententiarum diversitate dissidentes, pugnant, aliquando prohibita est, quando scilicet est periculosa; licita verò laudabilis, ubi servatis circumstantijs, nullum imminet periculum, vel saltem major speratur utilitas, quam sit periculum, quod timetur. Prius membrum probat textus noster sic intelligendus; textus in cap. 2. §. 1. de heretic. lib. 6. D. Thom. & supra citati Doctores, ut per Castrum, & Simanch. de catholic. cap. 20. numer. 6. Suar. ubi proxime, Sanch. citatum, numer. 2. Cum Valenti. 2. 2. disp. 1. quæst. 10. punct. 4. conclus. 1. Qui id ex multorum sententia comprobatur: facit illud D. Pauli 2. ad Timoth. 2. num. 14. Noli verbis contendere, ad nihil enim prodest, nisi ad subversionem audientium. Contingit aliquando, veritatem ca-

tholicam quæ simplex est, & semper prævalet, periclitari, & opprimi sophismatibus argumentis, ut inquit Hieronym. in cap. transferunt 24. q. 3. Posterius membrum patet, siquidem sæpe huiusmodi disputationes ex circumstantijs ne dū licitæ, sed & necessariae sunt; ut quando, vel hæretici sunt in carcere, & nullum apparet audientium periculum, vel quia inspecta illorum conditione, & errorum qualitate, magna speratur utilitas, nullum verò, vel perexiguum timeri potest periculum, imò maximum continget, nisi habeatur disputatio, ne fortè hæretici auditores affecti contendant, & suis suadeant, catholicos de causa fidei diffidetes certamen recusasse, ut accidit D. Bernardo referente Castro de iusta heret. punit. d. cap. 19. ad fin. Sic Paulus cum Græcis, & alijs disputasse legitur, Actorum cap. 9. numer. 29. ubi multa Lorinus, agnoscit Glossa 1. in cap. Nos 96. dist. Simanch. de catholic. d. cap. 20. num. 7. & 8. probat multis Suar. de fide dicta disp. 20. sect. 1. num. 5.

Quarta conclusio. Circa disputationem dubitativam, & eam, quæ materialis, seu ficta dicitur, nulla est differentia inter laicos, & clericos; sicut enim illa dubitativa neutri licet, d. l. nemo cum supra dictis: sic hæc materialis utrobique conceditur, iuxta dictam conclusionem, ut passim videmus, laicos Theologiæ, aut nostri iuris peritos in scholis disputantes, Caietan. 2. 2. q. 10. d. art. 7. Castro d. cap. 19. ad medium, Sanch. dict. lib. 2. cap. 6. num. 9. quidquid aliud intendant, idem Caietan. verbo, disputare, & Sylva. d. loco num. 1. per textum in d. cap. 2. §. 1. Quem male intelligunt.

Quinta conclusio. Maxima adest differentia inter laicos, quoad disputationem veram, seu formalem, quæ cum hæreticis habetur; hæc enim licet clericis licite concedatur, iuxta moderationem, de qua in conclusione 3. laicis tamen simpliciter, & absolute interdicitur per hunc textum, quem sic intelligunt Caiet. d. art. 7. Castro d. loco, quidquid Glossa, & alij Doctores in d. cap. 2. §. 1. & in d. l. nemo, aliter, & generalius accipiant, quod etiam procedit in laico doctissimo, & moribus probatissimo, iuxta Glossam ibi, & satis probant Caietan. Angel. & Sylva. verbo, disputatio, Castro lib. 1. de iusta heret. punit. d. cap. 19. Albertinus de agnoscendis, q. 13. nu. 12. Azor. tomo 1. institut. moral. cap. 26. q. 1. Suar. dict. disp. 20. sect. 1. num. 11. Sanch. dict. lib. 2. cap. 6. num. 5. quidquid Caietan. d. art. 7. & ibi Bañes, Petr. Ledesm. in summa tom. 2. tract. 1. cap. 5. conclus. 13. contrarium doceant. Nomine autem laicorum non comprehenduntur insigniti prima censura quia non sunt laici, ut bene ait Azor. ubi proxime. Sanch. in dict. cap. 6. num. 6. cum alijs, quos refert. Quod tamen limitabis in casu magna necessitatis, vel utilitatis. Aragon. 2. 2. quæst. 10. art. 7. notabili 2. Valent. ibidem puncto 4. numer. 5.

Suar. ubi proximè, *num. 51. Sanch.* ubi proximè *num. 7.*

6 De pœna disputantis de fide in casu prohibito, an sit arbitraria iuxta qualitatem personæ, loci, & temporis, & an tales sint hæretici, vel incurrant ipso facto in excommunicatione, vide *Decretan. in tract. crimin. lib. 5. cap. 42. n. 5. Sanch. in Decalog lib. 2. cap. 6. nu. 10. latissime Farinac. in tract. de hæresi quest. 178. nu. 116. & sequentibus, Cened. collect. in. ad sextum 20. n. 2. Peña ad Directorium 1. p. q. 10. commentar. 25. cum quibus prosequere, & alia dubia occurrentia resolve *Suar. & Sanch.* locis proximè allegatis.*

7 In textu, ibi, Eludere. *Præposit. n. 2.* docet, licitum esse reo iniuste convento, actorem eludere per textum in *cap. dominus noster 23. q. 2. & per Glossam, verbo, malignam in cap. cupientes 4. r. de elect. lib. 6. & vide Bart. in l. 1. §. Non fuit nu. 1 ff. dolo, Abb. & Felin in cap. aſſerte num. 1. de præsumpt. & quæ notat idem Abb. in cap. 1. num. 7. de his qua vi.*

C A P. Scimus. III.

S V M M A R I V M.

- 1 Quando quis tenetur ad aliquid, non tenetur, nisi in quantum potest.
- 2 Prælati, & prædicatores non debent cessare ab officio prædicandi, propter persecutionem.
- 3 Hæretici incorrigibiles debent tradi curiæ seculari.
- 4 Forma degradationis.

IN textu, ibi, Quantum vires suppetunt. Igitur non tenetur quis facere, nisi quantum potest, ut ex textu notat *Præposit. hic* in principio de quo vide *Bald. in l. 1. C. servus fugit; quem citat Felin in cap. 1. n. 5. in finalibus verbis de officio delegati.* Vide etiam Doctores canonistas ad illam regulam iuris in 6. *Nemo potest ad impossibile obligari.* Vbi præter impossibile iuris, & facti, datur aliud impossibile nature, quando scilicet iubetur aliquid excedens vires naturales, & humanam potentiam, quod proinde quis non tenetur facere.

In textu, ibi, Persecutionem patiuntur. Vide *Turrecrem. hic* citantem textum in *cap. nolite, 11. q. 3. ubi etiam vide Præposit. num. 2. & ea quæ Abb. in cap.*

Quoniam, nu. 1. ne prælati vices suas, quæ faciunt ad propositum, Stimul. pastoral. 2. p. de moribus prælat. c. 8. verbi. quomodo mente, & in concionibus de officio pastoral. §. 4. fol. mihi 20. ubi post alia requisita, quæ considerat in prælato, ait, quod debet habere fortitudinem, quia inquit ille, sæpe cum hæreticis, & hæreticorum fautoribus, & cum principibus viris decertandum est; & sicut ipse princeps pastor Christus, in petram offensionis, 1. Petri. 1. c. 2. n. 8. & in signum positus fuit: adversus quem insurgeret mundus Luc. 2. n. 35. & contra quem fremerent gentes, & principes convenirent in unum Ps. 2. n. 1. ita quisquis locum eius tenet & spiritum eius hausit, & murus exequitur simile certamen se sciat esse subiturum. Adde etiam quod talis debet esse episcopus, quod verè in illum cadat quod de Israele olim dictum est. Genes. 6. 16. n. 12. Manus eius contra omnes, & manus omnium contra eum. Et paulo post ex D. Cypriano in epistola quadam ad Cornelium Papam multa refert.

In glossa, verbo, recedere, ibi, hodie autem. *Supponendum cum Cened. ad Decretal. collect. 103. nu. 1. D. Thom. 2. 2. q. 11. art. 2. Sylv. verbo, hæreticus, Navar. in cap. novit de iudic. notabil. 3. n. 41. & in manual. cap. 11. n. 17. Simanch de cathol. cap. 31. n. 1 quos refert Spino de testament. Glossa 12. rubrica n. 6. Sanch. in summa lib. 2. cap. 7. a principio, quod hæreticus dicitur ille, qui baptisatus errans in intellectu in his, quæ iunt fidei christianæ manifesta, vel fidei deliberate non credens, pertinaciter, & voluntarie errori adhæret. Dicendum est, quod quâdo talis est incorrigibilis traditur curiæ seculari ut puniatur, de hoc est Glossa celebris, verbo, postmodum in cap. cum non ab homine, de iudic. vide etiam Abb. in cap. ex. omnicat. nu. 10. de hæret. & in cap. ad abolendam. nu. 1. eodem tit. quod intelligendum est cū Salz. in praxi cap. 17 & ibi Additio littera. D. Abb. in e. ad abolendam nu. 5. illo tit. de hæret. ubi tenent quod primò debet procedere degradatio, postea verò fieri traditio curiæ seculari.*

De forma degradationis, vide textum in *c. degradatio, & ibi Archid. & Domin. n. 1 de panis in 6. & in cap. 1. de hæret. eodem lib. Albertin. in cap. Quoniam quest. 14. ubi latè de hæret. in 6. Cened. ad Decretal. collect. 65. n. 3. Salz. in praxi cap. 3. n. 7. Bertachin. in tract. de episcopo, 8. p. lib. 4. de degradatione fol. mihi 129. & quod traditio sit ultimum supplicium, & quod requiratur incorrigibilitas, ut possit habere locum, vide quæ notavi in tract. de confessar. sollicit. q. 2. n. 34 & 38. Et casus quibus Ecclesiastici traduntur curiæ seculari, vide cum d. Glossa, verbo, postmodum, & cum Roias de hæret. 1. p. n. 590 & 2. p. assert. 14. n. 183. & assert. 21. n. 235. & quando traditio fit, an iudex secularis teneatur stare processui factio per ecclesiasticum vide Abb. in capis. ea quæ numer. 14. de statu monachor.*

CAP. Ephesijs. IV.

SYMMARIUM.

- 1 Concilium Trindent. nostrum textum innovavit.
- 2 Quando Episcopus habet impedimentū ad regimen Ecclesie, debet ei coadiutor dari.
- 3 Episcopus, & Doctor debent publicè veritatem docere, & nequitiam increpare.
- 4 Argumentū à contrario sensu valet in iure? & num. 5.
- 6 Irregularitas, an incurratur per mortē spirituales?

IN textu, ibi, Paulus dicit. Innovavit Concil. Trid. sess. 6. cap. 1. de reformat. ante medium. & sess. 23. de reformat. cap. 1. in principio.

Ibi, Annuntiarem omne cōsiliū vobis. Sed quando, episcopus per se non potest, an debeat ei dari coadiutor, vide textum in cap. de rectoribus, & ibi Abb. n. 2. de clerico agrotant, & in cap. consultationibus, eodem titulo, ubi inquit, quod coadiutor est ille, qui datur iure, vel iudicis auctoritate ad coadiuvandum officium præsentis, & quod quando datur Episcopo ad temporalia, sufficiat ætas 25. annorum, si ad spiritualia, quod necessarij sunt 30. anni, Goncal. tamen de mensibus Glossa 9. §. 9. num. 6. tenet. quod in coadiutore episcopi requiruntur 30. anni, non adhibita prædicta distinctione, & quis possit episcopo dari in coadiutorem, vide cum eodē Abb. in d. c. de rectorib. n. 2. ubi & in d. cap. consultationibus, multa de materia; vide etiā Oldrad. conf. 44. per totum, & cum Specul. in tit. de feudis, §. Quoniam super homagis, n. 74. ex quibus causis possit dari coadiutor, & cum Goncal. d. §. 9. n. 19. ubi aliquos refert. Prima infirmitas animi, vel corporis. Secunda senectus. Tertia quando linguæ officium amisit. Quarta quādo est negligens, & remissus. Quinta quando populus, quem curat est numerosus. Sexta quando est suspectus de dilapidatione bonorū Ecclesie. Septima quādo ab hostibus est captus. Octava si sit inhabilis, vel illiteratus, vide etiā Flamin. de resignat. lib. 7. c. 20. per totum, Garc. de benef. 4. p. c. 5. n. 3. ubi multos refert. De impedimento rectorum inferiorum ab Episcopo, vide Abb. in cap. quoniam, num. 1. nō pralati vices suas.

In textu, ibi, Increpare delinquentes noluerit. Debet igitur delinquentes increpare, & doctor publicus, seu concionator, tenetur publicè veritatē docere, licet fructus alicuius privati non speretur. De quo ultra ea quæ notavi in cap. scimus, supra eadem n. 2. quæ hīc possunt adaptari, vide Abb. in cap. quoniam 3. in principio nō pralati vices suas ubi hæc verba profert. Nota primo, quod sacerdos in regimine Ecclesie, debet habere considerationem ad præmium æterna retributionis, non autem ad lucra temporalia. Vide etiā Sanch. de matrim. lib. 2. disp. 38. nu. 19. qui nostri textus meminit.

In textu, ibi, Tacendo. Igitur argumentum à contrario sensu valet, de quo est textus in l. ex eo, l. qui testamento, §. Mulier ff. de testam. l. conventicula ubi, Bald. C. episcop. & cleric. l. nemo C. iurisd. omn. iudic. cap. Cum apostolica, ubi Abb. n. 8. de his quæ fiunt à pralatis sine consens. capit. late Alex. in l. quacumq; n. 9. ff. officio eius cui mandat. & ibi additio Felin. in c. Significasti, num. 9. de foro compet. quem vide, ubi ponit regulam affirmativam: quod argumentū à contrario sensu fortissimū est in iure, & valet, per quam discurret per quatuor ampliationes. Prima igitur ampliatio est, quod procedat etiam in verbis contrahentium. Secunda in rescriptis. Tertia in ultima voluntate. Quarta in sententijs; & quod procedat etiam in feudis, Iason in l. de quibus, 15. ff. de legib. & de materia late in l. quacumq; n. 36. ff. officio eius cui mandat. Bart. in l. omnes populi, n. 61. ff. iustit. & iure. & in l. 1. n. 4. ff. de Agrico. & cens. lib. 11. & in l. 1. n. 4. ff. condition. & demonstrat. Alex. conf. 150. num. 26. vol. 5. & conf. 105. num. 8. vol. 3. & conf. 10. num. 4. vol. 7. Socinus in suis fallentijs num. 46. Barbat. in Clement. 1. de electione num. 124. Goz. adm. conf. 37. num. 14. & conf. 46. num. 6. & conf. 81. num. 6.

Prima limitatio ad prædictam regulam est, ubi resultat intellectus contra alias leges, quæ limitatio intelligenda non est, quando lex nova nihil operaretur, nisi eā inducendo in contrarium, & quando lex antiqua corrigeretur in genere, non in specie. Secunda limitatio est, ubi fuerit apposita dictio, præsertim, maxime, & similes, quia illæ inducunt maiorem rationē in casu contrario, & sic non procedit argumentum. Tertia in verbis narrativis. Quarta in verbis causæ impulsivæ. Quinta in verbis causæ finalis, & modalis. Sexta in statutis, quæ supposito tali argumento correxerint ius commune, quam ultimā limitationem restringit duobus modis, quos vide à nu. 13. in fine, & sequentibus, vide etiam Toletum in summa lib. 1. cap. 81. numer. 4. Adde posita ad cap. 1. numer. 7. supra dist. 9.

6 In textu, ibi, Occidit. *Præpositio hæc notabilis.* 4. concludit, ex eo, quod textus inquit, quod prælati occidit subditos, non corrigendo eos, sumitur argumentum, quod propter mortem spirituales non incurritur irregularitas, sicut propter corporalem: quia hoc planum est, inquit ille, in hoc nihil est, quod dicamus quia ut ipse dicit, planum est, & tenet Tolet. in summa lib. 1. c. 17. nu. 1. de irregularitate, quæ contrahitur propter mortem corporalem, videbis posita ad cap. de his infra. 50. dist.

7 In Glossa verbo, annuntiare, ibi, argumentum. *Cōtrovertit Gloss. an sit imputandum alicui illud ad quod tenetur, quando per illum non stat quominus fiat.* De materia Bart. in l. 1. c. institution. & substituit. per totam, & in l. si uno, §. Item cum quidam, ff. locati & in l. 1. §. Diuus in 2. ff. varijs, & extraordinar. cognit. Decius cons. 70. n. 1. in fine. & n. 2. Diuus in regula imputari, 41. & in reg. cū stat. 66. de regulis iuris in 6. Molin. de primogen. lib. 2. cap. 13. num. 17. Guier. in l. nemo potest, num. 22. ff. legat. 1.

C A P. Dispensatio. V.

S V M M A R I V M.

- 1 Prædicatores non debent tacere.
- 2 Subditi tenentur obedire prælati? & num. 3.
- 4 Responsio præcipitata potest revocari.

1 IBI, Væ si tacueris. *Caveant igitur prædicatores, ne taceant, tempus est loquendi Eccl. 3. n. 7. 1. Corinth. cap. 9. na. 16. Væ enim mihi, si non Evangeliz. a vero, Isay. cap. 6. n. 5. Væ mihi, quia tacui, quia vir pollutus labijs ego sum. & Ierem. c. 48. n. 10. Maledictus, qui opus Domini facit negligenter, & sic Paulus Apostolus formidabat, quanto magis alius exiguus, profequitur latè Paul. Fusc. de visit. lib. 1. cap. 18. n. 7. qui textus meminit, adde posita ad cap. 1. n. 3. supra hac eadem dist.*

2 Ibi, Debeant parere. *De excellentia virtutis obedientiæ, vide D. Thom. 2. 2. q. 86. art. ult. quem citat Felu. in cap. Illud, in fine de maiorit. & obediēt. & quod obedientia, alia sit generalis, alia specialis, vide per ea, quæ notavi in tract. de confess. solicitant. q. 20. num. 7. & quod subditi tenentur obedire suis superioribus, in cap. omnis anima, de censibus, l. 2. ff. de iustit. & iure, l. non potest ff. de regu-*

lis iuris. D. Thom. 2. 2. q. 104. art. 1. Diuus in regula quod quis, num. 5. de regul. iuris in 6. Abb. in cap. Cum non liceat, n. 5. de præscript. Navar. in manual cap. 23. num. 36. & cap. 14. n. 2. & 12. sed hoc intelligitur, duobus concurrentibus. Primò quod præceptum sit de his, in quibus superior habet suam superioritatem, & subditus ei subest, verbi gratia iudex iuxta suam iurisdictionem, pater, dominus, maritus, in ijs, quæ spectant ad patriam, dominicam, sex uxoriam potestatem, D. Thom. d. q. 104. art. 5. Navar. d. cap. num. 36. & sequentibus. Secundò quod præcipitur, sit licitum: de quo vide Abb. in cap. litteras, nu. 25. de restitut. spoliat. & in. ad aures num. 1. in fin. de temporib. ordinat. Din. in d. 5. aut iudex teneatur obedire, & exequi mandatum superioris, si ei videatur iniustum? Cened. ad Decretal. collectan. 3.

At casus, in quibus subditus, nō potest obedire prælato, vide cum Abb. in d. cap. cum nō liceat n. 3. de præscript. & in cap. ad aures & quando quis facit actum ebedientiæ, an præsumatur, quod obedivit ex timore, an animo obediendi? Vide Abb. in cap. olim, n. 9. de restitut. spoliat. Et an si subditus obediendo superiori dan nū dat, teneatur ad pœnam, vel damnum; vide l. ad ea. 200. ff. regul. iuris, Bart. in l. iusta, n. 4. ff. acquirend. possess. Clar. §. fin. q. 60. n. 15. & ibi additio, Covar. lib. resolut. c. 1. n. 2. vers. 5. Gomes 3. tomo cap. 3. num. 42. Et an actus factus à subdito de mandato superioris sit validus, & securus, resolvè affirmativè per textum in l. qui in aliena ff. acquirend. heredit. l. si pater, ff. ritu nupt. D. Thom. citato loco art. 2. ad Tertium Bart. in l. qui carcerem, num. 1. ff. quod metus causa, Gom. tom. 2. cap. 3. n. 27. vers. decimo infertur, Gamma decis. 262. limitando tamen cum Decio in cap. fin. n. 2. de appellat. Covar. de sponsal. 2. p. cap. 3. §. 6.

4 In §. Pariter, ibi, irrevocabile verbum. *Vide quæ notavi in cap. 1. n. 2. hac eadem dist. quibus adde Felin. ad proœmium Decretalium, num. 1 & 2. ubi inquit ex Dominico, quod incauta loquutio dicitur, quæ fit sine aliqua deliberatione præcedente: unde infert, quod antequàm quis loquatur, debet cogitare, & præmeditari quod loquitur, citat textum in cap. Sciendum, ubi vide posita 29. dist. cap. inter hircum de panit. dist. 3. vide etiam textum in cap. ponderet 50. dist. Atque si ex abrupto, & absque deliberatione, aliquis in iudicio confiteatur, possit illa confessio revocari, tanquam erronea, & hoc etiam ex intervallo, nō aliter doctus de errore? Vide latè eundem Felin; multa tradit Decianus responsa. 8. num. 105. & 106. vol. 1.*

DISTINCTIO. XXXIV.

SYMMARIUM.

- 1 Quid sit gula, & an sit peccatū mortale?
- 2 An clericus teneatur restituere fructus beneficij, quos convertit in malos usus?
- 3 An clericus non recitans horas canonicas, teneatur restituere fructus, & quomodo?
- 4 An comendatarij teneantur ad restitutionem fructuum, si illis male utantur? & num. 5.
- 6 An superior faciens actum cum inhabili scienter, super cuius inhabilitate potest dispensare, dispensare videatur?

IN textu, ibi, Gulæ intemperantiam. Gula est appetitus inordinatus cibi, & potus. D. Thom. 2.2. q. 148. art. 1. & sequentibus Tolet. in summa lib. 8. cap. 59. in principio, Navar. in man. cap. 23. n. 119. Frater Emman. Rodrig. in sum. cap. 128. Lessius de iust. lib. 4. cap. 3. dub. 1. Petr. Ledesm. 2. tom. in tractat. de abstinentia cap. 3. Hæc committitur quinque modis. Primò circa substantiam cibi, & potus, cum præter modum sint pretiosa, & lauta. Secundò circa quantitatem, cū quis vescitur, vel bibit supra id, quo indiget. Tertio circa quantitatem, cum cibos delicatos nimis, & exquisitos querit. Quarto circa delectationem gustus, cum nimis sibi complacet in gustus delectatione. Quinto circa tempus, cum indebito tempore sumuntur cibi, & potus Tolet. & Navar. ubi proximè, Lessius num. 2. D. Thom. d. q. 148. n. 4. & quod in sex casibus gula sit peccatū mortale, Tolet. citato loco cap. 40. Seu cū Lessio proximè citato num. 7. quod in septem casibus datur tale peccatum. Primus est, quando quis propter gulæ voluptates furatur, vel iniquos contractus facit. Secundus quando omittit id ad quod ex præcepto divino tenebatur, ut si non solvat creditoribus. Tertius quando violat ieiunia Ecclesiæ, vescendò carnibus, vel sæpius comedendo. Quartus quando ex gula gravem noxam infert valetudini, id advertens vel suspicans eventurum. Quintus si cum scâdalo proximi. Sextus quando probabiliter timetur aliquod peccatum mortale, ex quantitate, vel qualitate cibi sumpti committendum; ut si experientia nosces te inde ad turpia so-

lere concitari, & consentire; si tamen omninò putares te satis firmum ad resistendum, & solius gulæ affectu vesceris, non erit peccatum mortale. Septimus si quis vesceretur carnibus humanis, Lessium, eundem vide dub. 2. n. 10. ubi resolvit in casu necessitatis posse id fieri quod etiam tenent Caiet. 2. 2. q. 48. art. 2. in solutionem ad 2. Abulens. 4. Reg. c. 6. q. 32. Navar. in sum. c. 23. n. 123. Sâ. verbo, Comedere, n. 1. Tolet. post 7. lib. tract. de septem peccat. mortalib. c. 60. n. 3. Sanch. lib. 1. decal. cap. 18. nu. 12. sed contraria opinio negatiua, est etiam probabilis, ex eodem Lessio, ubi proximè, Sanch. ubi proximè, & illam tanquã probabilem tumentur Vict. relect. de temper. nu. 8. Azor. tom. 1. lib. 7. cap. 35. q. 4. Valent. 22. disp. 9. q. 3. puncto 1. col. 3.

In textu, ibi, Non luxuriari.

Et si luxurietur; an teneatur restituere? Resolve, quod non. Pater Molin. 1. tom. de iustit. & iure disp. 144. n. 19. Lessius de iust. lib. 2. cap. 3. dub. 6. n. 43. Spino de testam. Glossa. 14. rubr. num. 18. & adde his ea quæ notavi supra dist. 40. & in cap. 1. verbo, cum hereditate misit, & dist. 41. cap. Episcopus, verbo, quia modo, & dist. 42. in summa, verbo, aliena rapere, & an quando clericus dederit concubinæ ob benè merita valida sit donatio, Decian. vol. 3. respons. 17 n. 24. citans Anb. & Afflic. decis. 102. Ceval. q. 273. num. 6. affirmatiue resolvit, an supposito quod donatio sit valida, & non teneatur restituere ipse clericus, an tali casu fiscus possit illam auferre concubinæ; vide Peres l. 1. tit. 3. lib. 1. ordinam. Roland. cons. 98. n. 1. Guier. de iuram. cõfirm. 1. p. cap. 6. n. 5. Gomes l. 53. Tauri. num. 68. quos citat Spin. citato loco num. 9.

In textu, ibi, De altari vivere.

Et sic tenentur etiam altari servire; unde clerici beneficiati, tenentur restituere fructus, nò recitando officium diuinum, ut tenet Navar. in man. cap. 25. n. 122. Frater Emmanuel. in sum. 1. tom. tractat. de religione cap. 4. conclus. 20. dub. 5. fol. mihi 496. Salz. in praxi cap. 57. n. 1. cum quibus omnibus videri potest, quibus casibus peccat, qui non recitat officium diuinum, & qui teneatur illud recitare, & quibus causis excusentur; & qualis attentio requiratur in illis. Lessius de iust. lib. 2. cap. 37. dub. 11. & dub. 12. num. 77. An sit peccatum mortiferum loco officij de feria, dicere de Sanctissima Trinitate, vel de Deipara Virgine. Lessius citato loco, num. 77. ubi concludit illam officij mutationem etiam de dita opera factam non esse peccatum mort. idem tenet Azor lib. 10. inst. moral. cap. 10. dubit. 2. cum Caiet. Sylvest. Armilla, Soto, Bartolom. Medina, Angles, Vega, Zerola, quos citat. Garcia de benefic. tractat. de obligatione recitandi, 3. p. capit. 1. num. 145. Ipse tamen Gracia num. 150. affirmat per talem mutationem committi peccatū mort. & teneri

transgressorem ad restitutionem fructuum beneficii. *Suar. de horis canonicis lib. 4. cap. 23. à n. 12.* asserit ex genere suo esse peccatum mort. ob parvitatem verò materiæ posse esse veniale, An coadiutores perpetui cum futura successione, virtute talis coadiutoria, teneantur recitare horas canonicas, resolve negative cum *Garcia de benef. 1. tom. 3. p. cap. 1. nu. 109.* ubi citat *Medin.* pro hac opinione.

4 In textu, ibi, Non solum sacerdotibus, sed etiam laicis. *Quid de cō*

mentarijs? Dic quod commentarij attento iure, & consuetudine, dupliciter considerari possunt. Primò quatenus illis Ecclesiæ commendantur tanquam custodibus illius, faciēdo eos depositarios illorum fructuum iuxta, *textum in cap. nemo, ubi Glossa, verbo, commendare, de electione lib. 6. Praposit. hic num. 5. Frater Emmanuel in summa 3. tom. cap. 31.* Secundò possunt considerari, quatenus sunt milites, scilicet Sancti Ioannis. S. Iacobi Calatravæ, Christi, & similes, de quibus per *Cassan. in cathalog. gloria mundi p. 9. considerat. 7.* cum sequentibus, & precedentibus. *Cened. ad Decretal. collect. 29 n. 4.* quibus in aliquibus Ecclesijs applicantur, illorū fructus, & redditus, de quibus sustentantur in præmium defensionis Ecclesiæ, cui sunt adstricti, & obligati, per professionem, quam faciunt, & ita sunt religiosi professi certo modo quanvis non perfectè, & integrè, *Pater Molin. de iust. & iure tom. 1. disp. 141. nu. 7.* & de his *Frater Emman. citato loco cap. 30.* In casu dicendum est, quod cum hodie summus Pontifex prædictis commentarijs, prædictas commendas concedat, ut decentius se sustentare possint, & sic abolevit antiquum tempus, quo tantum in custodia cōcedebantur, non teneantur restituere fructus quanvis eis abutantur, siquidē possunt de illis disponere, tanquā verè Dñi. *Praposit. hic n. 5.*

5 Sed hoc intelligitur deductis prius expensis necessarijs cultui divino, tales namq̄ cōmendarij non possunt immutare statū Ecclesiæ, & sic debent ei facere servire per numerum clericorum consuetum, & hospitalitatē, more solito ibi teneri, & consimilia onera sustentare, ut resolvit *Abb. in cap. de Monachis, nu. 3. de præbendis, & dignitat. & in cap. querellam num. 1. de elect.* & quod non teneantur restituere fructus, videtur etiā sentire *Frater Emman. citat. loco c. 31.* & idem colligitur ex *Concilio Trident. de reform. sess. 24. cap. 17.* ex æquiparatione quam facit cōmendarum alijs beneficijs; de his commēdatarijs vide *Garc. de benef. 1. tom. p. 4. n. 6.* ubi à n. 9. invenies, an Episcopus possit commendare, & p. 9. tom. 2. cap. 2. num. 19. & sequentibus, quod æconomi, seu Vicarij, qui Ecclesiæ deputantur, dum de rectore illi providetur, possunt dici

lato modo commendarij. In secundo casu à fortiori, dicendum est, tales commendatarios non teneri ad restitutionem fructuum, habēt enim verum dominium illorum, & sic possūt de illis disponere. *Pater Molina* ubi proxime, num. 6. *Frater Emman.* citato loco cap. 30. in illis enim habent locum omnia, quæ diximus de verè beneficiatis respectu restitutionis fructuum, dantur enim eadem rationes.

In Glossa, verbo, utrunq; ibi, & est hic argumentum. *Quod Sum-*

mus Pontifex censeatur tacite dispensare, si facit actum scienter cum inhabili, ad cuius validitatē est necessaria dispensatio, tenet *Glossa* verbo, *opponere in cap. Cum Ecclesiastica de except. Bart. in l. quidam, num. 2. ff. reindic. Bald. in l. imperialis, §. 1. C. denupt. Abb. in cap. Si quando num. 3. de rescript. ubi Felin. num. 6. Decius 5. Gygas de pensomb. q. 16. n. 12. & sequentibus, vide tamen *Oldrad. cons. 325. per totum, & cons. 332. nu. 1. Goncal. de mensib. Glossa 15. nu. 33. Gom. in regul. de non tollend. iure quasi. q. 18. vers. tamen istis non obstantibus,* ubi inquit, quod ad hoc ut Papa videatur per actum, quem facit, dispensare, sex requisita sunt necessaria. Primum quod Papa sciat factū, & ex illo iuris dispositionem. Secundum, quod pariter sciat esse opus in illo facto dispensatione. Tertium quod ex certa scientia affirmativum actum faciat, & illum exprimat. Quartum quod de causa motiva dispensationis cognoscat. Quintum quod ex eius actu tertius non lædatur. Sextum quod si lædatur debeat regulæ derogari. Vide etiam textum in *Clementin. unica de sentent. excommunicat. Iason in l. Barbarius ff. officio prator. num. 13.**

C A P. Comestationes. I.

S V M M A R I V M.

- 3 Quomodo se debet habere pralatus, qui vult in Ecclesia sua aliquem abusu extirpare?
- 2 Quid faciendum sit, quando capitulum, seu Universitates citari debent? & num. 3.
- 4 Multi, quot dicantur?
- 5 Pena minui debet, quando multitudo delinquit.

IN textu ibi, Sic enim agendū est cū multitudine peccatiū.

Praposit. in cap. omnia, num. 1. in fine, dist. 2.
Ec 3 inquit,

inquit, quod Prælati ad extirpandas pravæ consuetudines expectare debet temporis opportunitatem, inter cæteras enim circumstantias actuum humanorum, una est tempus, & adhuc eo casu uendum est magna cautela, ubi enim agitur de corrigenda multitudine facile suscitatur scandalum, nisi prudenter res agatur. *Et in cap. ult. num. 6. dist. 11. dicit, quod cū novitates discordias pariant, iuxta textum in cap. Cum consuetudinis, de consuetudine, quod in tali casu, hoc nō fiat, cum scandalo, cautela est, quod prælati consulat Papam, & cum eius auctoritate procedat ad extirpationem malorum uluum, res enim tutius, & cautius propter auctoritatem Papæ, & Sedis Apostolicæ, tunc fiet. Rursus si quid à populo impetrari desideratur, prius in illam sententiam nobiles adducendi sunt, nam facilius cæteri illorum auctoritate trahuntur, ut ex nostro textu comprobatur. *Tiraquelus de nobilitat. capit. 73. numer. 133.**

2 In textu, ibi, Scripturis comminando. In hac quæstione potest tractari de citatione, quæ fit per edictum, & de citatione, quæ fit per nuncium. In primo casu dicit, quod sufficit proponere citationem in loco publico, & solito edictorū, aut si milium citationum, ita tenet *Bart. in Extravagant. ad reprimendum, verbo, citatum, folio mihi 82. vers. num. 1. Marian. Socin. in tractat. de citation. art. 20. quest. 20. num. 52. in principio. In secundo vero casu, qui est proprius de quo agimus, vide *Imol. in Clementina causam de electione nu. 41. Glossa, verbo, factam in cap. si capitulo de concess. præbende lib. 6. quam multum commendat *Abb. in cap. Bona, num. 19. de election, ubi concludit, quod nuncij requirunt præsentem, qui debet convocare capitulum, seu universitatem, ut eam cōvocet, iuxta morem solitum. Quod si se includeret, ne fiat cōgregatio, perinde est, ac si facta sit, ad imitar eius, qui latitat, vel impedit, quominus citari possit; & quod poterit compelli ipse præses, & quod quādo aliqui de communitate veniunt, aliqui non, quod sufficit præsentari Decano, vel rectori, vel ei, qui maior est ibi, & illis, qui cum eo sunt. At verò *cap. bona, supra citatum in vers. cum etiam si quilibet, tenet quod singuli de capitulo sunt citandi. *Bart. verò in d. Extravagant. ad reprimendum addit prædictæ Glossæ in cap. si capitulo, quod sufficit citare præsentem vel caput, qui ipsi capitulo, vel communitati præsidet, vel quod fiat per præconem, clamante nuncio, alta voce per populum, castrum, seu civitatem, quod ex parte talis iudicis citat talem communitatem, seu universitatem. De materia vide *Abb. citato loco, *Luc. de Pen. in l. fin. vers. ut autem prope finem. C. re militar. lib. 12. fol. mihi, 279. Ma-*******

vant. de ordine iudic. 6. part. membr. 1. de citat. num. 94.

Nihilominus, salva omnium pace, *Socin. in d. tract. de citat. d. num. 52. vers. in vero distingue,* considerate, & melius loquitur. Resolvit igitur, quod quando citatio fit per nuncium, si universitas habet syndicum habentem legitimum mandatum ad id de quo quæritur, sufficit eum citare, & si non habet syndicum, & est congregata in loco solitæ congregationis, ibi debet citari; quod potest fieri etiam si omnes ibi non sint, si tamen sint maiores cum alijs, & si non reperitur congregata, tunc nuncius debet petere, ut congregetur more solito, & si ille ad quem pertinet congregare latitat, vel non vult, ut congregetur, seu non potest congregari, tunc debet fieri citatio in illo loco, seu ante illum citando rectores, vel maiores ipsius communitatis, & quod si possit reperiri præses, vel maior sufficit eos citare, quanvis non sint in loco solito, vel etiam singulos de Universitate, sed non debent citari, tanquam privati, sed sub nomine Universitatis, cum quo alia multa de materia potes videre, & vide *Barb. in Clement. causam, num. 37. de electione.*

In textu, ibi, Multitudine.

Vide *Aretin. in tractat. malefic. in rubrica pluribus, & pluribus, folio mihi. 72. vers. num. 2. Et in §. Servorum, numer. 1. Institut. iure personarum, Bart. in leg. 1. §. Hoc rescriptum in principio, ff. ad Silan. Alexand. in l. Imperator, numer. 10. ff. ad Trebel. Iason. in l. licet, num. 19. ff. legat. 1. Luc. de Pen. in l. nominationum, verbo, ne paucorum, de decurionibus lib. 10. qui omnes tenent, quod duo, vel tres dicuntur multi; nihilominus, *Abb. in cap. Latores, num. 5. de clerico excommunicationis ministr. inquit, quod quando statutum facit mentionem de multis; tunc secundum subiectam materiam iudicandum est, quot sint multi, & hoc arbitrio iudicis relinquendum erit; idem tenet *Felin. in cap. Dilectus in 2. numer. 3. de simonia, Iason in l. licet Imperator, ubi numer. 21. dicit, quod quanvis duo, vel tres dicantur multi, non tamen faciunt multitudinem, nec etiam octo, & quod arbitrio iudicis relinquendum est.***

In Glossa fin. ibi, & habes hinc, Glossa hinc ponit duas limitationes ad regulam, quod cum multitudine, semper in penis mitius agendum est. Alteras vide hinc cum Præposit. num. fin. *Turecremat. c. ut constitueretur, nu. 1. dist. 50. Abb. in cap. Latores, nu. 3. de clerico excommunic. Felin. in cap. Dilectus, in 2. nu. 3. de simonia, ubi prædictæ regulæ congerit septem fallentias. Primam, nisi multitudo defenderet delictum. Secundam, nisi delictum esset maximum. Tertiam*

Tertiam, nisi esset multitudo religiosorum. Quartam, nisi loquantur in pena aeterna. Quintam, nisi esset delictum non commissum, sed committendum. Sextam, nisi cessaret scandalum. Septimam, nisi in multitudine essent aliqui principales, tunc enim in his casibus, illis non parcitur; optimè Tiraquel. de pen. temperandis, causa 47. nu. 1. & 10. qui utroque loco notum textum refert Paulus Fusc. de visitat. lib. 2. cap. 15. nu. 53.

C A P. Non oportet. II.

S V M M A R I V M.

- 1 Quas penas incurrat clericus tabernas ingrediens?
- 2 Verbum, oportet, quid importet?

IN textu, ibi, Tabernas intrare.

Bertach. in tractat. de episcop. part. 8. lib. 4. de causa materiali degradat. vel depositionis. n. 14. inquit, quod episcopus, vel clericus tabernas frequentans debet deponi, quod limitari debet, quando peregrinationis causa sit, ut in cap. sequenti. Salzed. tamen in praxi, cap. 81. num. 3. eum reprehendit dicens, iure non probari, & quod pena relinquatur arbitrio superioris, ut consideratis frequentatione actuum, personae qualitate, & videntium scandalo, eos possit punire, ut illis visum fuerit, sequitur Gutierr. lib. 2. Canon. cap. 4. nu. 67. qui nostri textus meminit, & nu. 69. Adde posita ad cap. Ante omnia 9. nu. 3. supra, dist. 35.

IN textu, ibi, Non oportet.

Quod haec dictio importet necessitatem, tenet Bart. in l. 1. in principio, ff. iust. & iure. Decius in cap. Intelleximus, num. 7. de iudic. Vide Glossam in cap. 1. 25. q. 1. & cap. Ut qui duas, 25. de electione. lib. 6. & Glossam, verbo, oportet, in cap. 1. de prescript. eodem lib. 6. Glossa, verbo, oportet, in cap. Cui ab uno, de re iud. lib. 6. Sed an verbum necessitatis importet semper necessitatem, an etiam honestatem? Vide Ioson. in l. 1. nu. 3. ff. iurisdic. omnium iudic. Abb. in cap. 1. nu. 7. de desponsat. impuber. Felin. in cap. Nam concupiscentiam, de constit. ubi tenet, quod verbum necessitatis, importat etiam honestatem, quando subiecta materia id suadet, per Glossam, quam citat in Clement. attendentes, de statu monachor.

C A P. Nulli. III.

S V M M A R I V M.

- 1 An possit clericus habere tabernam?
- 2 Officium tabernarij nobilitati derogat.
- 3 An concessio, quod est maius, concedatur quod est minus? Et an prohibito, quod est minus, prohibeatur, quod est maius?

IN textu, ibi, Tabernam habere.

Glossa in cap. 1. verbo, ignominiosas, de vita, & honest. clericor. lib. 6. tenet, quod clericus non potest tenere tabernam; de quo Gutierr. lib. 2. Canon. cap. 4. nu. 68. qui textum refert. Sed Dominic. ibi, num. 9. distinguit duos casus. Primum, quando tabernam habet, ut in ea personaliter administret. Secundum, quando eam alijs locet ad administrandum. In primo casu etiam distinguendum est: quod aut in persona administrat dictam tabernam, seu ergasterium (quod est statio, sive apotheca, ubi sunt, & exponuntur res venales secundum Praeposit. hic, nu. 3.) in artificijs, seu negotijs inhonestis, & tunc non potest; seu in artificijs, vel negotijs clerico permissis, & tunc ei non prohibetur: Glossa in cap. Negotiationem, dist. 58. & quis dicatur negotiator inhonestus, vide cum textu in cap. Eiciens, dist. 88. In secundo casu, quando clericus habet tabernam non ad administrandum eam in persona, sed ut eam alijs locet, hoc non est ei prohibitum; & in casu quo ei prohiberetur, si monitus non desistat, quod perdit privilegium clericale; vide cum Anchar. in Clement. diocesanus, nu. 10. de vita, & honestat. clericor. & ibi Imol. nu. 14. & nu. 6. Cened. ad Decretum, collectan. 37. nu. 20. Decian. tract. criminal. lib. 4. cap. 9. num. 136. quinimò Bertachin. in tractat. episcop. 8. part. lib. 4. in causa materiali degradat. nu. 14. inquit, quod debet deponi, vide tamen Salzed. in praxi, cap. 81. nu. 3. in fin.

Merito enim prohibetur clericis tabernas habere: quia tabernarij, popinarij, seu caupones, inter vilissimos homines numerantur, teste Tullio in oratione pro Lucio Flaco 14. Opifices, inquit, & tabernarios, atq; omnem illam faciem civitatum, quid est negotij concitare? Textus optimus in l. Humilem, C. de incestu nupt. l. 1. C. de natal. liber. Videmus plerumque tabernarios, & ipsorum famulos adeo incontinentes, ut non admodum differant ab ijs, quae in lupanaribus habitant, ut insinuat textus in lult. C. si mancip. ita necne. ne prof. & in l. Athletas, & Ait prator, ff. de his, qui

notantur infam, prosequitur Tiraq. de nobilit. cap. 34. nu. 44. qui nostri textus recordatur.

3 In textu, ibi, Quanto magis alijs. Resolve cum Prapost. hic nu. 2. quod quando minus continetur, in eo quod est maius, tanquam pars ipsius, vera est regula; quod concessio, quod est maius, censeatur concessum, quod est minus, ex textu in cap. Plus, de regulis iuris, in 6. Si vero minus non continetur in eo, quod est maius, tunc distinguendum est, quod aut concessio illius, quod est maius, procedit à dispositione iuris communis, aut à iuris specialis dispositione. Primum casu, concessio, quod est maius, etiam censeatur concessum, quod est minus, dict. cap. Plus, & cap. In toto, de regul. iuris, in 6. In secundo vero casu, regulariter concessio, quod est maius, non conceditur, quod est minus, per textum in cap. Cui de non, de prebendis, in 6. fallit tamen hoc in connexis connexione necessaria, argumento textus in cap. Translato, de constitution. & fallit in accessorijs separatis, si concessio sit favorabilis, l. Si quando, C. iure fisci. lib. 10. de materia vide Dynum in d. regula cum plus, & in regula, in toto, & in regula, cui licet, de regul. iuris, in 6. Abb. in cap. Cum in cunctis, nu. 5. de electione, & in cap. Per venerabilem, nu. 6. qui filij sint legitimi. Iason. in l. Que delegato, nu. 4. ff. legatis, 1. Et an prohibito, quod est minus censeatur prohibitum, quod est maius? Prapost. hic affirmativè resolvit, vide etiam Iason. in l. Si quando, §. Generaliter, C. inofficioso testam. Turcremat. hic nu. 3. qui citat textum in cap. Miramur, 24. q. 1. cap. Digesta, dist. 74.

C A P. Clerici. IV.

S V M M A R I V M.

- 1 Peregrinis ratione peregrinationis multa conceduntur. & nu. 2.
- 3 Peregrinationes sunt licite, & religiose.

1 IN textu, ibi, Nisi peregrinationis. Nota secundum Prapost. in cap. Peregrina, in principio, 3. q. 6. quod peregrinus dicitur ille, qui non est de provincia, vel secundum Luc. de Pen. in l. Cum scimus, C. agricol. & censitis, lib. 10. verbo, peregrinari, fol. mihi 167. quod dicitur ille, qui est aliunde hospes, vel cum Bart. in l. Divus, nu. 10. ff. de incolis, lib. 10. quod dicitur, qui non est in loco sue habitationis, vel qui extra patriam suam discedit, ut docet Auth. ut differentes iudices,

ubi idem Bart. num. 1. Quod hi per civitates, quas transeunt non possint conveniri, vel causa repræsaliarum capi, quando vadunt ad indulgentiam Romanam, vide cum Bart. in l. Consensisse, §. Legatis, num. 3. ff. iudic. Abb. in cap. fin. de foro compet. nu. 47. Et quod non possint excommunicari, nec contra eos procedi, idem Abb. in cap. fin. nu. 7. de cleric. peregrin. Et quod possunt sepeliri in loco ubi decedunt: & quod non teneantur in Ecclesia cathedrali, idem Abb. in cap. 1. nu. 4. de sepultur. Et quod quilibet sacerdos in propria parochia possit licite illis ministrare Sacramenta confluentibus in suam parochiam, tenet idem Abb. in cap. 1. de celebrat. missar. & in cap. Quod autem, nu. 7. de penitent. tenet, quod visitantes loca sancta, & pia percipiunt indulgentias superioris alieni, si ad id habent licentiam à proprio superiore.

Insuper Imol. in Clementin. 1. de statu monachor. resolvit, quod peregrini intrantes navem, vel tabernam, & non inveniunt res suas, si dicant se eas ibi amisisse, quod stabitur eorum iuramento. Prapost. in hoc textu affirmat, quod in qualibet Ecclesia possunt accipere baptisma, per textum in cap. Numerosos, 10. q. 3. & quod possunt mutare habitum, per textum in cap. Episcopi, 21. q. 4. Et quod possunt communicare excommunicatis in cibo, per textum in cap. Quoniam multos, 11. q. 3. Et quod illis licet intrare tabernam ad emendum ibi necessaria, non vero ad bibendum, & comedendum. De his vide aliqua notabilia cum Luc. de Pen. in l. Quisquis, 4. C. omni agro desert. lib. 10. ubi inquit, quod officium peregrinorum, est nihil præter negotium suum agere; nihil de alio inquirere, minimèque esse in aliena Republica curiosos; vide etiam Bart. in Auth. de qualitat. dor. §. Illud quoque, in fin. & in Auth. ut omnes obed. iudic. nu. 9. ubi de peregrinatione ait, quod facit homines mendicos, & pauperes, & quod peregrinatio eos deducit ad mortem.

At non defuerunt hæretici, qui affirmarunt, peregrinationes ad loca sanctorum inanes esse. Sic Vviclephistæ teste Thoma Vvaldens. tom. 3. tit. 15. idololatria damnat illos, qui ad loca sancta peregrinabantur. Sic impius Calvinus lib. 4. institutionum, cap. 12. §. 7. peregrinationes votivas ad loca Sanctorum non solum inanes, sed etiam plenas manifesta impietate, dicit esse. Sic Magdeburgenses tempore Constantini cepisse volunt abusum peregrinationum, & statim refutatum fuisse à Gregorio Nyceno. Sed contrarium tenendum est: sunt enim peregrinationes ad loca sancta piæ, & religiose, ut rectè docet Concil. Trident. sess. 25. & ex Sanctis Patribus Euseb. lib. 9. cap. 9. Chrysostom. homil. 6. ad populum, Hieronym. epist. 17. ad Marcellam. August. epist. 137. ad clericum, & populum Hyppontens.

Hypponens. Paulin. epist. 2. ad Severum. Beda lib. 5. historia, cap. 7. & alijs late comprobat Bellarmin. lib. 3. de cultu sanctorum, cap. 8. Vnde Niculaus I. ad Michaelem scribit, multa millia hominum ex omnibus terræ finibus confluere solita ad limina Apostolorū, religionis causa visitanda.

C A P. Multis. V.

S V M M A R I V M.

- 1 Quod prelati non debent se occupare convivijs.
- 2 Quod testes, sine partis citatione non probant.
- 3 Quod ut valeat testimonium requiritur iuramentum. & nu. 4. & 5.

IN textu, ibi, Solis te convivij occupatum.

Vide Bertach. in tract. de episcopis, t. p. lib. 4. §. de vita episcopi, nu. 10. & t. p. lib. 2. tit. de causa mater. episcop. nu. 74. ubi, inquit, quod episcopus non debet invigilare convivij per hunc textum, quinimò nec consentire, quod in illis interveniant fabulæ otiosæ, nec cantilenæ; decantationes, nec plausus, nec risus fieri, nec ioculatores, ubi nu. 9. dicit, quod si hæc fiant debet à mensa recedere, Abb. in cap. Cum decorem, nu. 1. de vit. & honest. Est hac in re egregium factum D. Augustini, qui (ut auctor est Surius in eius vita) cum hospites convivio recreabat, In mensa magis lectionem, vel disputationem, quam epulationem potationemq; diligebat; & ideo omnem conviviam à superfluis, & noxijs fabulis, & detractionibus abstinere debere admonebat. Quapropter in eminentiori triclinij loco, & in omnium discumbentium conspectu, hæc erant scripta carmina.

*Quisquis amat dictis absentum rodere vitam,
Hanc mensam vetitam noverit esse sibi.*
Ab hoc episcopo discant alij Ecclesiæ pastores inter convivium rectè, & honestè confabulari.

IN textu, ibi, Quæ audita non crederem.

Hic notat Præposit. quod ad receptionem tertium necessaria est citatio, de quo vide textum in cap. 2. de testibus, l. Si quando, C. eodem tit. Ordinatio Lusitana lib. 3. tit. 1. §. 13. & tit. 47. §. 1. De materia Abb. in d. cap. 2. nu. 1. & 7. Annan. nu. 2. Decius nu. 17. Felin. nu. 3. ubi per quinque ampliationes, & 14. limitationes exornat prædictam regulam; Mascard. volum. 1. quæst. 5. num. 36. ubi latissime

etiam per multas ampliationes, & limitationes: & an quando testis non citatus deponit, valeat eius dictum, vide Felin. in d. cap. 2. nu. 23. ubi distinguit quatuor casus. Primus, quando testis non vocatus, proprio motu se offert. Secundus, quando pars ipsum producit non citatum. Tertius, quando iudex ipsum citat ex officio. Quartus, quando non apparet, quis ex istis casibus intervenit, sed simpliciter apparet testem deposuisse. In primò casu resolvit, quod prædictus testis debet repelli tanquam suspectus, nisi fuerit in materia evitandi peccatum, quia tunc ipsi creditur. In secundò casu, quod plenè probat testis. In tertio tenet, quod in casibus, in quibus in civili potest iudex ex officio supplere, valeat examinatio, nõ verò, quando iudex in causa civili non potest inquirere de facto, ex mero officio inquirendo, potest recipere testes: si verò processus est accusationis, tunc si testes non sunt aperti, non potest, sed antè potest. In quartò casu, in dubio præsumitur, quod testis fuit rogatus à parte, & eius dictum sustinetur.

IN textu, ibi, In testimonium.

Quod iuramentum in testimonio ferendo sit necessarium, probat textus in cap. Tuis, de testibus, cap. Nuper, eodem tit. l. Testium, l. Iurisiurandi, C. eodem. Abb. Anchar. & Felin. in d. cap. Tuis. Iason. in repetitione. l. Admonendi, nu. 219. ff. iurisiurand. Covar. 2. variar. cap. 13. nu. 2. Mascard. de probat. vol. 3. conclus. 1362. ubi conclusionem ampliat tribus modis, & limitat quatuor. Primò ampliat etiam in causis summarijs. Secundò etiã casu, quod mille testes deponant; quia etiam tunc non suppletur defectus iuramenti. Tertio ampliat etiam si prius deponat, & postea iuret, tenetur enim prius iurare. Primò limitat, quando iudex procedit solum ad suam informationem. Secundò, quando testes examinantur super notorio, & consuetudine populi. Tertio, quod facit aliqualem probationem, quanvis non semiplenam, ita ut si ex parte unius, unus testis non iuratus ultra numerum adversarij detur, illius testes proferendi sunt. Quarto limitat, quando fides testis non iurati esset à parte approbata, vel remissum iuramentum ab ea, in his enim casibus valent depositiones sine iuramento.

An, si prædictum iuramentum deferatur, non tactis evangelijs, sed reliquijs Sanctorum, Cruce, vel super animam suam valcat? Resolve affirmativè cum Felin. d. cap. Tuis, num. 5. ubi citat textum in cap. Presbyter, in vers. Evangelio, 2. q. 5. innèto textu in cap. Qua de causa, verbo, Ante corpus Sancti eadem causa, & quasi. textus in l. Generaliter, §. penult. C. rebus credit. & ibi Glosa t. verbo, super altari, cap. 1. de nova forma fidelitat. Vide Cened. ad Decretal. Collect. 108. n. 6.

Covar.

Covar. cap. Quavis pactum, p. 1. §. 1. nu. 1. Luc. de Pen. l. Si qua, 3. de vend. rebus civitat. lib. 11. ubi late, verbo, scripturas. Et an in dubio iuramentum præsumatur? Resolve cum eodem Felin. citato loco, nu. 6. Quod præsumitur, nisi appareat per textum in l. fin. ff. publican. Mascard. vol. 3. conclus. 1321. nu. 15. de quo vide Iason. in l. Admonendi, nu. 219. ff. iureiurand. Et an prædictum iuramentum possit tolli à superiore? Iason. citato loco, nu. 225. Mascard. vol. 1. quest. 5. nu. 81. ubi alios refert.

Pari modo, potest dari iuramentum absque tactu rei sacræ, cum nihil aliud sit iurare, quam Deum in testem vocare, & potest, quis absque illo tactu divinum implorare testimoniū, nempe verbo, vel solo consensu, ut probat Glossa in Clement. 1. §. Porro, verbo, tacto, de hæretic. recepta ex Alciat. in rubrica de iureiurand. num. 29. & à multis commendata, ut per Covar. in cap. Quavis, 1. p. §. 1. nu. 2. verbo, hæc sanè. Nec obstat, si obijcias, dabile esse, quam plures casus, quibus iuramentum absque tactu sacrorum non admittitur, quorum meminit Glossa, supra citata. Respondetur namque iuramentum in illis casibus improbari quoad certos iuris effectus, sed nihilominus iuramentum etiam in illis casibus verum esse iuramentum. Ratio autem, quare in certis casibus exigatur tactus sacrorum, ea est, ut iuramentum cum maiori præstetur deliberatione, & reverentia: hæc namque duo ad bene iurandum admodum conferunt. His adde, quod regulariter in casibus, quibus tactus sacrorum exigitur, excepti censentur episcopi, cap. Testimonium, §. Episcopus, 11. q. 1. cap. ult. de iurament. calumn. Covar. ubi proximè, num. 3.

CAP. Convivia. VI.

SUMMARIUM.

- 1 Quod episcopi possunt interesse convivij, quando fiunt intentione charitatis impendenda.
- 2 Dictio, Ex, quid significet? & nu. 3.

IN textu, ibi, Impendenda charitatis. Ea quæ in præcedenti textu decisa sunt, quod episcopi non debent invigilare convivij: limitantur hæc, scilicet, quod possunt se occupare in illis, quando fiunt intentione charitatis, sed tunc debent concurrere quatuor, ut talia dicantur convivia, ut textus docet in præsentis. De mensa episcopi vide multa cum Stimul. pa-

stor. cap. 12. de moribus prælatorum, ubi referuntur verba nostri textus, & quia ille episcopus ad quem Gregorius scripserat, dixerat, gaudere se, quia redemptor nomen voracis audierat; ad hoc respondit Gregorius. Si de vobis rectè, seu verè dicitur, quod de Domino falso dicebatur, absolvere vos non potest, par nomen, quorum dispar est causa: & quia etiam ille se excusabat, quod Abraham in convivio excepisset Angelos respondit: Neque nos vos de convivio reprehendimus, si cognoverimus, vos Angelos in hospitium recepisse. Infelix illa hora, infelix illa mensa, infesta illa bucella, & episcopo quando, quasi sedens ad latam mensam incipiat gaudere, & oblivisci dolorum suorum, & gravissimorum periculorum, atque onerum suos humeros opprimentium. Quando eras in felice statu privata vite, non experiebaris, quod erat illud, antequam comedam suspiro, modo oportet ressuspirare ingiter, & antequam comedas, & dum comedas, & postquam comederis, in his gemitibus, ac tremoribus salus tua sita est, &c.

In textu, ibi, Ex. quæ dictio de sua significatione denotat causam proximam, & immediatam, estque relativa præcedentium, l. Eo tempore, in fin. ff. de peculio, & ibi Bart. l. Qui liberis, §. Hæc verba, & ibi Aretin. ff. de vulgari, l. fin. & ibi Glossa verbo, ex parte, ff. edendo, Ozasius decis. 80. nu. 5. Tiraquel. in tractat. cessant. causa, limitat. 20. nu. 29. Rebuff. in l. unica, verbo, prout, 150. C. de sententijs. Medices in tract. de legibus. 1. p. q. 17. nu. 3. plures sequitur Cened. singular. 30. nu. 1. Tusch. 2. tom. conclus. 276. nu. 4. & 5. Licet aliquando denotet etiam causam remotam, ut in l. 1. & ibi notat Bart. nu. 1. ff. de incendio, ruina, naufragio, & in l. Certi conditio, & ibi Iason. nu. 15. ff. de rebus credit. & in l. Prator ait, §. Quod de fructibus, & ibi Bart. num. 2. ff. de bon. authorit. iudic. possidend. alios refert Cened. nu. 2. Tusch. nu. 16.

Vnde statutum, quod maritus lucretur dotem mortua uxore, si non extant filij ex eis, non impedit maritum lucrari, licet extent nepotes, quia etiam nepotes in favorabilibus veniant appellatione filiorum, secus est, quando filiorum qualitas non convenit nepotibus, prout dictio, ex eis, quæ denotat causam immediatam, non convenientem nepotibus, sed tantum filijs; Bart. cons. 132. licet in quæstiones, lib. 1. Sic statutum disponens, quod pax non profit, si ex percussione emanaverit sanguis, si quis cecidit in terram, & colliso lapide, fecit sibi vulnus, non dicitur ex percussione, sanguinem emanare, quia dictio, ex, denotat causam immediatam Alexand. cons. 144. nu. 12. lib. 6. Tusch. ubi proximè, nu. 9. & 10.

CAP. Nullus. VII.

S Y M M A R I V M.

1 Quod celebrare exequias mortuorum bibendo, & comedendo inhonestè prohibitum est.

IN textu, ibi, Inebriare ullatenus præsumat.

Apud veteres antiquitus exequiæ mortuorū, pia devotione celebrabantur, post obitum ipsorum, tribus, vel septem triginta, aut quadraginta diebus; *textus in cap. Quia alij, 13. q. 2. sed cum in dict. textu, non integrè, nec sine vitio legeretur eius verba, Covar. in cap. ult. nu. 1. de testam. sic refert textum. Quia alij, tertium diem, alij trigesimum, alij septimum, alij quadragesimum observare consueverunt, quid doceat lectio, consideremus. Defuncto, inquit, Iacob præcepit Ioseph pueris suis sepulcra, ut sepelirent eum; & sepelierunt sepulcra Israel, & completi sunt quadraginta dies: sic enim denumerabantur dies sepulturae: & luxit eum Ægyptus septuaginta diebus. In his igitur exequiis non prohibentur convivia, quæ intuitu pietatis fiunt, nisi inhonestæ, & lascivæ, & in quibus clerici inebriari possunt; vide *Covar. citato loco, nu. 2. & ea, quæ notavi supra in summa, nu. 2. dist. 4. & in cap. Non oportet, nu. 2. dist. 42. vide etiam Ioann. Garciam de expens. cap. 8. nu. 12. quem citat Cened. ad Decretum, collectan. 46. nu. 5. ubi agit de convivijs funerum.**

CAP. Qando. VIII.

S Y M M A R I V M.

1 Quod in Ecclesia non debent fieri convivia.

2 Quod inconvivijs etiam præferentia observetur. & num 3.

IN textu. Collige non posse fieri convivia, & symposia confraternitatum, & populorum in Ecclesijs; de hoc notavi supra *cap. Non oportet, 4. nu. 2. dist. 42. Quibus adde ea, quæ Navarr. de oration. cap. 5. nu. 3. resolvens, quod ob multam pluviam, aut solis æstum, aut quando alius*

locus opportunus non invenitur, possunt fieri convivia in Ecclesia, & non erit peccatū.

In textu, ibi, Alter alteri honorem præbentes.

*Lucas de Pen. in l. 1. C. præposit. sac. cubicular. lib. 12. inquit, quod licet apud Deum non gradus elegantior, sed vitæ melioris actio approbetur, in creaturis tamen attenditur gradus, & ordo; & quemadmodum gradus sunt diversi, & distincti, ita minores maioribus debent reverentiam exhibere, & ita quando contingat, quod concurrant plures diversi gradus, & ordinis, necessarium est scire quinam præferendi sunt, iuxta ea, quæ *Cassan. in cathal. glor. mundi, 4. part. consider. 2. Si igitur omnes, qui concurrunt sunt ecclesiastici, primum locum obtinet Summus Pontifex. Secundum Cardinalis Hostiensis. Tertium, Patriarchæ scilicet, Constantinopolitanus, Alexandrinus, Antiochenus, & Hierosolytanus. Quartum, Cardinales numerarij, sed Cardinales episcopi semper præferuntur non episcopis, nisi sint supernumerarij creati à Summo Pontifice ultra numerum 236. hi enim debent sedere in ultimo loco post omnes, numerarios, tales namq; sunt expectantes decentiam locorum, & Cardinales presbyteri semper præferendi sunt Cardinalibus non presbyteris, hoc est Diaconis: e ratione, quia licet sint pares officio, sunt tamen maiores ordine. Quintum locum habent Primates, seu Patriarchæ alij ultra nominatos: hi namq; præcedent Archiepiscopos. Sextum Archiepiscopi, præcedent namq; episcopum in loco, ubi ambo habent administrationem. Septimum, episcopi, & præcedent omnes, & quoscunq; suæ diœcesis; & quando multi episcopi concurrant, debent in sessionibus, & subscriptionibus in Concilijs tenere illum ordinem, quem habent tempore ordinationis eorum. At episcopus Doctor præfertur episcopo non Doctori.**

Tenent octavum locum Prothonotarij participantes, qui hodie sunt secretarij Summi Pontificis, & expediunt Bullas Ecclesiarum, & monasteriorum. Nonum, Corrector litterarum Apostolicarum. Decimum locum obtinebit, & cæteris præferuntur quatuor Abbates Generales Sancti Benedicti Cluniacensis, Cisterciensis, Præmonstratensis, cum dicantur Reverendi Patres in Christo: alij verò Abbates, Reverendi Patres tantum. Undecimum locum habent Abbates regulares, & præferuntur cæteris clericis etiam constitutis in dignitate seculari inferiori ab episcopo, nisi canonici collegialiter procedat, quia tunc cum representent Ecclesiam Cathedralē, præferuntur Abbatibus. Decimum secundum, Præpositus, qui est loco Abbatis. Decimum tertium, Abbas,

Abbas, qui deposuit dignitatem Abbatiatus, non quando sua culpa fuit depositus. Decimū quartum locum habet Prior Ecclesie regularis, debet enim præferri eomodo, quo diximus de Abbatibus. Decimum quintum habet Decanus in Ecclesia Cathedrali. Decimum sextum omnes dignitates, & præferuntur canonicis. Decimum septimum locum obtinent canonici, & præferuntur cæteris clericis, & quando dantur plures eiusdem dignitatis, & nominis præferuntur, qui in maiori loco habent dignitatem, & nomen, ut canonici Ecclesie Cathedralis canonicis Ecclesie collegiatae, & inter promotos æqualiter in uno loco, præferuntur, qui merito vitæ, nobilitate, aut scientia alios antecellunt: & ita canonicus Doctor præfertur alijs canonicis: & quando in uno, eodemq; loco multi habent eandem dignitatem, præfertur, qui à maiori recipit dignitatem, ut in canonico à Summo Pontifice, qui præfertur canonico ab inferiori creato. Decimum octavum locum obtinent officiales principales episcopi, & debent præcedere alios sæculares clericos. Decimum nonum, clerici sæculares, præcedere enim debent regulares, de quibus vide *Cassin. dist. 4. part. per totam, ubi à considerat. 52.* videri potest de præferentia unius religionis ad aliam, & *considerat. 44.* quod quando minor ordine, & maior administratione concurrat cum maiori ordine, debet ipsi maiori præferri in loco administrationis, & *considerat. 45.* quod existens in maiori dignitate, quam si locus ubi est, non præcedet omnes de illo loco: unde episcopus existens in capitulo ut canonicus, non præcedet capitulum, sed habebit secundum locum.

CAP. Quando. IX.

SYMMARIUM.

- 1 *Dictio, sed, quid significet?*
- 2 *Dictio, quasi, quam significationem habeat?*
- 3 *An possint clerici bibendo vinam vicem excedere?*

IN textu post principium, ibi, *Sed.* Quæ dictio est adversativa, & adversatur præcedentibus in iure, & in facto, *Glossa 1. in l. Sed etsi lege, & ibi Bart. nu. 1. Castrenf. nu. 2. ff. petitione hereditatis, Glossa in l. Parris. & filij, & ibi Alex. & Iason. nu. 6. de vulgari, Bart. in l. Qui quartam, num. 4. ff. legat. 1. & in l. Pratoris, §. Sed et si unus, nu. 4. ff. de prator.*

stipulat. Boer. decis. 155. nu. 20. singular. 35. num. 1. Aliquando tamen ponitur cum copula, & denotat diversum ius, *Iason. in l. Nam, postea quam, §. Sed etsi quis, nu. 9. ff. de iureiurand. & in l. 2. nu. 11. ad finem, ff. nequis eum qui, Cened. citatus.* Aliquando etiam non adversatur, ut in l. 2. in principio, *vers. Sed servius, ff. ad legem Rodiam de iact. & in l. Qui se debere, ff. de condit. causa data, post alios Cened. ubi proxime, num. 3. cum quo proseguere, & numeris sequentibus.*

In textu, ibi, Quasi. Propria natura huius dictionis est denotare diminutionem; *Glossa, in verbo, quasi, de officio delegati. Felin. in cap. Gratium, nu. 12. eodem tit. & ibi Decius, & Abb. nu. 9. Bart. in l. Si ante nuptias, nu. 1. & ibi Iason. nu. 1. ff. solut. matrim. idem Bart. in l. Hoc colore, num. 1. & ibi Paul. nu. 4. ff. inofficios. testament. Cened. singular. 84. nu. 1. Tusch. tom. 2. conclus. 350. num. 3.* Veritatem quandoq; significat, *Felin. d. nu. 12. Bart. & Iason. d. nu. 1. Boer. decis. 44. nu. 29. Menoch. casu 362. nu. 28. Cened. nu. 2. Tusch. nu. 5. & 6.* Et de varia natura huius dictionis, vide omnino *Felin. d. cap. 12. Alexand. conf. 15. nu. 10. vol. 1. Cened. & Tusch. supra citatis locis.*

In textu, ibi, Ultra tertiam vicem. Cum textus hic non loquatur de materia gravi, nec præceptivè, non obligat ad mortale, iuxta ea, quæ notat *Abb. in cap. Crapula, nu. 2. de vita, & honestat. clericorum,* ubi resolvit, quod clericus trina vice vini debet esse contentus, idem quod intelligitur quando appetitus naturalis ultra non exigit, tradit post eundem *Abb. Gutier. lib. 2. canon. cap. 4. nu. 53.* qui nostri textus meminit. Sed pro hac sacerdotum sobrietate, & in bibendo moderatione, illud tanquam evestigio advertit: Deum prohibuisse *Levit. 10. nu. 9.* ne sacerdotes tabernaculum ingressuri vinum biberent, ut vel hoc præcepto illorum temperantiam significaret. *Vinum, & omne quod inebriare potest non bibetis: ut habeatis scientiam discernendi inter sanctam, & profanam.* Cuius legis, vini potum interdicens, eam rationem reddit *Caietanus,* illo loco, ut in sacerdote ad suum officium exercendum bona daretur dispositio.

CAP. Non oportet. X.

SYMMARIUM.

- 1 *Quid dicatur symbolum, & comessalia, quæ prohibentur in hoc textu.*
- 2 *Quod laici sint subiecti canonibus in materia nutritiva peccati. & n. 3. 4. & 5.*

IN textu, ibi, Symbolis. Symbolum secundum Praposit. hic, & Turrecrem. nu. 1. dicitur, quod ex pluribus aggregatur, & dicitur à *sin*, quod est simul, & *bolum*, quod est morsellus, quasi singulorū bolus, scilicet quando quilibet morsellū suum, idest partem suam ponit ad cōmunem comessationem faciendā. Tu vide posita ad cap. 1. num. 2. supra. dist. 15. *Comessalia*, secundum eisdem dicitur à comedendo, vel à cōmittendo, quia plures ibi simul mittant. Et ita convivias, quæ hīc prohibētur, secundum Praposit. sunt illa, in quibus partem suam quilibet confert, sed in hac prohibitione, non intelliguntur illa, quæ peregrini simul euntes, vel scholares simul eodem hospitio cōmorantes faciunt, quæ enim ad quotidianū vitium fiunt, non prohibentur, ut tenet Turrecrem. hīc in fine; de his convivijs, vide Bertach. in tract. de episcop. 1. p. lib. 2. §. De causa mater. episcop. nu. 74. in fin. qui textus meminit.

In textu, ibi, Aut etiam laicos. Vide Glossam magistralem. in regul. possessor. de regul. iuris, in 6. Abb. in cap. 1. nu. 5. de novi oper. nunt. Felin. in cap. In causis, nu. 1. in fin. de testib. Afflict. decis. 263. nu. 2. & decis. 322. nu. 4. Marant. de ordin. iudic. 3. p. nu. 73. Marth. de iurisdic. 4. p. centur. 1. casu 50. nu. 5. & casu 156. nu. 1. Speculat. de disput. & allegat. §. Porro, num. 4. in fine, cum quibus affirmativè tene, quod laici in materia peccati subsunt legibus canonicis. Et an extra hunc casum etiam obligentur, & iudices sæculares eas teneantur servare, & secundum eas iudicare? Et è converso, an ecclesiastici iudices teneantur servare leges civiles, ultra DD. qui propter latitudinem de materia confusè loquuntur, tu distingue duos casus. Primus, quando agitur de iudicio sæculari. Secundus, quando agitur de iudicio ecclesiastico. In primò casu, sic firma regulam. Leges civiles debent servari in foro sæculari, & secundum eas iudices laici tenentur iudicare, textus, in cap. Non sine, de arbitr. cap. Cum esses, de testam. & quæ ibi notantur. Abb. post Butr. in cap. Clericis, de iudic. & alij, quos citat Decius in cap. Ecclesia Sancta Maria, num. 28. de constit. Amplia hoc etiam procedere circa ordinem procedendi, tenentur etiam in hoc iudices servare leges civiles, ut per Decium, citato loco, nu. 42. Iason. in l. 1. nu. 20. C. summa Trinit.

Limita primò, prædictam regulam in materia concernente peccatum; tunc enim leges canonicæ attendendæ sunt, & secundum eas iudicari debet, ex Doctoribus proximè citatis, in principio. Limita secundò, quando de iure civili datur dubium, & ius canonicum tollit dubitationem, & super ea disponit Glossa, verbo, certis causis, in cap. Per venerabilem, qui filij sine

sunt legitimi, & in cap. Licet ex suscepto. de foro competent. Abb. ibi, nu. 10. Decian. tract. crimin. lib. 2. cap. 18. nu. 16. quos casus dubios vide cum Felin. in d. cap. Ecclesia Sancta Maria, nu. 49. ubi inquit, quod quando datur casus, qui non est de iure civili, & inter Legistas sunt opiniones, stabitur iuri canonico decidenti in illis casibus contra opiniones Legistarū. Abb. d. cap. Ecclesia Sancta Maria, nu. 49. Limita tertio, prædictam regulam, quando agitur de favore animæ, scilicet de relictis ad pias causas, Bart. in l. 1. lectur. 1. nu. 63. C. sacros. Eccles. Alexand. in l. Captatorias, nu. 3. & ibi Iason. nu. 12. C. de testam. militar. Anchar. cons. 25. nu. 1. Felin. d. cap. Ecclesia Sancta Maria, nu. 59. ubi de miserabilibus personis, & in cap. In causis, nu. 1. de testibus, Agydus in repetit. legis 1. C. sacros. Eccles. 3. p. in intro, nu. 2. & seqq. Limita quarto in his, quæ damnum, & libertatem Ecclesiæ concernunt, tales enim leges sunt invalidæ, & standum est iuri canonico, Iason. in l. Generaliter, §. Cum autem, nu. 2. vers. Item pro ista, 2. opinione contra Bald. C. institut. & substitut. Abb. in cap. 1. nu. 4. de novi oper. nunt. & in cap. Nuper, nu. 2. de testib. Felin. in cap. Super eo, nu. 3. eodem tit. Anchar. cons. 13. & præcedentibus. Decianus, citato loco, nu. 12. Et quæ leges dicantur contra libertatem Ecclesiæ, vide cum Decian. in d. cap. Ecclesia Sancta Maria, num. 2. & 45. & ibi Abb. nu. 32. & in cap. 1. nu. 4. de novi oper. nunt. Felin. in d. cap. Ecclesia Sancta Maria, nu. 69. Et an sit contra libertatem, seu in damnum Ecclesiæ, & non valeat statutum, seu lex disponens, quod clerici non habeant officia sæcularia, vide Cabal. crimin. resolat. casu 64. nu. 10.

Limita quinto, quando sumus in dubio, tunc enim potius attendendum est ius canonicum, quam civile. Abb. in d. cap. Ecclesia Sancta Maria, num. 17. & in d. cap. 1. nu. 6. de novi oper. nunt. Decian. citato loco, nu. 12. Et ita quando inter Doctores opiniones sunt diversæ, quod Legistæ sequuntur unam, Canonistæ aliam, sequenda est Canonistarum, si magis favet Ecclesiæ. Iason. d. §. Cum autem, nu. 2. vers. Et potest corroborare, quia in dubijs opinionibus. Limita sexto, quando per ius civile in aliquo casu non est provisum, & provisum est prius canonicum. Abb. in d. cap. 1. nu. 6. Cened. ad Decret. collectan. 70. nu. 4. Limita septimò, in causa feudali, in illa enim in subsidium stabitur iuri canonico, propter iuramentum, Decius, qui plures refert, in d. cap. Ecclesia, nu. 31. Limita octavo in terris, quæ sunt de temporali iurisdictione Ecclesiæ, in his enim etiam servandum est ius canonicum, Dec. ubi proximè, nu. 29. Felin. in cap. In causis, in 2. & in cap. Fraternalitatis, & in cap. Testimonium, de testib. Alexand. cons. 92. & cons. 167. in fin. vol. 4. Abb. in cap. Clericis, col. 1. de iudic. & cons. 94. dubit. 4. vol. 2. quos citat Decian. citato loco, nu. 25. Limita nonò, in filiis spuris,

quibus alimenta debentur, iuxta textum in cap. Cum heret. in fin. de eo, qui dixit matrimonium; talis namque æquitas etiam debet servari in foro sæculari, Dec. qui multos citat in d. cap. Ecclesia Sanctæ Mariæ, nu. 30. vide Cened. ad Decretal. collectan. 2. nu. 1. ubi invenies, quando clerici ligantur statutis laicorum.

S In secundo casu, quando agitur de ecclesiastico iudicio, constitue sic regulam. In foro ecclesiastico, causæ decidendæ sunt, secundum ius canonicum. Abb. in d. cap. 1. nu. 7. & in d. cap. Ecclesia, nu. 14. & ibi Felin. nu. 43. Dec. in cap. 1. lectur. 2. nu. 3. de constit. Marant. de ordine iudic. 3. p. nu. 73. Marth. d. casu 50. nu. 2. Limita primò, præcedentem regulam, quando defuit ius canonicum, tunc enim ecclesiasticus iudex potius debet sequi ius civile, quam consuetudinem specialem locorum. Glossa, verbo, cum defuit, circa finem, in cap. Consuetudo, dist. 1. Abb. in d. cap. 1. nu. 3. de novi oper. nunt. Decian. citato loco, nu. 28. Limita secundo, quando ius canonicum innititur rigori, & ius civile æquitati, tunc enim servabitur ius civile, & secundum illud iudices ecclesiastici iudicabunt, Archid. in cap. Quod à patribus, dist. 75. citatus à Decian. d. cap. 18. lib. 2. criminal. nu. 17. Limita tertio, ubi lex civilis est favorabilis, & æqua, & non est expressè reprobata à iure canonico. Felin. d. cap. Ecclesia Sanctæ Mariæ, nu. 53. & ibi Decian. nu. 27. ubi resolvit, quæ sit lex favorabilis: sublimitabis tamen hanc limitationem cum Decian. citato loco, nu. 18. circa medium, & nu. 19. & 20. Limita quarto, quando leges civiles sunt approbatæ à iure canonico, Glossa in cap. In primis, verbo, capitali, in fin. & ibi Præposit. nu. 30. 2. q. 1. Iason in l. 1. nu. 43. C. summa Trinit. quem vide, & Felin. in cap. 2. nu. 47. de rescript. Decian. ubi proxime, nu. 22. ubi inquit, quod leges approbatæ, & canonizatæ à iure canonico dicuntur illæ, quæ in canonibus, & constitutionibus Pontifici sunt insertæ, non verò, quæ p. Gratianum in corpore Decreti sunt transcriptæ, vide tamen Felin. in d. cap. Ecclesia Sanctæ Mariæ, nu. 38.

C A P. Pro reverentia. XI.

S V M M A R I V M.

- 1 An lectio Scripturæ sacra, debeat legi in omni mensa, in qua sacerdotes comedunt? & an hoc sit de præcepto?
- 2 An in actibus Vniversitatis, sit necessarium exprimere nomina singulorum, an sufficiat dicere hoc fecit Vniversitas?

I N textu, ibi, Sacerdotali cōvivio.

Tarrec. hic inquit, quod text. intelligitur solū

de convivijis sacerdotalibus, ubi est collegium, non solū regulare, sed quodcūque aliud clericorū; idem tenet Præposit. quavis aliqui tenuerūt, quod textus hic solū loquebatur de regularibus. Quod textus non sit de præcepto, colligitur ex verbis illius ibi pro reverentia Dei, & ibi immisceatur, iunctis quæ supra dixi in cap. Quando, verbo, ex eodē, hac dist. De hac lectione sacræ Scripturæ meminit Bertach. de episcop. 1. p. lib. 4. de vita episcop. nu. 1. & 1. p. lib. 2. §. de causis mater. episcop. nu. 74. post princip. de utilitate huius lectionis, inquit Matth. 4. nu. 4. relatus à Turrecrem. Non in solo pane vivit homo, sed in omni verbo, quod procedit de ore Dei. & Augustin. præcipiens in regula hoc idem, assignans rationem inquit, Nè sole fauces sumant cibum, sed aures esuriant verbum Dei. Vide latè Paulum Fusch. de visitat. lib. 2. cap. 25. nu. 55. qui nostri textus meminit.

I N textu, ibi, Vniversa Synodus.

Ego distinguerem hic duos casus. Primus in actu in quo ipsa Vniversitas, seu communitas constituit Syndicum, seu procuratorem. Secundus in cæteris alijs actibus. In primò casu, aut procurator constituitur ad vendendas res ipsius cõmunitatis, aut ad alia negotia, non ita præiudicialia. In primò membro resolve, quod debet exprimi nomina singulorum, p. textum in l. fin. C. vendit. rerum civitat. lib. 11. cap. 1. de his, quæ sunt à pralat. sine consens. capit. In secundo membro, non erit necessarium exprimere propria nomina singulorum, si Vniversitas, seu cõmunitas sit magna, argumento text. in cap. fin. de procurat. Si autem fuerint parva, debent exprimi nomina, p. textum in cap. Quanto, de his, quæ sunt à pralat. In secundo casu dicerem, quod non erit necessarium, quod nomina propria exprimantur, p. textum in cap. Licet, & ibi Glossa, verbo, cõmune, de probat. §. Nominatim, ubi Aretin. nu. 2. Instit. ex heredit. liberor. & quæ Abb. in cap. In Lateranensi, nu. 7. de præbend. De materia vide Speculat. de Syndico, §. 1. nu. 16. Bart. in l. 1. nu. 5. de albo scribenda. Alex. conf. 1. nu. 6. vol. 4. Abb. in cap. Quanto, nu. 7. de his, quæ sunt à pralat. qui citat Baldum in l. 1. ff. Magistratibus.

C A P. Non liceat. XII.

S V M M A R I V M.

- 1 Non omne quod licet est honestum.
- 2 An peccent ecclesiastici, non benedictes Mensam?
- 3 An nomine laicorum, veniant illi, qui sunt astricti alicui religioni?
- 4 Post cibos gratias Deo referre debemus?

1 **I**N textu, ibi, Liceat. Notabis tamen, non omne quod licet, honestum esse, ut dicit *Turiconsultus Paulus* in l. Non omne, 187. ff. de regulis iuris, de quo vide *Dec. in l. Semper, in coniunctionibus, 158. num. 9. & 10. eodem tit.*

2 **I**n textu, ibi, Hymno dicto. Vide *Navarr. de orat. & hor. canonic. cap. 18. nu. 42.* ubi tenet, quod quanvis aliqui dicant, teneri sacerdotes benedicere mensam sub reatu peccati mortalis, ut *Prapost. hinc nu. 2.* Nihilominus communis sententia, quam ipse sequitur, est quod non peccant, nisi venialiter tantum; quibus conducunt ea, quæ supra notavi in *cap. Quando, verbo, ex eodem, faciendo differentiam inter materiam levem, & gravem.*

3 **I**n textu, ibi, Sed nec religiosi laicos. Vide *Dominicum in cap. Ex eo, §. In Ecclesijs, nu. 1. de elect. lib. 6.* & ibi *Archid. nu. 4. Feder. de Sen. cons. 213. Ad ultimum quod dico, nu. 2. Abb. in cap. Causam, num. 2. & 5. de prescript. Prapost. hinc, in principio, & in cap. Mulier, nu. 8. dist. 23.* Ex quibus collige regulariter nomine laicorum non venire illos, qui alicui religioni sunt astricti.

4 **I**n textu, Post cibos gratias auctori Deo referre. Ut multorum hominum edacitati, gulæque inexplebili salutaria fræna iniiciantur, consulto præcipit noster textus, ut cibos præcedat benedictio, & gratiarum actio subsequatur. De benedictione non nihil diximus *numer. 2.* ad illa verba textus, *Hymno dicto;* nunc aliquid de gratiarum actione prælibemus. Et quidem primò loco accedat locupletissimum, *Seneca, testimonium, qui lib. 2. de beneficijs, cap. 17. & cap. 32. ita inquit. Qui accepit beneficium, nondum consummavit officium suum, restat enim pars reddendi; sicut in lusu est aliquid, pilam scitè, ac diligenter excipere; non dicitur bonus lusor nisi qui aptè, & expeditè remisit, quam acceperat.* Elegans sanè similitudo ex pilæ ludo deducta, in quo egregiè lusoris est acceptam pilam remittere, ac torquere. Qui ergo Deum rerum omnium auctorem agnoscit, à quo, tanquam à fonte ciborum omnium, quibus vescimur, affluentia dimanavit; erit sanè ingratitude nota longè inurendus, si post sumptas dapes, famemque expletam, se Deo gratum non exhibeat. *Sebastianus Barradas lib. 3. sui Itinerarij, cap. 19. num. 7. ad finem. Cum, inquit, cibos colligimus ex agris, vinum, oleum, frumentum, cumque illos edimus: cum gratiarum actione, Deique laudibus, & adoratione colligendi sunt, & comedendi, ne largitori ingrati simus.* Hinc fit ut olim Hebræi in maioribus Dei beneficijs se gratiores exhibuerint, ideoque *vates Regius*

David quosdam Psalmos pro torcularibus, inscripsit, quoties enim populus ille sua torcularia vino redundantia aspiciebat, Psalmis, & Canticis Deum gratulabundus venerabatur. *Theophylact. Ioann. 5. Tunc, inquit, torcularia sua implebant Israelite, & vuas premebant, & propterea agebant gratias, Psalmisque utebantur.* Facit pro hac sententia *cap. Reverentiamini, 16. quest. 1. ubi dicitur, gratias Deo per omnibus exhibendas.*

DISTINCTIO XXXV.

S V M M A R I V M.

- 1** *An in casibus, in quibus clerici possunt torqueri, possint torqueri per laicos? & num. 2.*
- 3** *An possint clerici verberari per laicos, de mandato sui superioris? & nu. 4.*
- 5** *An prelatus, vel alij de eius mandato facientes clerico violentiam, qui paratus erat corrigi, incurrat excommunicationem?*

IN summa, ibi, Ut percutiat. Ad resolutionem huius questionis; sic statue conclusionem. Clerici possunt de iure torqueri si sunt de crimine diffamati, vel suspecti. *Abb. in cap. Cum in contemplatione, nu. 6. de regul. iuris. Felin. in cap. Universitatis, num. 2. de sentent. excommunicat. & in cap. Olim, num. 2. vers. Tertius casus, de rescript. Decius in cap. At si clerici, nu. 19. de iudic. Iul. Clar. §. si. q. 54. nu. 24. Salzed. in praxi, cap. 128. nu. 1. & ibi Additio, littera A. Decian. vol. 3. respons. 63. num. 38. Ceval. commu. q. 619. nu. 2.* Ampliatur primò, hæc conclusio, ut non solum procedat in causa criminali, sed etiam in causa civili, habente delictum annexum. *Abb. in cap. 1. nu. 6. de deposito, Luc. de Pena in l. 1. C. numerat. lib. 12. vers. Quod si quis, in fine. Salzed. nu. 1. Baiard. in additionibus ad Iulium Clar. d. quest. 64. nu. 6.* Ampliatur secundo, ut procedat non solum in clerico in minoribus, sed etiam in presbytero. *Abb. in d. cap. in contemplatione, num. 6. Salzed. d. nu. 1.* Ampliatur tertio, ut procedat sine eo, quod degradatio præcedat ipsam torturam; id enim absurdum erat, ex ijs, quæ *Salzed. ubi proximè, nu. 4. ubi contra Alexand. Roman. Rosel. & alios, hoc tenet.*

Limitatur primò prædicta conclusio, ut non procedat ad hoc ut clerici puniantur, ita severe, & crudeliter, quemadmodum solet fieri

cum laicis. *Abb. d. nu. 6, & Salzed. citato, nu. 6. & ibi Additio, littera D. ubi inquit, Quod hoc non habet contradictorem.* Limitatur secundo, ut non possint clerici torqueri per laicos etiam demando sui superioris contra ea, quæ *Egydus Coninck, de Sacrament. disp. 14. dub. 15. nu. 191. vers. Difficultas. Abb. in cap. Ut fama, nu. 8. de sentent. excommunicat. Decius in cap. Dilectis, nu. 1. de appellat. Felin. in cap. Universitati, nu. 2. de sentent. excommuni.* ubi inquit, quod superior mandans excommunicationem incurrit. *Salzed. ubi proximè, num. 7. & ibi additio, quæ limitatio sublimitatur in clerico assassino, & quando clerici non reperiuntur, qui clericos possint torquere, & sciant, tunc enim poterint laici eos torquere ex Navarr. conf. 42. de sentent. excommunicat. Aufrer. in repetit. Clement. 1. de officio Ordin. regula 3. fallent. 2. & ex alijs, quos refert Salzed. citatus, Suar. de censur. disp. 22. sect. 1. nu. 44. & ad hos terminos reducendus est Iul. Clar. d. q. 64. nu. 25.* Limitatur tertio, nisi ipsi clerici habeant dignitatem aliquam, tunc enim non poterunt torqueri, ex ijs, quæ tradit citato loco *Iul. Clar. nu. 17.* Sublimita tamen hanc limitationem, ut torqueantur in criminibus exceptis, sine eo quod habeant dignitatem, seu prærogativam. *Angel in tractat. de malefic. tit. quod fama publica, num. 102. Gandin. tit. de questionib. & torment. num. 9. Vital. tit. ad legem Iuliam maiest. nu. 3. Baiard. in addition. ad Iulium Clarum, citato loco, num. 61. Decian. dict. tractat. criminal. lib. 7. cap. 37. nu. 3.*

3 In Glossa, in vers. Non tamen per laicum. Supposito, quod clericus licite possit causa correctionis verberari, iuxta Glossam in presenti, textus in cap. Cū beatus, 1. hac eadem dist. cap. 1. de calumniatoribus, *Abb. in cap. Universitati, nu. 4. de sentent. excommunicat. & ibi Felin. nu. 4. & 1. in fine.* Resolve, quod ultra id quod episcopus non potest proprijs manibus verberare clericum etiam causa correctionis, *Decian. in tract. crimin. lib. 6. cap. 18. nu. 3. Suar. de censur. disp. 22. nu. 35. & sect. 1. nu. 42.* nec etiam dare licentiam, ut laicus eum possit verberare, nisi sit traditus curiæ seculari. *Præposit. hinc nu. 1. Abb. in cap. Ut fama, nu. fin. de sentent. excommunicat. & ibi Felin. idem Abb. in d. cap. Universitati, num. 2.* quinimò in hoc casu tam laicus, quam superior mandans sunt excommunicati, ut per *Abb. d. nu. 2. & vide quæ infra cap. Episcopū, hac dist. & in cap. Neminem, nu. 3. Egd. Coninck, de Sacram. disp. 14. dub. 15. nu. 190. vers. Tertio prælatus; & tenentur recipere absolutionem à Summo Pontifice. Felin. in d. cap. Universitati, nu. 3.* ubi inquit, quod prælatus, si immoderate castigat subditos, ita ut ex eo sequatur mors, quod non evitat pœnam irregularitatis, citans *Butrium, Abb. Ioan. Andr. Anchar. & Dominic. hoc tenentes.* Imò episcopus, vel

alius prælatus, qui simul cum ecclesiastica potestate, habet etiam laicam, non potest per se iubere occidere aliquem vel mutilare, *cap. ult. ne clerici, vel monachi, in 6. eleganter Navarr. in cap. Novit, notabil. 6. nu. 25. & 26.* qui nostri textus meminit.

An autem familia armata regum, & potestatum, de mandato superioris possit capere clericum, sine eo quod incurrat excommunicationem? Resolve cum *Suar. d. disp. 22. sect. 1. nu. 43.* in fine, affirmative, & cum *Abb. in d. cap. Ut fama, nu. 5. & ibi Felin. nu. 1. vers. penult. duobus,* vel tribus requisitis concurrentibus. Primum, quod clericus sit subditus prælati mādātis. Secundū, quod ad ipsum mandantem pertineat correctio. Tertium, quod offensio facta in clericū sit iusta, ut *Felin. d. nu. 1.* ubi tangit questionem. An si in hoc casu unus ex familia clericum interficiat, evitet pœnam excommunicationis? Refert *Bald. Anan. & Abb.* dicentes, quod non, sed ipse dubitat, quia inquit, *non videtur illi data tanta potestas, & ego illi assentior.* An quando familia Principis non habet mandatum superioris, possit clericum capere in flagranti delicto, & in casu, quo est suspectus de fuga? Vide *Præposit. in cap. Si quis diaconus, nu. 5. dist. 50. Abb. in d. cap. Ut fama, nu. 6. & in cap. Cum non ab homine, nu. 14. & seqq. de iud. & ibi Felin. nu. 2. Marth. de iurisdic. 4. part. casu 42. per totum,* ubi tenet nullo modo posse capi per ministros laicos, quinimò si id faciant, incurrere excommunicationem Bullæ Cænæ: vide etiam *Souzam in Bullæ Cænæ, cap. 16. disp. 82. num. 8. & cap. 20. disp. 97. num. 3.* Contraria tamen opinio mihi videtur verior ex ijs, quæ *Salzed. in praxi, cap. 125. nu. 3. & ibi Additio littera B. & C. Ceval. commun. q. 267. nu. 6. Iul. Clar. q. 28. nu. 6. & vide etiam ea, quæ notavi in summa, dist. 41. verbo, habitu. Egd. Coninck, de Sacrament. disp. 14. dub. 15. nu. 191. & quod clericus non possit detineri per laicos in carcere, etiam in hoc casu sine licentia superioris, *Decian. in tract. crimin. lib. 6. cap. 19. nu. 8.* Licet enim tunc non dicatur inferri manus violentas clerico, dicitur tamen inferri temerarias, & inferens, seu detinens, punitur de sacrilegio, vide etiam *Dominic. in cap. Si clericos, nu. 4. vers. Nota quod ex iniectioe Suar. de censur. disp. 22. sect. 1. nu. 4.* ubi, temerariam persecutionem nominat violentam.*

In Glossa, verbo, Item distinguendo, ibi, Quæ corrigendæ sunt. *Præposit. hinc nu. 3.* cum *Arch.* querit. An si prælatus, vel alius de eius mandato capiat clericū violentiam inferendo, qui erat paratus corrigi, & volebat obedire incurrat excommunicationem? Tu in proposito, tres casus distingue. Primum, quando clericus est incorrigibilis, & talem

talem esse constat. Secundum, quando est corrigibilis, & paratus est corrigi, & obedire. Tertium, quando est dubium, an sit paratus obedire, vel non? In primo casu non est dubium, quod possit capi mandato superioris, etiam illi inferendo manus violentas, sine eo quod excommunicationem ineurat, qui illum capit, *Abb. cap. Ut fama, nu. 1. de sentent. excomunic.* & ibi *Felin. in princip. idem Felin. in cap. Cum non ab homine, nu. 2. de iudic. Dominic. in cap. Si Clericos, nu. 5. vers. Et ibi distinxit, de sentent. excomunicat. in 6.* In secundo casu, non potest capi, nec ei potest fieri violentia, alias incurritur excommunicatio. *Dominic. citato loco, & ibi Arch. nu. 1. Felin. in d. cap. Cum non ab homine, nu. 2. & ibi additio.* In tertio casu, distinguendum est etiam, praelato, vel iudici constat de delicto, vel non constat, si constat etiam per presumptiones, potest clericus capi, & ei fieri violentia. *Præposit. hic nu. 3. prope fin. Dominic. d. cap. Si clericos, nu. 5. Felin. d. cap. Cum non ab homine, nu. 2. ubi citat textum in cap. 1. de deposit. textus in cap. Super eo, de crimina falsi. Clement. 1. de heret. quos etiam citat Dominic. faciunt etiam, quæ *Abb. in cap. Super his, nu. 1. de penis: si vero iudici non constat, vel praelato, nec per probationes, nec per presumptiones, tunc non potest capi clericus, & si ei violentia inferatur, incurritur excommunicatio, Dominic. citato loco, & Præposit. hic nu. 3. ad med. Suar. de censur. disp. 22. sect. 1. nu. 41. ubi aliqua vide, quæ hanc questionem satis dilucidant.**

CAP. Quid autem. I.

S V M M A R I U M.

- 1. *Quomodo se debeat habere praelatus circa correctionem subditorum. & n. 2.*
- 3. *An possit aliquis cogi ad fidem?*

IN textu, ibi, Qui verberibus timeri volunt. Advertendum est, quod correctio est duplex, una fraterna, quæ est actus charitatis, & ordinatur specialiter ad emendationem fratris delinquentis, per simplicem admonitionem, ad quam omnes ex charitate tenentur, iuxta textum in cap. Si peccaverit, 2. q. 1. & ibi *Præposit. nu. 13. & 14.* non tamen tenentur ex necessitate, nisi ut ad alia opera pia, vide *Cassan. conf. l. nu. 14. §. Ad secundum. D. Thom. 2. 2. q. 33. art. 1. & seqq. Abb. in cap. Novit, nu. 32. & seqq. de iudicis, & quæ *Molin. de iustit. tom. 6. tract. 4. disp. 1. nu. 1. Navarr. in Manual. cap. 24. nu. 12. & de hac correctione, vide quæ notavi in tractat. de confessor. sollicitant. cap. 18. per totum, de qua**

non loquitur textus noster. Altera est correctio iudicialis, quæ est actus iustitiæ, per quam intenditur bonum commune, quod non solum procuratur per admonitionem fratris, sed etiam per punitionem, ut alij a peccato timentes desistant, de qua loquitur noster textus, & *Præposit. hic nu. 1. Turrecremat. 2. qui dicunt praelatos debere circa correctionem esse benivolos, per textum in cap. Licet, hac eadem dist. in iudicio iustos, cap. Iudicat, 3. q. 7. in animadversione misericordes, cap. Disciplina, 1. hac dist. & non debent desavire, nisi ex causa, adversus illos, quos putant malos, l. Observandum, ff. officio præstidit: si enim corrigibiles sunt, valet multum, quod sint misericordes; si vero incorrigibiles, severi, cap. Quanto, 2. q. 7. cap. 1. de postul. præl.*

Vnde *Socin. in tractat. de visitat. nu. 29. inquit, quod correctio debet fieri semper cum misericordia, & in cap. Ad audientiam. nu. 1. de homicidio, quod debet esse lenis, & moderata, & Stimul. Pastor. in concione de officio pastoralis, §. 9. fol. mihi 38. vers. Inquit, ex D. Ambrosio, seu Chrysostomo, loquens de hac correctione. Iustitia sine misericordia, non est iustitia, sed crudelitas: misericordia vero sine iustitia, non est misericordia, sed caritas: alterum ergo alteri miscendum est, & faciendum quoddam ex utroque, temperamentum, & ut iustitia sit clemens, & misericordia non remissa. Quem vide ubi plura ad propositum, vide etiam, quæ infra notavi in cap. Licet, 6. & in cap. Omnis, 10. & in cap. Sunt namque, 14. Et an à correctione, si excedatur modus possit appellari? *Abb. in cap. Ad nostram, in principio, de appellat. & latius Decius, ibi, nu. 1. & quando modus exceditur, an castigans teneatur, tãquam dolosus? Alexand. conf. 45. num. 3. & 4. vol. 3. vide etiam Azor. institut. moral. 2. part. lib. 12. cap. 15. ubi an præceptum correctionis obliget omnes, & cum vitæ periculo? & an possit differri?**

In Glossa, verbo, Fidem. Dnas **3** statue in proposito conclusiones. Prima, Gentiles, & Iudæis, qui nunquam fidem susceperunt, non possunt cogi ad fidem, *Præposit. & Turrecremat. hic, & in cap. de Iudæis, in princip. infra eodem, ubi, nu. 1. ad med. inquit Turrecremat. ex D. August. Quod omnia potest homo volens, credere autem non nisi volens, & ex Raymund. Quod Iudæi debent potius adduci ad fidem auctoritatibus, rationibus, & blandimentis, quàm asperitatibus compelli. Abb. in cap. Quod super, nu. 15. de voto, & in cap. Sicut, nu. 3. de Iudæis, & in cap. Quidam, nu. 1. de apostatis, & in cap. Maiores, §. Item queritur, nu. 3. de baptismo. Sor. in 4. dist. 5. q. unica, art. 10. vers. Tertia conclusio, late D. Thom. 2. 2. q. 10. art. 8. lege late Suar. de hac questione, tract. de fide, disp. 18. sect. 4. & 5. Secunda conclusio est, quod infideles, qui quãdoque susceperunt fidem, et eam professi sunt, sicut*

heretici, & apostata, tales corporaliter sunt cogendi, ut impleant, quod promiserunt. Textus in cap. Schismatici, & in cap. Jam vero, 23. quest. 6. Turrecremat. in presentia, nu. 2. in fine, & Præposit. nu. 1. idem Turrecremat. in d. cap. de Judæis, infra, hac eadem dist. nu. 1. & ibi Præposit. D. Thom. ubi proximè, in responso ad secundum, & an quando infidelibus fides sufficienter est proposita, teneantur sub præcepto credere? Vide Sanch. in summa, lib. 2. cap. 1. nu. 2. & 5.

C A P. Neminem. II.

S V M M A R I V M.

- 1 Quando celebratum fuit Romanum Concilium?
- 2 Quis dicatur incorrigibilis.
- 3 An incorrigibilitas sit causa propter quam clerici possint verberari?
- 4 Quod privatio de qua in hoc textu, non est vera excommunicatio.

I N superscriptione textus, ibi, In Concilio Romano.

Romanum de quo in presentia, congregatum fuit tempore Sylvestri Papæ, qui Ecclesiam gubernavit temporibus Constantini, anno Domini 315. de quo Carranza in summa, fol. mihi 27. In hoc Concilio 275. episcopi intervenerunt, in eo damnatus fuit Calixtus, Arius, Photinus, & Sabellius, & aliqui canones ordinati sunt, de quibus Carranza d. loco, fol. mihi 31. vers. Hoc Concilium, subscribere 284. episcopi, & 45. diaconi, & Constantinus Augustus, & eius mater Helena, fuscè Baron. tom. 3. anno Christi 315. §. Ex his autem, sed meo iudicio fallitur Carranza; nam Concilium Romanum in quo Calixtus, & alij fuerunt damnati, fuit collectum tertio Kalendas Ianuarij, Crispo, & Constantino consulibus, anno Christi 324. ut colligitur ex eodem Baron. tom. 3. anno Christi 324. §. Hoc eodem anno, & seqq. quem latè videbis.

- 2 In textu, ibi, Sed si ita causa exigit. Incorrigibilis, duobus modis summi potest, propriè, & impropriè, iuxta ea, quæ notavi in tractat. de confessar. sollicit. cap. 24. nu. 28. Incorrigibilis propriè dicitur ille, qui non tantum semel, sed sæpius monitus legitime, adhuc crimini adhæret, & Ecclesiæ pœnas ita contemnit, & ad eum obduratus est corde, ut nulla spes sit correctionis. Decius in

cap. Cum non ab homine, num. 17. in fin. de iudic. Covar. pract. cap. 23. num. 2. Clarus in §. fin. q. 36. nu. 34. vide tamen Felin. in d. cap. Cum non ab homine, nu. 12. in fin. Impropriè, & largo modo incorrigibilis dicitur, qui in crimine perseverat, & ter monitus non desistit, & qui penitentiam sibi iniunctam non facit. Decius dist. nu. 17. dicitur etiam impropriè incorrigibilis, qui propter delictum habens annexam pœnam mortis bis remissus fuit à Curia ecclesiastica ad sæcularem, & se non emendavit Iulius Clav. proximè citatus. Est etiam incorrigibilis hoc modo, ille qui semel legitime admonitus verbis, se non emendat. Abb. & Anton. in dict. cap. Cum non ab homine, & vide quos refero in annotat. ad cap. 14. nu. 28. in tractat. de confess. sol. De hac igitur incorrigibilitate agit noster textus. In summa huius distinctionis supponimus posse clericos verberari, non tamen per laicum, ubi vide quæ notavi, & vide Glossum in cap. Cum voluntate, verbo, de familia, de sentent. excommunicat. ubi ponuntur sex casus, quibus causa correctionis, licet clericos verberare, & percutere, quin incuratur excommunicatio. Adde etiam nunc cum Præposit. hic nu. 2. & 3. & cum Turrecremat. num. 1. quod propter delicta possunt verberari clerici, si incorrigibiles sint, quibus adiunge Suar. de censur. tom. 5. disp. 22. sect. 1. nu. 41. ubi concludit, quod ad verberandum clericum debent concurrere certæ circumstantiæ necessariæ naturali, vel positivo iure. Prima, quod superior talem actionem exercent circa suum subditum. Secunda, ut subsit causa proportionata, quia sine illa non habet locum ratio correctionis, aut vindictivæ iustitiæ. Tertia, quod talis castigatio, vel punitio fiat servato debito ordine iuris, aliàs non evitabitur censura, quod etiam sentit Præposit. d. nu. 3. ubi inquit, quod superior non potest verberare clericum ex malitia, vel odio, quod habet contra eum, vel ut timeatur. Et si prædictæ circumstantiæ non serventur, quas pœnas incurrat dictus superior, vide infra cap. Episcopum, 7.

In textu, ibi, Triduo privetur. Turrecrem. hic nu. 1. in finalibus verbis, tenet, quod pœna hic imposita clericis suspensionis à communione fratrum per tres dies, est excommunicatio, & idem sentit Præposit. num. 2. in fine. Resolve tamen cum Suar. de censur. disput. 24. sect. 1. nu. 5. quod pœna de qua in hoc textu, & in cap. Placuit, dist. 18. & in cap. 1. dist. 34. & cap. Episcopi, 1. q. 3. non esse propriè censuram, nam in illis solum datur separatio à consortio fratrum, non ab usu sacramentorum, & præscribitur terminus trium dierum, ac excommunicatio non habet diffinitum tempus, quem vide ibi nu. 7. & seqq.

CAP. Qui syncera. III.

SUMMARYM.

- 1 An filij infidelium debeant baptizari invitis parentibus? & num. 2. & 3.
- 4 An infideles possint muneribus ad fidem invitari?
- 5 An Iudaei tolerandi sint in suis ritibus, & festivitibus?
- 6 Quae sint festivitates, & ritus Iudeorum? & num. 7. 8. 9. 10. 11. 12. & 13.
- 14 An per ea, quae quis in suis libris scribit, convincatur de eo, quod in eis reperitur? & n. 15. & 16.

IN textu, ibi, Extraneos christiana religione.

Vide infra quae notavi in cap. de Iudeis, verbo, ergo non vi, & ultra ea in proposito sequentes firma conclusiones. Prima sit, adulti infideles, non possunt inviti compelli ad baptismum, Durand. in 4. dist. 4. q. 6. num. 8. Sotus in 4. dist. 5. q. unica artic. 10. vers. hac autem quaestio. Praeposit. hic num. 1. Secunda conclusio sit, parvuli in fidelium, non possunt cogi ad baptismum: cum enim iure divino prohibeamur tollere re proximi clam, vel per violentiam contra eius voluntatem, non licet christianis res, & bona infidelium, & multo minus filios, ad quemcumque usum, seu factum, illorum auferre, Durand. ubi proximè num. 9. idem sentit Praeposit. hic per totum numer. 1. quanvis non ita clarè loquatur, D. Thom. 2. 2. quaest. 10. art. 12. quem sequuntur omnes ibidem, alios refert Suar. tom. 1. de sacram. disp. 25. sect. 3. vers. nihil ominus, qui nostri textus meminit. Intellige tamen eo modo quo Sot. citato loco prope fin. Contra hanc autem sententiam non desunt argumenta, ut scilicet si ipsi filij in fidelium longe distent à parentibus, ita ut nulla sit spes, nec obligatio restituendi filios, vel quia tam longè distant, ut moraliter non possint restitui, cum tunc patris arbitrio non regantur, possunt ab Ecclesia baptizari, vide quae notavi infra in c. de Iudeis, verbo, ergo non vi. Eleganter Suarius d. sect. 3. vers. secundo infertur, Vasquez. de baptismo disput. 155. capit. 3. num. 39.

2 Tertia conclusio. Filij infidelium, qui cum fidelibus conversantur, & cumorantur in ea-

dem terra, non ut servi, sed ut mercatores, vel subditi, non possunt invitis parentibus baptizari, quia nec ulla potestas publica, nec privata persona potest eis licite, eorum bona auferre, & multo minus filios, qui sunt patribus chariores, Durand. ubi proximè numer. 10. Vasquez. tom. 2. de sacrament. baptis. disp. 155. cap. 2. Suar. ubi proximè, & sect. 4. vers. dico ergo. Quod limitabis nisi parvulus sit in extremo mortis periculo, tunc enim baptizari poterit, praesertim lecretò, & occultè, quia iam videtur parens moraliter amisisse ius in filium, quia quod parum distat, nihil distare videtur, post alios docet Suar. d. sect. 3. vers. ex his autem, Vasq. disp. 155. cap. 3. num. 22. & cap. 4. num. 49. & sequentibus.

3 Quarta Cōclus. Si infideles sunt servi Principis christiani, vel alterius particularis, tunc eius filij licite possunt baptizari invitis parentibus. Durand. citat. loco nu. 11. vide etiā Glossam in cap. iudeorum 28. q. 1. & Abb. in cap. Quidam nu. 1. de apostat. & in cap. Sicut nu. 1. de Iudaeis Vide etiam de materia Turretrem. in cap. De Iudaeis num. 4. infra hac dist. & Afflict. decis. 151. & ibi additio, late Suar. d. sect. 4. vers. dico secundo. Vasquez. d. disp. 155. cap. 4. num. 46. Et quod domini teneantur sua mancipia baptizare, & christianè educare. Aegid. Coninck. quaest. 68. num. 87. optime Suar. d. disp. 25. sect. 6.

4 Quinta. conclusio. Cum dicitur filios in fidelium, invitis parentibus, non posse baptizari, ita intelligendum est, ut cōsentus alterius parentis, etiam matris sufficiat, ut colligitur ex c. 2. de convers. in fidel. & ex cap. iudaeo 28. q. 1. ubi dicitur, filios natos tam ex patre fideli, & matre infideli, imitari debere in Religione parentem fideli, atque ita posse baptizari, tradunt late Vasq. de baptismo d. disp. 155. cap. 3. num. 33. Suar. tom. 1. de sacrament. disp. 25. sect. 3. vers. duo super sunt. Idem merito affirmans etiam si neuter parens fidelis sit, unus tamen permittat filium baptizari. Ultima conclusio. Si quis invitis parentibus infidelibus contra ius, eorum filios baptiset, huiusmodi baptismus verus, & ratus est, ut tenet Anton. 3. p. tit. 14. cap. 13. §. 9. & p. 2. tit. 12. cap. 2. ad finem, Sylvest. verbo, baptismus, 4. q. 7. Caiet. 2. 2. q. 10. art. 12. §. ad cuius evidentiam, latissimè Vasq. d. disp. 155. cap. 6. n. 64. & sequentibus, quidquid Durand. in 4. dist. 6. q. 7. & ibi Paludan. dist. 4. num. 28. & 29. Marsil. quaest. 4. artic. 4. dub. 3. contradicant.

In textu, ibi, Blandimentis.

5 Quid si invitentur muneribus, committetur ne simonia? Resolve negativè, quia scilicet possunt ad fidem, & baptismum muneribus invitari, praeposit. hic num. 3. & in cap. quam pio, 1. q. 2. num. 1. Abb. in cap. cum in Ecclesia, num. 7. de simonia. Molin. lib. 1. de inst. & iur. tract. 2. disp. 93. n. 5. vers.

de eadē, *Lesius de inst. lib. 2. c. 35. dab. 12.* Adde po-
sita ad cap. de iudeis n. 2. infra hac eadem distict.

5 **In textu, ibi, celebrandique li-
centiam.** Duo casus in proposito distin-
guendi sunt. Primus de Iudæis,
secundus de alijs infidelibus, apostatis, & cæ-
teris; In primo casu ritus, solemnitates, & festi-
vitates Iudæorum tolerari possunt à Chris-
tianis, & fidelibus, textus hîc ubi *Præposit. num. 5.*
Turrec. 1. textus in cap. Sicut Iudæi, ubi Abb. num. 1. de
Iudæis. Albertin. in rubrica de heret. lib. 6. q. 3. num. 4.
Cum enim in suis ritibus olim præfiguraretur
veritas fidei, quam tenemus; ex inde nobis
resultat magnum bonum, quod testimonium
fidei nostræ habemus ab hostibus, & quasi in
figura nobis representatur, quod credimus, de
facto ipsi hodie tolerantur Romæ, Pisis, Vene-
tijs, & alijs Christianorum Principum civita-
tibus, ubi, & ritus suos exercent, & festivitates
observant. In secundo casu, nullo modo de-
bent tolerari, nisi id sit ad evitandum aliquod
malum, scilicet scādalum, vel dissidium, quod
ex contrario provenire posset, *Præposit. & Turre-
cremat. prædict. locis.* cessant enim prædicto mo-
do cum nihil utilitatis afferunt eius ritus, &
solemnitates; non debent tolerari, mala enim,
seu peccata tolerantur, vel propter aliquod
bonum, quod ex illis provenit, vel propter ali-
quod malum, quod evitatur, quod non da-
tur in prædictis ritibus infidelium, & alio-
rum.

6 **In textu, ibi, Festivitatum sua-
rum solemnia.** Supponendo, quod ritus
significat festivitatem,
seu solemnitatem iuxta ea, quæ *Albertin. de ag-
noscent. q. 25. num. 5.* & ita quod idem sit festivi-
tas, quod ritus hîc. Resolve, quod Iudæi habe-
bant octo festivitates legales, ultra alias, quæ
ab eis inventæ fuerunt, quas observabant. Pri-
ma erat celebratio, *usualis sive dierum sabbathi,*
quæ post septem dies venit. & in hoc præcepit
illis Deus, quod nullum opus servile facerent,
& quod per diem sabbathi non succenderent
ignem in habitaculis eorum. *Exod. 35. num. 3.*
Item nō poterant colligere ligna in sabbatho,
nec preparare cibaria ad comedendum. *Levit.*
cap. 23. nu. 7. nec ambulare ultra mille passus.
Lege Patres ad cap. 24. Matth. num. 20. & ad cap.
5. Actor. Apostolorum, num. 2. ubi optimè *Lorinus.*
Agunt præterea de Sabbato erudite *Tolet. in cap.*
5. Ioan. annotat. 7. Ribera lib. 1. de templo cap. 1. C. u-
sa observationis huius fuit triplex. Prima ut
esset in memoriam creationis mundi. Secūda
quia Deus liberavit illa die Iudæos à servitute
Ægyptiorum. Tertia ut sabbathum esset signū
futurorum: hæc festivitas celebrior erat omni-
bus alijs festivitibus, quoad cessationem ab

operibus: nam prima, & ultima die solemnita-
tis Paschalis, quæ erat 15. & 21. Lunæ primi
mensis licebat coquere cibos, & alia huiusmo-
di facere, quod nō licebat in sabbatho facere.
Offerebantur in sabbatho, ultra iuge sacrifi-
cium, quod quotidie offerebatur, duo agni im-
maculati cum libamētis suis in holocaustum:
Numer. cap. 28. nu. 9. & hoc sabbathum incipie-
bat à vespere post diem veneris, vsque ad ma-
ne diei Dominicæ, & sic habebat duas noctes,
unam præcedentem, alteram subsequenter.

Secundā festivitas Iudæorum erat, quæ *Neo-*
menia dicebatur, est enim innovatio, seu novi-
lunium lunæ, & idē Iudæi Neomeniam vo-
cant diem lunæ novæ: illa die offerebant duos
vitulos, arietē vnum, agnos anniculos septem
cum libamentis suis, *Numer. 29. num. 12.* & hæc
festivitas tubis, & buccinis prænunciabatur,
& populus clangore buccino ad festum Neo-
menicum vocabatur, constat. *ex cap. 10. Numer.*
nu. 10. & Psal. 80. num. 4. Causa huius solemnita-
tis fuit, ut Deo gratiæ ageretur divinæ suæ gu-
bernationis, quæ idē fiebat in novilunio, quia
mutatio in utris inferioribus magis apparet, se-
cundum innovationem lunæ, quàm in alijs
temporibus communiter. Nam hæc inferiora
præcipuè variantur secundum motum lunæ,
non in eius plenitudine ad evitandum idolo-
latrarum cultum qui in tali tempore lunæ sa-
crificabant. Alias causas leges apud *Cornelium*
ad cap. 28. Num. n. 11. quæ vide. Per Neomeniam,
quæ est intentio novæ lunæ significatur illu-
minatio primitivæ Ecclesiæ per Christum eo
prædicante, & miracula faciente.

Tertia festivitas erat *Pbase, sive Pascha,* quæ
interpretatur transitus, & dicitur nox illa, qua
immolabatur agnus paschalis, quæ est decima
quarta luna primi mensis, ad vesperam, &
in die sequenti inchoabatur festum azimo-
rum, quod protelabatur septem diebus, qua-
rum prima, & vltima solemniores erant &
immunes ab omni opere servili, *Exod. 12. n. 16.*
post primam dierum azimorum, scilicet de-
cima sexta luna, & secunda illius festivitatis,
tollebant spicas recentes, et torrebant igne, &
grana manibus confricata offerebant Domi-
no assarium unum, cuius pugillum unū adole-
bat sacerdos super altare; *Levit. 23. num. 10.* de
hac festivitate sermo est *Exod. 12. à nu. 1. Num.*
cap. 9. num. 10. & Numer. cap. 28. num. 16. & Levit. 6.
23. à nu. 10. Et hic advertendum quod Iudæi
non attendunt annum solarem, sicut nos, qui
constat 365. diebus, et hic annus lunaris est
maximæ observationis apud Hebræos, pro-
pter quod legalis dicitur, quia omnes festivi-
tates legales secundum cursum lunæ, et atatem
observantur; et idē incipit à lunatione Apri-
lis, hoc est lunatio Aprilis, est primus mensis,
quæ lunatio in Martio, sæpe inchoat. Ratio
huius

huius festivitatis Paschalis fuit in commemorationem beneficij, quo Deus eos de Ægypto eduxit, quādo enim fuerunt liberati in Ægypto præcepit eis Deus, ut sanguine agni linerent super liminaria domorum, quasi protestantes se recedere à ritibus Ægyptiorum, qui arietē colebant; vnde & liberati sunt sanguinis agni aspersione, vel linitione in postibus domorum à periculo exterminij, quod imminabat Ægyptijs. Significabatur autē per immolationē agni paschalis, immolatio Christi.

9 Quarta festivitas erat Pentecostes, quæ celebrabatur quinquagesimo die post Pascha, & sic post septimam hebdomadam celebrabatur in memoriam datæ legis, quæ data est quinquagesimo die à Phale, id est ab exitu de Ægypto. Dicebatur etiam hæc festivitas hebdomadarum, quia supputatis septem hebdomadis à prima die azymorum, fiebat. Dicebatur etiam festivitas, quia tūc offerebantur duo panes primitiarum, sive de novis frugibus, item cum panibus septem agni, vitulus unus, & aries unus in holocaustum, hircus autem pro peccato, & duo agni in hostiam pacificorum. *Levit. 25. & n. 15.* hæc festivitas erat septem dierum, sicut azymorum, & offerebatur eodē hostiæ, quæ in Neomenia, sicut in solemnitate Paschali offerebantur primitiva in spicis.

10 Quinta festivitas erat tubarum sive clangoris, quæ est in prima die septembris, itemque eadem die est festum Neomeniæ, id est novilunij, quod est in prima die lunæ cuiuslibet mensis, sic est duplex festum. Dicebatur etiam festum septimarium, vel sabbathum mēsiū, quia hic mēsis ferè totus solemnus, & festivus erat. Ea die præter iuge sacrificium, & hostias Neomeniæ, offerebatur in holocaustum, unus vitulus, unus aries, septem agni anniculi, *Numer. 29. nu. 1.* Hæc dies solebat etiam dici festum Coreorum, quia tunc accedebant cereos; sed à modernis Iudæis translata sunt cerei ad decimam diem eiusdem mensis, quæ est pro mortuis. in hoc festo opus servile non faciebāt Iudæi. Hæc festivitas fiebat duplici de causa. Prima in memoriam liberationis Isaac à morte, pro quō immolatus fuit aries, *Gen. 22. num. 11.* & idē illa diē Iudæi clangebant in cornibus pecorum, quia ille aries inter vepres hærebat cornibus. Secunda ratio erat, quia ille clangor erat quasi quædam denuntiatio solēnitatum sequentiū, ut homines se præpararēt ad illam. *Lege Cornel. ad cap. 23. Levit. num. 24.* ubi de hac re satis superque.

11 Sexta festivitas dicebatur festum expiationis, & celebrabatur decimo die lunæ mensis septimi, & hæc dies celeberrima, & vocabatur sancta, & in ea non faciebant Iudæi opus servile: *Levit. 23. num. 31.* celebrabatur hæc festivitas in memoriam illius beneficij, quo Do-

minus condonavit Iudæis peccatum de fabricatione vituli, quia illa die descendit Moyses de monte portans secundas tabulas, in signum propitiationis divinæ, & sic retulit placatum Dominum filijs Israel super offensa vituli, cōflatis. Ea ieiunabant homines, iumenta, & pueri septenes, usque ad vesperam pro memoria mortuorum; & inde dies afflictionis dicebatur. *Levit. 23. num. 27.* & dies expiationis: *Levit. 16. num. 29. & 30.* quia tunc expiabatur tabernaculum, & altare, sanguine vitulæ ruffæ, et fiebat cinis ad expiationem immundorum: Oblatio illius diei erat vitulus unus, aries unus, agni anniculi septem *Numer. 29. numer. 7.* hircus unus pro peccato cum libamentis suis. per hoc festum significabatur emundatio à peccatis populi Christiani. Alias allegorias vide apud *Cornel. Levit. 16. num. 29.*

Septima festivitas erat tabernaculorū. & celebrabatur decima quinta die lunæ mēsis septimi, in memoriam illius beneficij quo Dominus filios Israel quadraginta annis aluit in deserto in tabernaculis habitando: & incipiebat hæc festivitas à decima quinta die lunæ mensis septimi, & durabat, per septem dies. Prima die, & die octava cessabatur ab omni opere servili *Levit. 23. num. 35 & 36.* in illa die prima sumebant fructus arboris pulcherrimæ (quæ qualis fuerit nō satis constat; *Chaldaus* legit, ramos Cetri, *S. Hieronym.* in cap. 14. *Zachar.* dicit fuisse cedrum, puto *S. Hieronymum*, cedromela voluisse intelligere, sic enim appellari citrea mala tradit *Dioscorid.* citatus à *Cornelio Levit. 23. num. 40.*) spatulasque palmarum, & ramos lignorum densarum frondium, & salices de torrente, & latabimini coram Domino. *Levit. 23. num. 40.* ad significandum quod Dominus in terra deserta sustentaverit eos diū abque defectu notabili. Per hoc festum significatur peregrinatio bonorum in hoc mundo. *Lege Cornel. proxime relatum.*

13 Octava festivitas dicebatur cæsus, sive collectæ, & fiebat octava die à quinta decima die Lunæ dicti mensis, et sic octava die à festo tabernaculorum: Et erat dies solemnus; hoc festum celeberrimum, et sanctissimum dicebatur, et nullum opus servile fiebat in octava die, et prima: colligebatur in illo pecunia pro sacrificijs per annum faciendis, et alijs necessitatibus Tabernaculi, quæ debebant fieri de communibus sumptibus: et ab hac pecunia collecta, inditum festo nomen contendunt *Abul. Lyra, Caiet, Oleast. Levit. 23. num. 36.* Verius tamē est cæsus dici à collectione populi, ut nerve probat *Cornelius ad dictum cap. Levit. 23. nu. 36.* quem vide. Per hoc festum significabatur congregatio fidelium in Regno cælorū. Alias festivitates addiderunt Iudæi propter varios eventus, ut *Encenia*, quæ est festivitas dedicationis.

tionis. Phurim; quæ est festivitas Regine Esther; De quibus, & alijs multis ieiunijs, & ceremonijs, vide omnium latissimè Albertin. de haret. lib. 6. q. 12. per totum, Ioseph. de antiquit. Iudeor. lib. 12. cap. 10. Nicol. de Lyr. in Levit. cap. 12. Turrecremat. in cap. I. de consecrat. dist. 3. Valent. in suis questionib. contra Iudeos, & alios quos citat Rojas de haret. n. 23. Fratrem Balhaf. Paetz. ad Cant. filiorum Israel post transitum maris rubri. Exod. 15. n. 1.

14 In textu, ibi, Ex eorum codicibus ostendentes.

Vide Bart. in l. quedam, §. Numularios num. 2. & ibi Alexand. ff. de edend. idem Bart. in l. Nescenius, num. 4. ff. negot. gestis. & in l. nuda, num. 7. ff. donat. & in l. creditor, §. Valerianus, num. 1. ff. solut. & in l. admonendi, numer. 26. ff. de iure iurand. Speculat. in tit. de instrument. edit. §. Nunc dicendum num. 4. & sequentibus, Alb. in cap. 2. numer. 9. & sequentibus, de fide instrument. & ibi Felin. num. 21. & sequentibus, Anchar. in Clem. 1. §. Caterum, num. 5. de usuris, & ibi Imola, num. 14. Iason in repetit. d. l. admonendi, num. 110. & sequentibus, ubi latissimè cum quo in proposito tres casus distinguit. Primus fit quando liber rationum probat aliquid contra scribentem. Secundus quando pro ipso scribente. Tertius quando pro tertio contra alium tertium, In primo casu, fit conclusio. Liber rationum planè probat contra scribentem, & de hoc nullus dubitat, secundum Iason. in d. l. admonendi, nu. III. per textum in l. quedam, §. Numularios, iuncta Glosa ff. de edendo. Ampliatur primo prædicta conclusio, ut non procedat solum, quando liber est scriptus propria manu scribentis, sed etiam quando scribit manu alterius suas rationes. Secundo ampliatur ut procedat etiam quando in illo libro non interveniant solemnitates, & ita sine die, & Consule. Limitatur primo prædicta conclusio, ut non procedat quando causa debiti non continetur in d. libro, nam necessaria est causa ut probet. Secunda limitatio erit, ut non procedat quando scribitur in aliquo memoriali, vel schedula, quæ reperitur in libro rationum, non enim probat, quia requiritur quod sit liber rationum in quo continuè scribuntur data, & recepta. Tertio limitatur dicta conclusio, nisi pars à principio contradixerit; si enim postea prædicto libro voluerit stare in suum favorem contra scribentem, non poterit, nec erit audiendus.

15 In secundo casu, fit conclusio. Liber rationum non probat pro scribente. Limitatur primo in his, quæ dependent ab eius mera voluntate, tunc enim probat, & fidem facit. Secundo limitatur in libro rationum defuncti, facit enim pro hærede aliquam præsumptionem: sed hoc intellige in libro rationum defuncti habente formam debitæ rationis, si continet data, &

recepta, Tertio limitatur, quando adest consuetudo, seu statutum, quod libris mercatorum plena fides detur proscribente; quæ limitatio iterum sublimitatur. Primo, quod debet intelligi si ita iudici videbitur, considerata qualitate mercatoris, & quantitate, & præiudicio causæ. Secundo sublimitatur, nisi mercator sit infamis, vel suspectæ vitæ. Tertio sublimitatur & intelligitur solum in pertinentibus ad artem, seu negotiationem illius mercatoris, non verò in alijs: in his enim casibus etiam stante statuto, & consuetudine, adhuc stabimus prædictæ conclusioni. Quarto limitatur prædicta conclusio, nisi ex quantitate, & qualitate rei iuncta verisimilitudine aliud inducatur. Limitatur quinto quando in libro multæ partitæ ibi scriptæ verificantur, sic probantur verè per scripturas publicas, vel libros aliorum mercatorum, & sic in nullo redarguitur demendatio; tunc enim cum in aliquibus ratio libri sit vera; præsumitur in omnibus vera. Limitatur sexto quando in libro rationum aliqua sunt pro scribente connexa his, quæ contra eum sunt, & ita quod non possint commodè separari: nam tunc si adversarius vult dicto libro stare contra scribentem, stabitur etiã pro scribente, ratione connexitatis.

In tertio casu, tres statue conclusiones. Primam, si liber rationum est confectus ratione officij de publico iniuncti. v.g. quando publicus officialis, gabellarius, vel thesaurarius publicus scribit in libro communi, vel officij, aliquid, quod pertinet ad tertios; tunc ille liber plenam fidem facit. Secunda conclusio fit. Quando liber rationis non est officialis publici, sed publici camporis, vel mercatoris, non facit plenam, sed semiplenam præbationem: ij enim successerunt in locum argentariorum, & numulariorum qui olim publicè eligebantur, & ad quorum fidem publicè recurrebatur. Tertia conclusio. Cateri libri aliorum, fidem non faciunt, de quibus vide Doctores, supra citatos, in principio.

CAP. Licet. IV.

SUMMARY.

1 Baronius Cardinalis nostri textus meminit.

2 An semper debeamus evitare scandalum? & num. 3. 4. 5. & 6.

In textu

IN textu. Vide circa *Baronium tom. 9. Annalium anno Christi. 839. n. 4. & 5.* qui refert integram Epistolam *Gregorij Pontif. 4.* ex qua textus fuit transcriptus, de qua multa hic defunt, namq; post verba in fine textus posita sibi non vult fieri, statim hæc sequuntur. *Reminiscens præceptum Domini salvatoris quo ait; nolite iudicare & non iudicabimini. Matth. 7. num. 1. nihil ergo per nostram facilitatem tribunalis excelsi iudicij derogare debemus, cum illa sint rata, quæ pia, quæ vera, quæ iusta sunt, & aliter necessitatis, aliter tractanda est ratio voluntatis. Nullum enim intemperatum reliquit inimicus; idcirco succurrendum est irretitis, conerendus est ergo veniens laqueus, ut fugatis lamentationibus tam in isto moderamine, quam completionem pietatis, Apostolica autoritate sol iustitia in oculis spendeat corruentium, nec pigeat forsitan, aut pudeat nostris obedire mandatis, aut Apostolica sedis observare præcepta, quia humilibus dat gratiam non superbis. Iacob. 4. nu. 6.*

2 In textu, ibi, Materia scandalo-

lorum. supposito quod scandalum sit dictum, vel factum minus rectum præbens alteri occasionem ruine, id est, peccati, secundum *Covarru. in in reg. peccatum 1. parte numer. 5. vers. Verum ad intellectum. Albertin. in tractatu de secreto numer. 236. & Sanch. lib. 1. decal. cap. 6. num. 1.* & supposito quod hoc scandalum au est datum seu actuum quando scilicet aliquis propter aliquod malefactum scandalizat proximum, de quo *Matth. capit. 18. numer. 7. Va homini illi per quem scandalum venit; aut est acceptum, seu passivum, quando aliquis sine ratione scandalizatur, & ei non datur aliqua occasio scandali. Constitue duos casus, primum, quando agitur de scandalo activo, secundum, quando agitur de scandalo passivo. In primo casu duas conclusiones constitue; primam, Peccatum scandali activi, datur quoties quis fratrem inducit ad consensum fornicationis, adulterij, & similis peccati, seu criminis, ut consentiens malum culpæ incurrat: ratio huius conclusionis est, quia cum tale opus directè tendat adversus correctionem fraternam, cum ex eo animæ læsio contingat, ideo hoc est speciale peccatum scandali, & per tale opus in illud incurritur. Probat eleganter *Vasquez. 2. 2. q. 73. art. 8. disp. 102. Sanch. tom. 1. decal. lib. 1. cap. 6. num. 3.**

3 Intellige 1. prædictam conclusionem cum talis inductio, seu actus ex intentione operantis dirigitur ad labefactandum proximum, non verò quando ex opere alia intentione perpetrato, contingit, tunc enim non constituitur speciale peccatum scandali, quamvis detur circumstantia generalis scandali necessario in confecione aperienda, ex eo quod quis proximo dedit occasionem peccati. *Covarru.*

citato loco vers. *Quinto apparet, & alij quos refert, & sequitur Sanch. ubi proximè à numer. 4. usque ad 6. & quando scandalum sit peccatum speciale, quando non, & quæ regula adhibenda sit, ut tale discernatur, & sit confitendum videbitis *Azor 2. part institut. moral. lib. 12. cap. 16, Sanch. ubi proximè. Secundo intellige prædictam conclusionem, quod prædictum scandalum actuum datur etiam sine peccato eius, qui scandalizatur, si enim aliquis inducit aliquem verbo, vel facto ad peccandum, & ille non consentiat, tali casu etiam datur scandalum actuum, D. Thom. ab omnibus receptus 2. 2. q. 43. numer. 2. Sanch. tom. 1. decal. lib. 1. cap. 6. num. 1. Albertin. d. loco num. 238. Secunda conclusio sit, omnis actus ex quo potest provenire scandalum actuum semper ab omnibus vitandum est. Probat ratione, quia cum talis actus habeat speciem mali, & sit peccatum semper ab eo, qui scandalizat propter proximi charitatem ne pedè ad id impingat, & labatur, fugiendum est. *Covar. citato loco in principio. Albertin. num. 237.***

In secundo casu supponendum est quod scandalum acceptum, & passivum proveniens ex malitia accipientis nullo modo tenetur vitare. *Covar. ubi proximè, num. 7. post med. & num. 8. Albertin. d. tract. de secreto, numer. 239.* quando tale scandalum ex ignorantia, seu infirmitate accipientis procedit, sed de hac materia tres statue conclusiones. Prima conclusio sit, scandalum proveniens ex ignorantia non tenetur, nec possumus vitare, quando actus sint tales quorum oppositum nullo modo fieri potest, quales sunt qui ex præceptis negativis proveniunt, ut est homicidium, furtum, &c. de quibus, vide *Abb. in capit. Qui scandalizaverit, num. 1. & in cap. Nisi num. 12. ubi Additio. de renuntiat. D. Thomas 2. 2. q. 44. art. 1. Lege pro hac, & sequentibus conclusionibus. *Saxium in clavi, lib. 7. cap. 6. per totum.**

Secunda conclusio. **5** *Quamvis non teneamur vitare scandalum proveniens ex actibus ad quos tenemur ratione affirmativi præcepti, possumus tamen vitare illud secundum Covar. citato loco num. 6. vers. tertiò Ratio est, quia cum tale præceptum non semper, & ad semper obliget, sed pro loco, & tempore, & sic propter aliquam circumstantiam considerabilem cesset eius obligatio, vel saltem differri possit, ita ratione scandali cessabit obligatio, & non tenebimur prædictum præceptum observare. Exemplifica primò prædictam conclusionem, quod si executione mandati Principis, vel superioris oriatur scandalum, super sedendum est tamen mandato *Abb. in cap. si quando num. 2. de rescript. Exemplifica 2. in casu de quo Felin. in d. cap. si quando. num. 3. ubi ex eo quod populus scandalizabatur, quia summus Pontifex**

fex iubebat Romanum de capitari, fuit liberatus hac ratione. Exemplifica 3. prædictam conclusionem cum eodem Felin. in cap. nihil, n. 2. de præscript. ubi ponit 33. casus, quibus contra regulas iuris multa specialia conceduntur, ad evitandum scandalum.

- 6 Tertia conclusio sit, quando actus in nulla obligatione sunt positi, ita ut possit oppositum licite fieri, non solum possumus, sed etiam tenemur vitare scandalum, quod ab illis provenit, ut etiam in actibus indifferentibus, textus in cap. 2. Novi oper. nuntiat. ibi. Ab his tamen; qua sine peccato mortali, &c. & ibi. Abb. num. 7. Exemplifica 1. conclusionem in contractu matrimonij, qui est liber, nam si scandalum timetur inter aliquas parentelas si contrahatur, debet tale matrimonium interdici Abb. in cap. nisi in vers. pro gravi, seu in cap. Cum in tua, num. 4. de sponsalibus. Secundo exemplifica cum eodem Abb. in cap. nisi, in vers. pro gravi, num. 13. de renuntiat, & an ex eo quod quis potuit obviare scandalum, & non obviavit, præsumatur esse in dolo, negativè resolve cum Abb. in cap. Quanta, nu. 3. de sententia excommun. & quod iudex potest, ratione scandali se intromittere ubi non habet jurisdictionem, Abb. in cap. Constitutus, num. 9. de appellat. vide cap. De his, verò. 34. numer. 2. dist. 50.

C A P. De Iudæis. V.

S V M M A R I U M.

- 1 Divus Thomas nostri textus meminit.
- 2 Blanditijs allicere ad fidem licitum est.
- 3 An invitus teneatur servare contractum? & n. 4. & 5.
- 6 Quid importent verba secundum proprium arbitrij voluntatem.

Vide Sot. in 4. dist. 5. q. vnic. col. 6. art. 10. D. Thom. 2. 2. q. 10. art. 8. ubi in 2. argumento hunc textum citat, & vide elegantem epistolam sancti Gregorij Pontificis, quam refert Baronius tom 8. annalium anno Christi 591. num. 34. ubi sanctus Pōtifex licet convertendi Iudæos intentionem laude dignam censeat, tamen iubet ne iudæi inviti cogantur ad fidem, cuius verba sunt. Plurimi siquidem Iudæica religionis viri in hac provincia commorantes, ac subinde in Massilia partes pro diversis negotijs ambulantes, ad nostram perduxere noitiam, multos consistentium in illis partibus

Iudæorum, vi magis ad fontem baptismatis, quam prædicatione perductos. Nam intentionem quidem huiusmodi, & laude dignam censeo, & de Domini nostri dilectione descendere profiteor: sed hanc eandem intentionem nisi competens scriptura sacra comitetur effectus, timeo ne aut mercedis opus ex inde non proveniat, aut iuxta aliquid, animarum quas eripi volumus (quod absit) dispendia subsequantur. Dum enim quispiam ad baptismatis fontem non prædicationis suavitate, sed necessitate pervenerit; ad pristinam superstitionem remeans inde deterius moritur, unde renatus esse videbatur, fraternitas ergo vestra huiusmodi homines frequenti prædicatione provocet, quatenus mutare veterem vitam magis de doctoris suavitate desiderent. Sic enim, & intentio vestra recte perficitur, & conversi animus ad priorem denuo vomitum non mutatur. Adhibendus ergo illis est sermo, qui & errorum in ipsis spinas vitare debeat, & predicando, quod in his tenebrescit, illuminet; ut pro hac admonitione frequenti mercedem fraternitas vestra capiat; & eos, quantum Deus donaverit ad nova regenerationem vitæ perducatur; vide eodē tom. anno Christi. 598. num. 15.

Blanditijs tamen, & muneribus Iudæos allicere, ut fidem catholicam suscipiant, licitum est, ut constat ex eiusdem Gregorij, facto relato d. tom 8. anno Christi, 694. nu. 8. ubi Pontifex scribens ad Cyprianum diaconum hæc ait. Pervenit ergo ad me esse Iudæos in possessionibus nostris, qui converti ad Deum nullatenus volunt; sed videtur mihi, ut per omnes possessiones, in quibus ipsi Hebræi esse noscuntur, epistolas transmittere debeas, eis ex me specialiter promittens, quod quicumque ad verum Dominum Deum nostrum Iesum ex eis conversus fuerit, onus pensionis eius ex aliqua parte minuetur; quod itaque fieri volo, ut si quis ex eis conversus fuerit; si solidi pensionem debet prædictus ei relaxari debeat; si tres vel quatuor, unus solidus relaxetur, si quid amplius, iam iuxta eundem modum debet relaxatio fieri, vel certe iuxta quod dilectio tua prævidet; ut & ei, qui convertitur, onus releveretur, & ecclesiastica utilitas non gravi dispendio prematur. Nec hoc inutiliter facimus, si pro levandis pensionum oneribus, eos ad Christi gratiam perducamus: quia & si ipsi minus fideliter veniunt, hi tamen, qui de eis nati fuerint iam fidelius baptizentur. Aut ipsos ergo, aut eorum filios lucratur, & ideo non est grave, quicquid de pensione pro Christo dimittimus. Lege Suar. de fide disp. 18. sect. 3. num. 8. Adde posita ad cap. Qui sincera, n. 4. supra hac eadem dist.

In textu, ibi, Ergo non vi, sed libere, &c. Vide Præposit. hic num. 5. Taur. de Ales. & D. Bonavent. in 4. dist. 6. Abb. in 6. Maior. res, §. Item quaritur, numer. 3. de baptismo. Az. cred. lib. 8. noue recop. lib. 8. tit. 2. l. 5. cum sequentibus. Resolvè quod quando aliquis vi præcisa compellitur ad baptismum, character non imprimitur, quando verò compellitur per vim conditionalem, seu compulsivam, tunc imprimitur cha-

character, & sic validum Sacramentum, & baptizatus tenetur observare baptismum: ratio est quia quando quis compellitur vi præcisa nullo modo consentit, nec datur voluntas ad baptismum, quando verò compellitur per vim conditionalem, tunc datur voluntas, quavis sit coacta, textus in cap. merito 15. questione 1. Quæ autem sit vis præcisa, quæ conditionalis dic cum Abb. d. num. 3. & in cap. ad audientiam num. 2. de his, quæ vi, & in cap. Sacris num. 1. eodem tit. Covar. in cap. Alma mater, 1. part. §. 3. num. fin. quod vis præcisa est, quando in nobis non datur potestas resistendi; vtrum agamus, vel non agamus, etiam si velimus mortem pati, potiusquam agere, & ita in nobis nulla est voluntas. v. g. quando aliquis ligatis manibus, vel pedibus compellitur ad aliquid. Vis autem conditionalis, seu compulsiva est, quando vis est particeps nostræ voluntatis, & voluntatem quamvis coactam nobis relinquit, v. g. quando inferitur, alicui vis, ut nisi certum quid faciat mori debeat, cum enim hoc casu ipse eligat potius tale quid facere, quam mortem pati, datur voluntas.

In cæteris autem actibus an hæc distinctio debeat fieri ut actus valeat, vel non, vide de materia Abb. in cap. Abbas, num. 5. & sequentibus de his, quæ vi, & in cap. Cum locum, num. 2. de sponsal. Domin. in cap. 1. num. 3. de his, quæ vi, lib. 6. & ibi Archidiaconus, num. 6. Fortun. de vlt. sine vbi latissime. 21. num. 276. Navarr. in Manual. cap. 22. num. 50. Covar. in Regul. possessor. 2. part. §. 6. numer. 6. Valasc. de iure emphyt. questione 5. numer. 9. Idem. Covar. de sponsal. 2. part. cap. 3. §. 4. & sequentibus, cum quibus, seu aliquibus eorū resolve, quod aut agimus de contractu stricti iuris, aut de contractu bonæ fidei. In primo casu si metus, seu vis conditionalis (quod idem est secundum Fortun. citato loco, num. 316. in fine) dederit causam tali contractui, contractus mero iure valebit, sed rescindetur per exceptionem metus. In secundo verò casu talis contractus erit ipso iure nullus; ratio est, quia cū in contractibus bonæ fidei nō solum requiratur consensus, sed quod talis consensus sit liber omninō, merito si per vim factus fuerit contractus, est nullus, cum prædictus consensus omninō liber in tali casu deficiat.

Exemplifica primò hanc resolutionem in contractibus bonæ fidei, primò in causa matrimoniali, quæ est certa species societatis, & ita contractus bonæ fidei, quinimo in matrimonio requiritur consensus magis conformis bonitati, & iuri naturali, quam in cæteris actibus bonæ fidei, in quibus vis, & metus ideo annullat actum, quia deficit consensus, qualis inter bonos viros requiritur, vt diximus. Exemplifica secundò in promissione dotis, quæ cō-

stat ex bono, & æquo. l. has obligationes ff. cap. min. l. 1. §. sed & si, Cod. rei vxor. act. Tertiò exemplifica in voto, cum enim ad eius bonitatem requiratur quod sit voluntarium, si metu fiat non est bonum, cum deficiat voluntas, & si non est bonum, non potest esse iustum, ius enim æquum, & bonum est. Fortun. citato loco, num. 302. Quartò exemplifica in prorogatione iurisdictionis. Quintò in electione facienda. Sextò in autoritate tutoris. Septimò quando testes sunt rogati ad testificandum. Octavò in sententia. Nondò in remissione iniuriæ. Decimò in actione constituti. Undecimò in contractu pignoris, quæ, & alia vide cum Fortunio à numer. 294. ubi à numer. 336. reddit rationem quare iuramentum metu extortum valeat, dicens quod in iuramento duplex est obligatio, vna ex promissione expressa facta parti, altera ex promissione tacita facta Deo; respectu igitur promissionis partis nulla datur obligatio, si metus interveniat; respectu verò promissionis factæ Deo, cui se obligavit, cum adhibendo veritatis testem, & assertorem, cum Deus illi vim non intulerit merito datur obligatio, & requiritur absolutio ut illa cesset.

Intellige tamen omnia supradicta in 2. casu, si læsus noluerit quod actus valeat, si enim voluerit quod valeat sustinebitur. Pinck in l. 1. 3. part. num. 32. Cod. de bon. matern. Covar. practi. car. cap. 28. numer. 10. vers. quod si iterum, & vltra Glossam in l. 1. §. Quæ oneranda ff. quarum rerum actio non datur, dic quod quatuor conditiones requiruntur, ut actus vi, metu, aut dolo factus annulletur. Prima quod metus sit inductus ab aliqua persona extrinsecus l. metum 9. ibi Ab aliquo, ff. quod metus causa. Secunda quod sit metus cadens in constantem virum l. 3. eodem tit. Covar. de sponsal. 2. part. cap. 3. §. 4. numer. 17. Tertia quod sit factus ad finem extorquendi id, quod intendimus revocare l. metum §. animadvertendum, vers. sed licet ff. illo tit. l. qui in carcerem ibi. Vt aliquid ab eo extorqueret, ff. eodem. Quarta quod metus debeat esse præsens. l. metum in principio, ff. eodem Bart. in leg. novissime, in 2. lectura, n. 3. ff. quod fals. tut.

In textu, ibi, Proprij arbitrij voluntate. Preposit. hic, numer. 2. inquit quod prædicta verba possunt importare voluntatem contrariam legi, & sic corruptam, & possunt etiam denotare voluntatem cum iure, vide textum. in l. Vtrum §. 1. ff. de rebus dub. l. 1. in principio. ff. legat. 2. l. 3. ff. ann. legat. ubi aliquando liberum arbitrium sumitur pro libera voluntate, aliquando pro arbitrio boni viri; vide etiam Iason. in l. 5.

1. *Si quis maior*, numer. 16. Cod. transact. & quæ sint verba importantia liberum arbitrium boni viri; vide cum eodem Iason. in l. *Si sic legatum*, §. num. 4. ff. legat. 1. ubi latissimè de materia cum limitationibus, & declarationibus, & vide quæ supra in cap. *Cum beatus*, verbo, *prout voluerit*.

CAP. Licet nonnunquã. VI.

S V M M A R I V M.

1. *Quod semper iustitia ministranda est cum misericordia?*

2. *Dictio Plus quid significet?*

IN textu, ibi, Erga corrigendos agat benevolentia. Ultra ea

quæ notavi supra in cap. 1. num. 1. & 2. hac eadem dist. vide textum, in cap. *Alligant*. 26. questione 7. ubi D. Iohannes Chrysostomus, inquit quod melius est propter misericordiam rationem reddere, quam propter crudelitatem, vide etiam textum in cap. 1. 23. questione 5. ubi D. August. Iudicem alloquens inquit. *Imple christiane Iudex pij. patris officium, sic succense iniquitati, ut consulere humanitati memineris, nec in peccatorum atrocitatibus exerceas vlciscendi libidinẽ, sed peccatoribus curandi adhibeas voluntatem. Noli atrocius vindicare quod lenius invenisti; inquirendi, quàm puniendi maior necessitas est. Ad hoc enim, & mitissimi homines facinus occultatum diligenter, atque instanter examinant, ut quibus parcant inveniant.* Vide etiam textum in cap. *Si qualibet*, 22. questione 2. textus elegantissimus in materia in cap. *Disciplina*, infra hac distinctione l. *Respicendum*, ff. pœn. l. *Arianus*, ff. action. & obligat. *Abb. in capit. 2. de regu. iur. Decianus vol. 3. Respons. 72. numer. 38.* Limita tamen prædicta, quando agitur de incorrigibilibus cap. *Est iniusta*, 23. questione 4. *Præposit. in cap. Cum beatus, infra eodem, num. 7.* tunc enim iudex non debet habere misericordiam circa correctionem.

2. *In textu, ibi, Plus.* Quæ dictio est adverbium comparandi, & ad modicum refertur. *Alciatus in l. hac adiectio, de verborum significatione, Iason, in l. Cum quidam, num. 1. C. de verborum significatione, & in l. & si post tres, ff. Si quis cautionibus Menoch. de arbitrar. casu, 145. num. 4.* In super cum hæc dictio sit ambigua nihil in teste operatur. *Alex.*

cons. 109. num. 15. vol. 4. Iason. in Rubric. ff. soluto matrimonio, numer. 5. Dictio *Plus*, minus vè vulgo *Poueo mais ou menos*, nihil addit, nihilque minuit de confessione, nisi aliud probetur. *Bart. in l. Publica, §. final. ff. depositi, & in l. in act. ff. de furtis*, ubi ait admittendum esse libellum, quo certum petitur, & additur clausula *illay & plus*, cum nihil operetur *Bald. in Rubr. C. de depositi in 6. quest. sequitur, Alexand. cons. 8. in fine. vol. 4. refert alios Cened. singulari. 80. num. 2.*

CAP. Episcopum. VII.

S V M M A R I V M.

1. *Qualem pœnam incurrat Episcopus percutiens præbyterum, seu diaconum, quando eos corrigit?*

IN textu, ibi, Deici ab officio

suo. Vide textum in cap. *Si quis omnem*. prima questione 7. cap. *quando*, 86. dist. *Turrecrem. Præposit. hie. nu. 1.* cum sequentibus, tenet quod Episcopus non zelo seu causa correctionis sæviens in subditos, ita immoderate presbyterum, seu diaconum castigat ut illis abscindatur membrum, vel propter contumaciam est incorrigibilis, debet in his casibus ab officio deponi, & incurrit excommunicationem, cap. *Cum beatus, infra, eodem*, ubi vide quæ notavi si verò in verbo, excesserit modum, ita ut excedat limites charitatis, & cedat in infamiam, & damnum correcti, tunc cum agat contra charitatem, & peccet in proximum, debet ab eo veniam petere, si verò excedit, sed tamen eo modo, quod remanet intra terminos charitatis, non debet prælatus de tali excessu veniam à subdito petere, sed à Deo, quia proximum non offendit contra charitatem, secundò nè subditus ex postulata venia superbiat, & eum contemnat, tertio nè par conditio præsumatur inter Prælatum, & subditum, & sic corrigentis auctoritas vilipendatur *Præposit. & Turrecremat. in d. cap. Quando*, eleganter *Richardus, in praxi Ecclesiastica, distinctione 355. Bertrandus in prædica. cap. 133.*

CAP. Cum Beatus. VIII.

SUMMARIUM.

- 1 Quid importet verbum, voluerit?
- 2 Quot modis sumatur exilium?
- 3 An pater verberans filium in sacris constitutum incurrat excommunicationem?
- 4 Maritus an possit verbare uxorem?
- 5 Episcopi debent honore clericos?

IN textu, ibi, Pro ut voluerit.

Verbum hoc *voluerit*, importat liberam, & absolutam voluntatem, ita ut quis possit voluntatem suam facere etiam inique, & contra regulas iuris, quando sub hoc verbo ei aliquid committitur; hoc tamen intellige, dum ab sit dolus malus, *Ias. in l. Si sic legatum numer. 27. ff. legat. 1.* qui citat. *Bart. Bald. Abb. Imol. & Butrium.* in multis locis, Limita tamen hoc tribus modis. Primò quando quis se committit in voluntatem sui adversarij, tunc enim quanvis verbo *voluerit* utatur, intelligitur de arbitrio bono viri. Secundò limita quando dicitur pro suæ voluntatis arbitrio. Tertio in potestate data exactori fiscali, ut possit compellere omnes debitores fiscales omni coertione, de qua sibi videbitur, tunc tenebitur obviare legem municipale; vide etiam eundem *Ias. in d. l. si sic*, ubi inquit quod verbum *placuerit*, importat arbitrium boni viri, & non liberam, & absolutam voluntatem, & ita ut noster textus non contrarietur, ibi ut voluerit, & placuerit: vide an tentari possit quod quando in aliquo actu inveniat quod verbum importans absolutam voluntatem cum alio importante arbitrium boni viri, tunc secundum subiectam materiam iudicanda est, quid prædicta verba importent; in hoc enim textu subiecta materia suadet quod verbum, *placuerit*, sit idem quod *voluerit*, quia tamen loquitur cum prælatis, qui in corrigendis subditis excessum committunt, & ita qui inique, & contra ius faciunt, & ita liberè, non verò secundum quod æquum est, & secundum arbitrium boni viri, ut prædictum verbum, *placuerit* sonat, secundum doctrinam, *Iason*, citato loco.

In textu, ibi, Ex ilij sententiã.

Triplex invenitur exilij significatio in Cano-

nibus. Prima quando alicui certus locus præscribitur, & conceditur, & alia negantur; *cap. placuit, distinct. 18.* exul namque videtur, cui non est licitum alijs locis, nisi tantum fug ecclesiæ communicare. Secunda quando certus locus interdicitur alicui, & cætera conceduntur. *cap. in primis 2. quæstione 1. vers. de Episcopi*, in fine. Tertia quando omnia loca alicui negantur, vel ad tempus, vel perpetuè, *cap. Si quis sacerdos, 30. quæstione 1. cap. Sacerdos, de pœnit. distin. 6. Turrecrem. hic. num. 4. & Præpos. Bernard. in præc. canonica cap. 134.* qui textus meminit.

In Glossa, verbo Gravioribus, ibi, Unde si pater verberat filiũ.

Præpos. hic, numer. 5. citans *Hoslien. & Archid.* tenet patrem verberantem filium in sacris constitutum incurere excommunicationem, idem tenet *Abb. cap. Cum voluntate. num. final.* per *Glossam*, ibi, *de sententia excommunicationis.* dicens quod quanvis prædicta manus non sit iniuriosa, est, temeraria, idem tenet *ibi. Felin. numer. 1. vers. ultimo noto, Tolet. in summa. lib. 1. cap. 33. num. 5. Suar. de cens. lib. 3. cap. 18. num. 13. Molin. tractat. 3. disputatione 56. num. 6.* Nilominus contrarium videtur verius quod pater non incurrat excommunicationem per textũ in *cap. Ex tenore de sententia excommunicat. iunctus ijs, quæ Navarr. in Manual. cap. 27. numer. 28. vers. Stricto iure idem potest dici. Avila de censur. 2. parte cap. 5. d. 3. dubit. 13.* citans *Tabienã Sylvest. excommunicatio. 6. numer. 6. Suar. de censur. disputatione 22. sectione 1. num. 49. Egidius de Sacramento. disputatione 14. dubit. 15. num. 192. vers. Addunt.* Intellige tamen prædictam resolutionem cum eodem *Suar. de percussione levi, & moderata, & ita Præpos. & ceteri DD. citati* possunt intelligi de rigurosa, & gravi, percussione, atq; hoc modo duas has opiniones in concordiam reduces.

In eadem Glossa, ibi, Maritus.

Docet *Glossa*, quod maritus potest ex causa uxorem moderatè castigare, idem voluit *Glossa*, in *l. & si quemcumq; §. vlt. in fine ff. ad l. Aquil. & in Authent. ut liceat matri, & avia, §. Quidem verò quosdam mulieres, verbo sufficere, Glossa, vlt. in cap. Quemadmodum, de iure iur. ubi DD. *Bald. in l. filius, C. de patria potestate, Alex. in l. Miles, §. qui iudicanti, ff. de reind. dec. in l. famina, vers. Trigesimo sexto, de regul. iuris, plures refert Tiraquel. in l. 1. Conubiali. Glossa, 1. num. 22.* ubi nostram *Glossam* citat.*

In Glossa, verbo, Subtrahant.

Collige quod Episcopi debent honorare clericos, quasi clericos, ut ipsis Episcopis

quasi Episcopis à clericis honor deferatur, ut in simili dicit Djuus Hieronymus ad Nepotianum de vita clericorum, & refertur, in capit. Esto subiectus, 95. distinctione ubi Glossa verbo deferatur; facit textus in capit. Significasti in fin. de electione, & in capit. ad decorem, de institutionibus textus in l. Si non facio quod debeo, si tamen tu non facis quod debes, non obtineo, multa congerit Tiraquel in l. 13. connub. numer. 24. qui nostræ Glossæ meminit.

CAP. Disciplina. IX.

S Y M M A R I V M.

- 1 Miscenda est lenitas cum severitate.
- 2 An incurrat excommunicationem qui clericum detinet, verbis, contra eius voluntatem?
- 3 Virum concessa licentia eundi, censeatur concessa redeundi?
- 4 Quot dicantur pauci?
- 5 An equitas sit preferenda rigori? & num. 6.
- 7 Quid importet in dispositione pronome Meum? & num. 8.
- 9 Quando fuit captivitas Babylonica, & qua de causa? & num. 10.
- 11 An advocatus possit advocare pro utraq; parte?
- 12 Quid significet quod Episcopus assumat mythram, & baculum, quando predicat, & eam deponat cum offert in altari?

IN textu. Collige ex textu miscendam esse lenitatem cum severitate, faciendumque esse ex utroque temperamentum; ut neque multa asperitate exulcerentur, quos corripimus, neque nimia benignitate solvantur, tradit Tiraquel. in l. 9. connubial. Glossa 1. numer. 234. Navar. in. cap. inter verba conclus. 6. numer. 131. Paulus Fusch. de visitat. lib. 4. numer. 14. ad fin. qui omnes nostri textus meminere.

2 In vers. Certè ibi, Demitte me. Præposit. hic num. 3. tenet quod si aliquis detinet verbis clericum contra eius voluntatem, incurrit excommunicationem. Ego tamen distinguere duos casus. Primum quando clericus verbis tantum detinetur, v.g. quando ali-

quis dicendo verba contumeliosa, ipsis verbis ei metum infert, ut eum detineat. Secundum quando ipsa verba concomitantur aliqua actio violenta eius personæ v.g. quando quis ultra verba contumeliosa detinet clericum obsidendo eum in domo, vel in castro, non permittendo exitum, vel quando eum detinet, ut vestibus spoliet, sine alio corporis nocumento. In primo casu, non incurritur excommunicatio. Suar. de censur. disputatione 22. sect. 1. num. 23. & num. 30. & 31. Toletan. in sum. lib. 1. cap. 31. num. 5. Ægyd. Coninck. de sacram. disputatione 14. dubitat. 15. num. 165. vers. Tunc non sufficit. In secundo casu incurritur excommunicatio. Suar. citato loco numer. 30. ad finem. & 31. ad medium. Navar. in Manual. cap. 27. num. 77. quatenus inquit incurritur excommunicationem, qui vi includunt clericos aliquo loco unde egredi sine pudore non possint, & ita requiritur vis, quæ verbis solis non fit. Ægyd. citat loco vers. Idem dicendum.

In textu, ibi, Ite, & redite.

An concessa licentia eundi, concedatur redeundi? affirmativè resolve cum Præposit. hic num. 4. & vide Bart. in l. vitmur, num. 1. ff. sepul. hr. viol. Deci. cons. 51. num. 3. Abb. in cap. Ego enim, num. 5. ad finem, & ibi additio de iure iurand. & in cap. Innovamus, de treuga, & pace, ubi late resolvit quòd data securitate pro eundo ad locum non tutum, videtur data pro redeundo, & ampliat quod si non possit venire securus nisi in equo, quod datur pro equo, vide etiam Bart. in l. 1. num. 5. ff. ad l. Iul. Maiest. & in l. 1. num. 8. C. Navicular. lib. 11. ubi tangit quæstionem an data securitate eundi intelligatur pro vna, an pluribus vicibus.

In textu, ibi, Morte paucorum.

Bart. in l. scire oportet, num. 1. ff. excusat. tut. inquit, quod octo dicuntur pauci Luc. de Peñâ in l. Nominationum, verbo, ne paucorum C. de decurion. lib. 10. tenet quod duo, tres, octo, & plures dicuntur pauci. Abb. in cap. Multa, num. 1. ne clerici, vel Monachi dicit quòd 14. dicuntur pauci, Idem Turrecrem. hic num. 1. ad finem. Præposit. num. 5. resolve tamen cum eodem. Abb. & Luc. de Peñâ citatis locis quòd secundum subiectam materiam iudicandum est qui sint pauci, per Glossam in capit. Latores, verbo, multitudinem, in fine, de cleric. excommun. minist.

In Glossa, verbo, Miscēda, ibi, Iudex potius sequatur æquitatē, Supposito quòd rigor sit excessus, & austeritas iuris scripta aliquando ad terrorem, & quòd æquitas sit iustitia dulcedine misericor-

fericordiae temperata, vel motus rationabilis regens misericordiam, & rigorem, secundum Turrecremat. in capit. Ut constitueretur, numer. 5. & 6. distin. 50. Specul. de dispensat. §. Dispensatio est provida, num. 3. Abb. in cap. Si clericus nu. 4. de foro compet. & in cap. 2. de re iud. num. 1. Distingue sex casus in proposito. Primus est quando rigor, & aequitas, reperiuntur descripta in diversis casibus. Secundus quando non reperiuntur descripta. Tertius quando alterum est scriptum, alterum non. Quartus quando alterum est descriptum in genere, alterum in specie. Quintus quando utrumque est descriptum in specie. Sextus quando neutrum est descriptum in specie. In primo casu rigor servabitur in suo vigore, & aequitas in suo iuxta textum in cap. Cum Apostolica, de his, quae fiunt a Prelato. Praepos. hic num. 8. citans Dominic.

6 In secundo casu, semper aequitas servabitur per textum in cap. fin. De transact. l. placuit, num. 2. Cod. iudic. Bart. d. l. 1. n. 5. C. de legibus. In tertio casu dicendum est praeferi semper illud, quod invenitur scriptum, Felin. c. 1. & ibi. Dominic. n. 2. de rerum permutat. lib. 6. Abb. d. num. 9. Praepos. nu. 8. Felin. in cap. iurgantium nu. 1. de re iud. Bart. d. l. 1. de legibus Iason d. num. 2. Limita tamen hunc casum, nisi pro aequitate non scripta concurrat praesumptio contra rigorem scriptum. Felin. d. numer. 1. In quarto casu qui exemplificatur per Praepos. d. numer. 8. quando contra generalem aequitatem, quae vult quod nemo locupletetur cum iactura aliena iuxta, l. Si me, & Titium, ff. si certum petatur. cap. suam. de pen. inducitur praescriptio: tunc praefertur rigor inducens in specie praesumptionem contra generalem aequitatem Abb. d. numer. 6. vers. tertio casu. In quinto casu, & sexto semper aequitas praeferenda est, Praepos. citato loco per textum quem citat in cap. 2. de transact. l. placuit. Cod. de iudic. vide Abb. ind. cap. fin. num. 9. in fine Felin. in d. cap. iurgantium, numer. 1. in fin. vers. Dic contra.

3 In Glossa, verbo Meus non est, ibi, Cum iudicatur rem mea.

Pronomen, meum, est ambiguum, aliquando enim accipitur pro eo, quod in solidum meum est, aliquando vero pro eo, quod pro parte praecipue pro indiviso meum est, textus. in l. pupillus §. fin. ff. verborum signific. l. illud ff. vii. nuptiar. optimus textus in specie in l. 2. ff. condit. instit. & in dubio eum censum recipimus ex eo pronomine quod validitati actus magis favet iuxta textum, in l. in contrahenda, in fine ff. de regul. iuris, quapropter constitue conclusionem. Quando aliquis disponit de re sua utendo pronomine meo, & illa est communis, intelligitur de illa, quae ad suam partem

pertinet l. Si quis suos 74. l. Iulianus 76. §. Servos, ff. de legat. 3.

Limita primo nisi dicat lego rem meam totam, tunc enim cum una pars non est mea, seu sua, sed socij, non potest dici tota mea, vel sua, & tunc non potest disponere de ea alia l. nemo, ff. pro socio. Limita secundo nisi res sit communis in univsum, ut sunt res univertatis tunc enim non procedit conclusio. Limita tertio quando dantur coniecturae, ex quibus apparet disponentem non sensisse de re communi, tunc enim legata re mea, non venit res communis. Limita quarto in castro communi, non potest enim quis suam partem legare, seu de illa disponere. Limita quinto in actione de dote, quae licet sit communis patris, & filiae, non dicitur proprie unius, nec alterius, etiam quoad agendum. Alia de hac materia vide in Glossa, verbo, cum alij, in cap. Cura in illis, & ibi, Domin. num. 6. de praebend. in 6. Bart. in l. servi elect. §. Labeo, §. Cum fundus, ff. de legat. 1. & ibi Ias. num. 10. & sequentibus, Idem Iason in l. Gallus, §. Nunc videndum. num. 11. ff. de liber. & posthum. Alexand. d. §. Labeo, num. 1. ubi resoluit quando statutum punit graviori poena me offendentem ad domum meam, an habeat locum in offendentem ad domum communem, & affirmativè concludit, quando offensor non erat, qui habebat partem in re communi; vide etiam Felin. in cap. Inter dilectos num. 17. de fide instrum. ubi resolvit an illud quod ex una causa est meum, possit esse ex pluribus.

9 In Glossa, verbo, Obtinuit, ibi, Babylonica captivitate. Pra-

mitte primo cum textu in cap. Vnic. 35. quasi. 4. Glossa, verbo, perfectus, in proemio decretal. lib. 6. quod quemadmodum in homine considerantur sex aetates per quas eius status finitur. Prima infantiae, usque ad septimum annum. Secunda pueritiae, usque ad duodecesimum, vel quatuordecimum. Tertia adolescentiae usque ad vigesimum quintum. Quarta iuventutis, vel virilis aetatis, usque ad quinquagesimum. Quinta senectutis, usque ad septuagesimum. Sexta senij, quod dicitur aliarum iam aetatum terminus: Ita in mundo considerantur aliae sex aetates. Prima fuit ab Adamo usque ad Noe. Secunda a Noe usque ad Abraham. Tertia ab Abraham usque ad David. Quarta a David usque ad transmigrationem Babylonis seu proprie loquendo usque ad captivitatem Babylonicam. Quinta a captivitate Babylonis usque ad adventum Christi. Sexta ab adventu Christi usque ad finem saeculi. Secundo praemitte quod a prima aetate, usque ad secundam, fluxerunt anni. 1656. a secunda aetate usque ad tertiam. 292.

seu 942. & secundum alios 1062. à tertia vsq; ad quartam 942. à quarta etate vsque ad quintam 485. à quinta autem vsque ad sextam 589. de quibus vide D. Augustin. de civitate Dei. lib. 15. 16. 18. D. Isidor. lib. 3. Ethymolog. Bedam, Euseb. Phil. de tempor. Ioann. diogen. de scriptor. ecclesiast.

10 His præmissis dic, quod captivitas Babylonica, quæ duravit septuaginta annis, cuius numeri rationem Theodoretus q. 37. in Leviticum, ex cogitavit, quia populus violavit legem sabbatimiterræ, de qua Deut. 31. num. 10. incipiendo à regno Saulis, à quo usque ad illud tempus numerat annos. 390. quorum septima pars efficit 70. colligit id ex Levit. 26. num. 35. Addi etiam posset testimonium 2. Paralip. cap. ultim. numer. 21. fuit hæc captivitas longe post quartam etatem, seu generationem mundi annis 485. Causam huius captivitatis refert Glossa in adorationem, & peccatū vituli; Deus enim remisit Hebræis ad tempus peccatum illud, non omnino pœnam, quia Moyses solū obtinuit à Deo quod dictum populum non omnino deleret, sicut Dominus dixerat Exod. 32. n. 10. Dimitte me vt irascatur cōtra eos furor meus, & deleam eos. & ita solum placatus est Dominus, inquit tamen; Ego autem in die ultionis visitabo hoc peccatum. num. 34. Vide Turrecrem. hic num. 1. citans Nicol. de Lira, & præposit. numer. 9. & 10. quanvis repugnet, & quidem probabiliter, Abul. in cap. 32. Exod. q. 46. Lorinus in Ps. 136. num. 1. ubi ait causam huius captivitatis præcipuam esse idololatriam captam sub Iereboam, & Roboam, deinde ut scirent Hebræi in captivitate ducti, distantiam servitutis veri Dei, & servitutis regni terrarum. 2. Paralipom. 12. nu. 9. Jerem. 25. per totum Contra Glossam stat etiam Cornel. ad cap. 32. num. 10. Exod. De initio, & fine captivitatis Babylonice disputant interpretes ad cap. 29. Jeremias, ad cap. 9. Danielis, ad c. 2. Zacharia, & distinguunt captivitatis tria tempora, primum quando Ioachim, & Daniel, Socijque, cum parte vxorum translati sunt, anno Ioachim tertio, vel quarto, Nabuchodonosoris 1. Daniel. 1. 1. & 2. Paralip. 36. 6. Secundum, quando Zacharias, & mater illius, ac principes, & Ezechiel cum thesauris vasisque templi, cōmigrarunt. 4. Reg. 24. 10. & sequentibus, 2. Paralipom. 36. 10. Tertium, cum Hierusalem vastata est, civesq; aut occisi, aut in durissimam servitutem abacti, cum Sedecia rege 4. Reg. 25. 2. Jerem. 39. 1. & 52. 4. Lege Christophorum a Castro Societ. Iesu in cap. 29. Jerem. ubi propabiliter incipit à primo tempore. Videndus etiam Maldonat. ad c. 1. n. 11. Matthæi. Quatenus verò Glossa, ait quod etiā captivitas Romana fuit propter peccatum vituli, fallia est, quia captivitas Romana fuit tempore Vespesiani, & Titi à Nativitate Domini anno 73. & ab eius passione 40. circiter, & fuit in pœnam quod ipsi Iudæi

eius adventum non cognoverunt, ut constat Lu. cap. 19. num. 41. ubi Salvator videns civitatem flevit super illam, & subdens dixit. Venient dies in te, & circumdabunt te inimici tui vallo, & coangustabunt te undique, & ad terram prosternent te. & filios qui in te sunt: deinde addit causam. Eoquid non cognoveris tempus visitationis tue: scilicet Christum tibi prædicantem; vide Turrecrem, hic, & Molin. de iustitia, & iure, vol. 3. tom. 6. tract. 5. disput. 54. per totam, Cornel. Tacit. lib. 21. Ioseph. lib. 11. cap. 2. Eurtop. lib. 6. cap. 6. qui loquuntur de destructione Hierusalem per Romanos.

In Glossa, verbo allegavit, ibi, 11
Vtriusque partis. De materia vide 1. ff. in l. non dubium, nu. 53.

ad fin. C. de legibus, Bart. in l. 1. ff. Prævaricator. Præposit. hic, num. 11. Specul. in tit. de advocat. §. 1. vers. Etiam quid est prævaricator. & ibi additio. nu. 13. & 16. & in §. Nunc tractemus, vers. Sed nunquid prorsusquam, num. 11. Gutier. practicar. lib. 1. q. 30. Ex quibus sit prima conclusio. Nemo potest esse advocatus simul ambarum partium causam prosequendo pro vtraque: Specul. & præpos. citatis locis, neque etiam patrocinari uni ex partibus, & alteri consulere, ita Cabedo p. 1. de cis. 214. num. 15. Burgos de Paz ad l. 1. Tauri, n. 64. Avendaño, de exequend. mand. p. 1. cap. 2. numer. 24. Gutier. pract. lib. 1. cap. 30. num. ultim. Secunda conclusio. Qui fuit advocatus in parte unius causæ, eam tractando, & postea in altera parte ipsius vult esse advocatus alterius, non poterit id facere. l. 1. C. advocat. divers. iud. l. Athletas §. pen. ff. ijs. qui notantur infam. Limitatur tamen favore pupillorum l. fin. ff. postuland. Tertia conclusio sit. Si aliquis fuit requisitus pro advocato unius causæ, & eam non tractavit, poterit esse advocatus contrariæ partis in illa eadem causa, sive pars, qui eum requisivit, ei aliqua secreta causæ revelaverit, sive non cap. Legimus, & cap. Diaconi 93. dist. quos citat. Specul. d. num. 11. Quod amplia etiam si pro alia parte consiliū aliquando dederit. Quarta conclusio. Advocatus unius partis in causa principali, potest esse advocatus alterius partis in causa appellationis, l. 2. Cod. advoc. fisc. quem citat Speculat. dicit tamen quod est honestum abstinere à tali advocatione, quia appellationis causa est eadem cum principali, & quas pœnas incurrant contrarium facientes? Vide l. 1. & ibi DD. ff. prævaricatoribus, & d. l. 1. C. de advocat. divers. iud. sunt enim obnoxij crimini prævaricationis, Specul. & Præposit. supra citati. Lege quæ de advocato scribunt Sanchez. tom. 1. decal. lib. 1. cap. 9. numer. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 49. usque ad 54. Sayrus in clavi. lib. 1. cap. 11. à num. 17. Barbosa cum multis. ad lib. 1. tit. 48. ordinat. lusit. Lessius de Iust. lib. 2. cap. 31. à dub. 8.

In Glo

12 In Glossa final. ibi, Ex hoc loco summittur, &c.

De mythra, & baculo aliqua diximus in *summa*, dist. 43. verbo, *gratiam docendi*: nunc adde rationē obquam episcopus baculū, & mythram deponit quando offert in altari nimirum, quia tunc causam populi apud Deum precibus agit, & allegat, & ideo ut humilitatem ostendat in conspectu Dei omnipotentis deponit indicia, & insignia altitudinis, & terroris baculum scilicet, & mythram, *cap. Nullus, in 2. de consecrat. dist. 1.* Quando verò prædicat, cum causam Dei agat, & alleget, minis id facit, & ideo baculum, & mythram assumit, quemadmodum in hoc textu videmus de Moyle, qui quando Dei causam apud populum allegavit, gladijs usus est; quando verò apud Deum causam populi, precibus, & humilitate rem totam confecit. Vide *Turrecrem. hinc, nu. 2. & Præpos. nu. 11. in fine. Pacianum de probat. nu. 64. ubi disputat, an mythra sit insigne officij, & iurisdictionis, an verò simplicis honoris?*

CAP. Omnis. X.

S V M M A R I V M.

- 1 An iudex iudicans contra iustitiam, teneatur parti resarcire damnum? & num. 2. & 3.
- 4 Quid sit misericordia?
- 5 Quemadmodum, & quibus casibus iudex uti debeat misericordia?

1 IN textu, ibi, Non de iustitiæ tramite cadat.

Quid si cadat? tenebitur ne ad compensationem damni? In proposito duas conclusiones constitue cum *Barbos. l. Si filius familias, nu. 25. ff. iudic.* Prima sit, quando iudex iudicat iniuste per imperitiam, non tenetur nisi pro quantitate bonorum, quæ habebat tempore, quo condemnatus fuit, qui læsionem accepit. *l. fin. ff. var. & extraordinar. cognit. principio inst. obligat. que ex quasi delicto*, vide de materia *Bart. in suis questionibus, quæst. 9.* Ampliatur primò, talis conclusio, ut procedat etiam in filio familias iudice, quod quanvis invito patre non possit fieri executio in peculio, tamen si pater sciens filiū commississe quasi delictum, illi non adimit peculium, & patitur cum eo litem contestari, tunc invito patre fiet executio in peculio, etiā si moriatur filius ante condemnationem fa-

ctam. Secundò ampliatur, ut licet pars iniuste condemnata non appellaverit à sententia, vel etiam appellaverit, & deserta sit appellatio, vel expresse renuntiaverit appellationi, adhuc in syndicato poterit convenire iudicem, ut sibi resartiat litis æstimationem. Tertio ampliatur, etiam si tempore syndicatus pendeat appellatio interposita à sententia, tanquam iniuste lata, nam ad hoc poterit iudex in syndicato conveniri, non quidem ut solvat, sed ut teneatur præstare cautionem de solvendo litis æstimationem, si sententia iudicabitur iniusta.

Conclusionem sic ampliata limita primo, si sententia iniuste lata contineat errorem iuris expressum, cum enim sit nulla, *l. 2. C. quando provocare non est necesse*, non tenebitur iudex in syndicato, quod intelligitur respectu æstimationis litis, nam expensas litis in ea factas, & damna, tenebitur compensare. Limita secundo, quòd in dubio debet condēnari, quia saltem per imperitiam videtur male iudicasse, sed hoc intelligitur nisi concurrat tam iusta causa, ut propter eam debeat iudex excusari à condemnatione litis, vel quia erravit in questione summe difficili, vel in qua variae sunt doctorum opiniones. Limita tertio, quòd quanvis prædicta conclusio de iure procedat; de consuetudine iudices non syndicantur nisi de furtis, pecunia accepta, & male ablatis, non verò de sententijs iniquis, & per imperitiam male latis. *Bald. in l. Observare, §. Proficisci, q. 15. & 18. ff. officio proconsulis. Alod. de syndicato, nu. 136. Bertaz. crim. conf. 71. num. 7. 8. & 81. Gramat. crim. conf. 54. quos, & alios citat Hieronym. Giach. in consil. syndicat. num. 46. post quaestiones Ital. Clar. & reddit rationem, quia aliàs frangeretur nervus iustitiæ, autoritasq; iudicum deprimeretur, & in officio successores lento gradu procederent.*

Secunda conclusio est. Iudex male iudicās per dolum, vel gratiam, tenetur litis æstimationem insolidum solvere, *textus in d. l. Si filius, & ibi Barb. à nu. 59. & seqq. quem vide, de materia Abb. in cap. Pastoralis, §. Quia, nu. 5. de officio delegat. Specul. de disput. & allegat. §. fin. num. 11. in fine. Felin. in cap. Cum contingat, nu. 3. de rescript. & in cap. Excommunicamus, in 1. nu. 5. de heretic. qui in cap. Legebatur, num. 3. de maiorit. & obedient. resolvit, an possit iudex conveniri durante eius officio? Vide etiam *Bart. & ibi addition. in l. fin. ff. variar. & extraordinar. cognit.* ubi, an prædictæ conclusiones procedant in iudice delegato, arbitro, compromissario, & arbitrante? Vide etiam *Iason. in l. Si se, §. Condemnatum, nu. 3. ff. re iudic. & in l. Non dubium, nu. 21. C. legibus, & in l. Polla, num. 1. C. his quibus, ut indigni, & in l. Properant, §. Sive autem, nu. 36. ubi quaestionem resolvit, vide etiam eundem *Alex. in l. Edi, §. Cum autem, nu. 9. ff. edend. & in l. Si quis,***

nu. 5. C. de pact. & in l. Cum prolati, nu. 21. ff. de iudic. Gom. tom. 3. cap. 6. num. 7. col. 3. Hyppol. singular. 360. An quando iudex fecit licem tuam male iudicando, & solvit parti interesse habeat regressum contra aliam partem, quæ iniuste detinuit sententiam? Et concludit negative Alex. in l. Si quis dolo, nu. 2. ff. de re iud. & in l. Si per alium, §. Hoc, nu. 2. ff. ne quis.

4 In textu, ibi, Et misericordiam portat. Misericordia secundum D. Thom. 2. 2. q. 30. art. 1. 2. & 3. est alienæ misericordie in nostro corde compassio, seu secundum Tolet. in summa, lib. 8. cap. 27. nu. 1. est displicentia mali alieni, ad ipsi subveniendum inclinās, & quod hæc noscatur à charitate, & multa de illa, vide cum Ledesma in summa, 2. p. tractat. de misericordia, fol. mihi 92. Navarr. in Manual. cap. 24. nu. 1. & seqq.

5 In Glossa, verbo, Portat, ibi, Vel dic, &c. Supra in cap. Licet, hac dist. diximus, quod iustitia ministranda sit cum misericordia, nunc verò quomodo, & quibus casibus ministranda est? De quo vide Gemin. 3. tom. cap. 6. nu. 7. propè fin. ubi inquit, quod iudices in arbitrandis delictis perpenso iudicio, debent attendere gravitatem, seu levitatem criminis, ita ut in levioribus sint proniores ad lenitatem, in gravioribus verò severitatem legum cum temperamento benignitatis sequantur, citat textum in l. Respicendum, ff. de pœnis, l. Pedius, §. 1. in fine, ff. incend. ruin. textum in cap. Vera, hac dist. & multa circa hoc dicit notabilia, quem vide.

C A P. Et qui emendat. XI.

S V M M A R I V M.

- 1 An quis possit esse iudex in causa propria? nu. 2. & 3.
- 4 An habens iurisdictionem super aliquem possit per se eum punire?
- 5 An beneficium possit conferri in invitum?
- 6 Quod qui delictum accusat eleemosinam dicitur facere.
- 7 Non tenetur quis dimittere satisfactionem.

1 IN textu, ibi, Corripit, iuncta Glossa. Vide in proposito Bart. Iason. & Alex. in l. Qui iurisdictioni, ff. de iurisdictione omnium iudic. idem Bart. in l. proxime,

nu. 1. ff. ijs, qua in testamento delentur, Oldrad. conf. 124. nu. 3. & conf. 3. à principio. Alex. conf. 1. nu. 4. vol. 5. Specul. de compet. & in cap. Cum venissent, nu. 5. & seqq. de iudic. Domin. in cap. 1. nu. 4. de pœn. lib. 6. Felin. in cap. Causam, qua nu. 3. de officio deleg. Dec. in d. cap. Cum venissent, nu. 5. cum quoduo casus distingue. Primum, in Summo Pontifice, & Imperatore. Secundum, in alijs inferioribus. In primo casu sit conclusio. Papa, & Imperator potest esse iudex in causa propria, five patrimonij, five delicti. Oldrad. d. num. 3. Limita primo, hanc conclusionem, nisi velit alteri causam delegare. Secundo limita in crimine hæresis, in illo enim non est iudex, sed ab alio debet iudicari. Tertio limitant aliqui in delicto scandaloso, in quo Papa esset incorrigibilis, quia tunc accusari potest. Quarto limita, quando duo contendunt de Papatu, quia tunc debet congregari Concilium, de quo notavi aliqua in cap. Si Papa, num. 10. & sequentibus, supra, distinct. 40.

In secundo casu sit prima conclusio. Inferior Papa, & Imperatore, seu Rege, non recognoscens superiorem, non potest iudicare in causa propria. Amplia, ut nec esse arbiter. Iason. in d. l. Iurisdictioni, nu. 1. Limitatur tamen primo hæc conclusio, ut non procedat in facto notorio, quia tunc poterit cognoscere, est enim potius executor, quam iudex. Sublimita tamen primo hanc limitationem, si arbitrio iudicis pœna imponatur, tunc enim etiam in notorio non poterit cognoscere, nisi quando certa pœna statuta fuerit. Sublimita secundo in iudice delegato, qui etiam de notorio cognoscere non poterit. Sublimita tertio, in notorio facti transeuntis, cum enim in eo probationes requirantur, & iudex possit gravare, non cognoscit. Limitatur secunda conclusio in causa Ecclesiæ, in qua prælatus potest iudicare. Sublimita tamen primò hanc secundam limitationem, nisi agatur de bonis mensæ prælati, tunc enim non poterit cognoscere. Sublimita secundo, quod quando iudicare possit, poterit tamen recusari. Abb. & Felin. supra citati. Limitatur tertio prædicta conclusio, quod quando non possit iudicare in causa propria, possit tamen punire iniuriam impredientium uti sua iurisdictione. Dominic. in dict. cap. 1. & ibi Archidiacon. num. 2.

Secunda conclusio sit. Nemo potest esse iudex in causa sui familiaris. Limitatur primò in iurisdictione voluntaria. Secundò in causis brevissimis. Tertio, ubi lis peritura esset. Quarto, ubi filius non ageret coram patre, sed conveniretur. Quinto limitatur, ubi iudex esset dominus actoris, & rei. Sexto, nisi iudex esset talis qualitatis, quod omnem suspicionem purgaret, ut si esset monachus Cisterciensis. Septimò limitatur, ubi non opponitur, quod non

non possit esse iudex. Octavo, in illo qui fuit dominus olim, sed non est hodie. *Felin.* citato loco. *Alex. in d. l. Qui iurisdictioni*, & ibi *Ias.* qui alias addit limitationes.

4 **In textu.** *Prapof.* hic tangit questionem, an habens iurisdictionem super aliquem, possit per se illum punire. Et resolvit affirmative, quando habens iurisdictionem extrajudicialiter punit, citat *Ioann. Andr. in cap. Dilecto, de sentent. excommunicat. Innoc. in cap. Venerabili, de censibus. Hug. hic Ancharran. in reg. ea, qua, de regul. iur. & de materia vide Cald. de empione, cap. 25. nu. 38. & 55.*

5 **In textu, ibi, Prestantur invitis.**
 In hac quaestione duos casus considera. Primus est, quando beneficium continet commodum, & utilitatem alterius tertij, qui non contradicit. In primo casu, beneficium confertur in invitum. *Prapofit.* hic num. 2. *Turrecremat. 4. Bart. in l. Solvendo, num. 1. ff. de negotijs gest. Plat. in principio inst. quibus mod. tollitur obligatio, num. 4. & ibi Aretin. n. 3.* Exemplifica primo hunc casum, per titulum, *de muneribus, & honoribus*, ubi ob favorem Reipub. conferuntur honores in invitum. Secundo exemplifica, per *textum in l. 1. §. Divus ff. de quaestio.* ubi Dominus potest servum confitentem defendere, quia inibi datur eiusdem Domini utilitas. Tertio exemplifica in terminis, *textus in l. Solvere, ff. solut.* ubi invito debitore potest solvi creditori. Quarto exemplifica per *textum in l. Non tantum, ff. de appellat.* ubi licet appellare pro invito festinante perire, quando datur utilitas rei. Exemplifica quinto, per *textum in l. fin. Cod. testam. manumiss.* ubi datur libertas invito etiam favore Reipub. *Plat.* citato loco. Septimo exemplifica cum *Felin. in cap. Apostolica, num. 1. in fin. de except.* ubi invitus potest absolvi, redundat enim in favorem animae; vide *Tuschum de visitatione, lib. 2. cap. 13. nu. 12.* in fine, ubi inquit, quod multa bona praestantur invitis, quando eorum consulitur saluti, & utilitati, non vero voluptati. In secundo casu dicendum est, beneficium non posse conferri in invitum DD. supra citatis locis. Limita tamen, quando directe confert, *textus in l. Servus, ubi Bart. ff. verbor, obligat. l. Etiam invitis, ff. de acq. rerum dominio,* ubi per servos invitis Dominis acquiruntur, quia id non est directe. *Prapofit.* hic, in fine, & an quando quis solvit pro invito, possit ab eo repetere per actionem negotiorum gestorum, quod solvit? Resolve negativè cum *Bart. in d. l. Solvendo, nu. 2. & Plat. d. nu. 4.* vide late *Tiraq. de nobilitate, cap. 6. nu. 37. & seqq.* qui nostri textus meminit.

6 **In textu, ibi, Aliqua emendatoria poena plectit.** Hinc aliqui sumunt argumentum, quod

etiam eleemosinam dicitur facere, qui vindictam petit, & ita accusat delinquentem, ut castigetur; quinimo, inquit *Decian. crimin. lib. 3. cap. 4. nu. 15.* quod maximam laudem, & praemium consequi debent accusatores in Republica custodiam enim gerunt publicae salutis, ut inquit *textus in l. 1. §. Sanè, Cod. famos. libell.* & certum est maximè expedire Reipub. quod tales accusatores extent, ut illorum metu contineatur improborum audacia. Verumtamen, inquit ille, quod tunc erit hoc utile, quando qui accusant sunt probatae vitae, & exillimationis, nec ullo moventur quaestu, sed solum publico bono, & vitiosorum odio, pacisque, ac publicae quietis amore; hi enim si qui reperiantur, non modo excusandi sunt, sed et summa laude digni censendi, ut inquit *textus in l. Cum qui, in principio, ff. iniur.* qui nocentem infamat non punitur iniuriarum; peccata enim nocentum nota esse, & oportet, & expedit. Agit multa de hac materia *Paul. Fusch. de visitat. lib. 1. cap. 31. nu. 5.* qui nostrum textum citat.

In Glossa, verbo, Demittere.

7 Docet Glossa, quemlibet teneri demittere rancorem, & odium ex iniuria conceptum, sed non obligari ad remittendam iniuriam illatae satisfactionem, *Glossa similis in cap. Quia praesulatus, 5. verbo, rancori, l. q. 4. & in cap. 1. de maledicis,* quas sequitur *Bartol. in l. Si tibi, §. 1. nu. 3. ff. de iniurijs,* dicit communem sententiam *Ias. ibidem, nu. 2.* licet contrariam doceat *Glossa in §. fin. inst. de iniurijs.* Ex qua doctrina, etiam colliges, quemlibet hominem habere ius ad resarciendam iniuriam sibi irrogatam; cuilibet enim fas est ius suum illatum servare. Deinde cum iniuria sit honoris destructiva, qui omni bono temporali est preferendus, ex *l. Iulianus, ff. si quis omiff. caus. testam. Ayendaño in tract. de iniuria. nu. 20.* cumque honor, & vita aequiparentur. *l. Iusta causa, ff. de manumiss. vindict. leg. 2. tit. 24. part. 4. Bald. in l. 1. Cod. de confess.* cumque nihil magis, quam bonum nomen sit curandum; erit sanè fas, & aequum iniuriae satisfactionem debito modo exigere. Vide *Azor. inst. moral. part. 2. lib. 11. cap. 3. §. Quid si statim. & §. Dubia verò,* ubi affirmat neminem compelli ad remittendam iniuriam sibi illatam, vel aliquo praeepto ad id teneri, nisi is qui offendit, idonee, & debite satisfecerit; ut colligitur ex *eap. Siquis constitutus, dist. 9. & Glossa in c. Ad Apostolica, de sententia, & re iudicata. in 6. & cap. Innotuit, de maled. iure enim peti potest aestimatio iniuriae, qua quis est affectus, etiam ultra id quod sua interest. cap. Quoniam, de immunitat. Eccles. in 6.*

CAP. Tria genera. XII.

S V M M A R I V M.

- 1 *Albinus Alcuinus quis fuit?*
- 2 *Quot sunt genera eleemosinarum? & num. 3.*

IN superscriptione, ibi, Albinus. Hoc est Albinus, seu Alcuinus Flaccus, natione Anglus Bedæ discipulus: in Gallias à Carolo Rege Francorū evocatus; multa scripsit, quæ extant in Codice impresso Colonia anno. 1566. & in Bibliotheca sanctorum Patrum. tom. 3. edit. 2. Fuit Albinus liberalium artium armarium vocatus; vide *Belarm. de scriptoribus ecclesiastic. fol. 148. latè Baron. tom. 9. Annalium anno Christi. 778. Obijt anno Christi 795. ut docet idem Baron. d. anno in fine.*

- 2 In textu, ibi, Tria sunt genera.

Hic tria tantum genera eleemosinarum numerantur, nō solum quia tria tantum sint, sed quia ad hæc possunt omnia alia reduci, ut tenet *Turrecrem. hic num. 1. in fin.* In primō etiam genere, quod est subvenire indigenti, comprehenduntur omnes septem eleemosynæ corporales, ut etiam inquit *D. Thom. 2. 2. q. 32. art. 2.* Eleemosinæ corporales ordinantur ad tollendos defectus proximorum, ex parte corporis; sicut spirituales ad tollendos defectus ex parte animæ. Defectus autem corporis est in duplici differentia. Primò in vita. Secundo post mortem. Quando est in vita, etiam distinguitur quòd aut est communis defectus respectu eorum, quibus omnes indigent; aut est specialis, propter aliquod accidens superveniens; quando est communis, aut est interior, aut exterior; interior etiam est duplex, vnus quidē cui subvenitur per alimentum siccum, scilicet *fames*, & secundum hoc ponitur *pascere esurientem*; alius est cui subvenitur per alimentum humidum, scilicet *stis*, & hoc dicitur *potare sitientem*; defectus autem communis respectu exterioris auxiliij, est etiam duplex, vnus ratione tegumenti, & quantum ad hoc ponitur *vestire nudum*; alius respectu habitaculi; & quantum ad hoc est *sulcipere hospitem*.

- 3 Eodem modo quando defectus est specialis, aut est ex causa intrinseca, aut extrinseca; ex causa intrinseca est infirmitas; & quantum ad hoc, ponitur *visitare infirmos*, ex causa extrinseca ponitur *redemptio captivorum*; post

mortem autem exhibetur mortuis sepultura. Sic similiter in secundō genere eleemosinæ quòd est remittere offensam, & in tertio quòd est corrigere peccantem: possunt alia genera specialia comprehendere; nā hæc duo sunt principalia, quæ ordinantur contra defectus culpæ; culpa enim aut est in nos commissa, aut est proximi in se peccantis; quando est in nos commissa adhibemus remedium primi generis, remittendo offensam, quando est proximi in se peccantis, adhibemus remedium per correctionē. *Turrecrem. citato loco, & D. Thom. quem magis ad longum videre potes, & vide quæ notasti in cap. Non cogantur, verbo, dent pauperibus distinctione 41. & cap. Quiescamus 2. verbo, Postulat. distinctione 41. & cap. sequen. infra eodem, & sarmiento de redditibus 4. part. cap. 5. à principio.*

CAP. Quæ sunt. XIII.

S V M M A R I V M.

- 1 *Quòd eleemosyna non data bono zelo non prodest.*
- 2 *Quòd eleemosyna spiritualis excedit temporalem?*
- 3 *Vtrū qui est in extrema necessitate possit recipere eleemosynam ab excommunicato.*

IN textu, ibi, Si non benigno. Igitur eleemosyna non data bono zelo, non prodest; ita tenet *Præposit. hic, num. 3. Turrecrem. in fine. Abb. in cap. scripta num. 4. de collus. de tegend. & quando datur bono zelo, sed ab illo qui est excommunicatus, seu in peccata mortali, an prodest? Dic quòd ad meritum vitæ æternæ non, sed ad alia sic; vt scilicet Deus illustret corda illorum, qui eam præstant *Abb. in Rubr. de testam. num. 11. & melius in cap. Quod quidam nu. 2. & 3. de penit. & remission. Felin. in cap. firmissimè, num. 3. de heret. Ledes. qui idem videtur sentire in sum. 2. tom. tract. 4. de misericordia, cap. 3. conclusionē. 8. Toller. in summa lib. 8. cap. 41. numer. 3. Per eleemosynam ergo disponitur. Peccator ad gratiam consequendam, ut doctè probat *Ioannes Saucius disputat. 22. num. 35. ex illo loco. Ecclesiast. 29. numer. 15. Conclude eleemosynam in sinu pauperis, & hac pro te exorabit ab omni malo. Da hoc puncto eleganter, & copiose Ioannes Azor iust. inst. moral. par. 2. lib. 12. cap. 13. §. Quarto queritur. Neq; illud omitam quod ex *Bañes, & Aragonio egregie notatum adducit****

adducit *Reginal. lib. 4. num. 327.* viros misericordes etiam in peccato existentes, si non ex malitia, sed ex humana fragilitate peccare soleant. ante mortem accipere à Deo veram penitentiam sicque evadere damnationem æternam.

2 In textu, ibi, Cordis multo maior est. Quod eleemosyna spiritualis sit potior, quam corporalis, vide *D. Thom. 2. 2. q. 32. art. 3. Præposit. hic, num. 2. Turrecrem. 1.* qui triplicem assignat rationem, ultra eas, quas textus refert, & *Domin. quinque.* Prima quia id, quod exhibetur est nobilius, scilicet donum spirituale, quod corporali præminet. Secunda, ratione eius, cui subvenitur, quia spiritus nobilior est corpore, unde sicut homo magis debet sibi providere quantum ad spiritum, quam quantum ad corpus, ita & proximis, quos debet diligere sicut se ipsum. Tertia quantum ad ipsos actus, quibus subvenitur proximo, quia spirituales actus sunt nobiliores corporalibus, qui sunt quodammodo serviles. Quarta quia hæc nunquam deficit, siue enim homo sit dives, seu pauper, semper potest facere hanc eleemosynam spiritualem. Quinta quia ista spiritualis eleemosyna valet ad salutem sine corporali, corporalis verò nunquam sine spirituali, *cap. fin. de penit. dist. 3.* Hoc tamen intellige regulariter, nam aliquando potest dari calus, quo eleemosyna corporis præferatur spirituali, scilicet pascere fame esurientem debet præferi doctrinæ, qua peccator indiget, quando ipse est in tali necessitate, quod fame possit perire. *D. Thom. ubi supra quem vide, & Navar. in Manual. cap. 24. num. 3.* qui nostrum textum citat, & *num. Adde Reginaldum, qui de eleemosyna spirituali fusè disputat. lib. 4. & num. 328. & sequent.*

3 In textu, ibi, Indigenti. An indigens possit recipere eleemosynam ab excommunicato. resolve cum *Felin. in cap. Cum voluntate in principio de sententia excommunicatio.* quod extracalam necessitatis non debet recipi eleemosyna ab excommunicato, nec de detentore alienarum rerum, seu publico peccatore; idem tenet ibi, *Abb. numer. 5. & in cap. Ex transmissa, num. 3. de decim.* Ratio est secundum illos, ne recipiens eleemosynam videatur fovere datem in delicto suo: Idem *Abb. in cap. super eo, num. 10. de immunit eccles.*

CAP. Sunt namque. XIV.

S V M M A R I V M.

- 1 Quod ut correctio sit recta quatuor requirantur.
- 2 Qui veniant appellatione Rectorum.
- 3 Quatenus dictio quid significet?

IN textu. Vide quæ notavi in *cap. 1. nu. 1. & 2. supra hac eadem dist.* & adde quod quatuor requiruntur in correctione ut sit recta. Primum quod debet procedere ex amore, ideo enim inquit *Ioann. Apocalip. 3. 19. Ego quos amo arguo, castigo, & Isai. 11. Egredietur virga de radice Jesse, quod interpretatur incensium, id est quod virga correctionis debet egredi de incendio amoris.* Secundum quod debet fieri cum compassione. Unde *D. Augustin. inquit quod in peccatore duo sunt, homo, & peccator; quia peccator, corripere, quia homo miserere, refertur in c. duo. 23. q. 4. & D. Greg. Omnipotens Deus ideo permisit quod Princeps Apostolorum caderet, ut in culpa sua disceret qualiter alijs misereri deberet. Turrecrem. hic, n. 3.* Tertium quod debet fieri mansuetudine. Unde in *Psalm 89. n. 10. Superveniet mansuetudo, & corripiemur. & Senec. Sicut vitia animi, ita & vitia corporis leniter tractanda sunt.* Quartum est quod modestia interveniat: *servum enim Dei oportet esse sapientem, cum modestia corripientem eos, qui resistunt veritati. Turrecrem. d. num. 3. & 4. quem vide.*

In textu, ibi, Rectoribus. *Propos. hic n. 1.* 2

inquit comprehendendi sub nomine Rectorum omnes illos, qui habent vigorem super alios, & sic quod comprehenduntur Episcopi, & Papa, vide etiam *Domin. in cap. 2. nu. 1. de appellat. in. 6. & in cap. ubi periculum §. Caterum numer. 2. de elect. eodem. lib. & in cap. presentis, num. 2. de officio ordinarij, ubi tenet quod sub hoc nomine Rectoris comprehenduntur etiam habentes dignitatem, personatum, siue prioratum, & vide *Bart. in l. 1. C. de excusat. man. lib. 11. late Tusc. tom. 6. litera R. conclus. 62.**

Ibi, Quatenus. Que dictio tribus modis exponitur, nempe *causaliter, temporaliter, & quantitative, ut per Rom. cons. 61. nu. 43. vol. 5. sed interdum accipitur pro Quousque. Ias. in l. 3. §. Nerva, num. 1. & ibi Aret. ff. de acq. possess. ubi plures significationes affert huius dictionis, alias refert. Cened. singulari. 86.* 3

CA. Vera. XV.

S V M M A R I V M.

- 1 Quid sit iustitia?
- 2 Falsus Index non est Index?

In tex-